

SLOVENSKI VESTNIK

CELOVEC, ČETRTEK, 19. DEC. 1996 • LETNIK 51, ŠT. 51/52 (2890/2891)

Izhaja v Celovcu, Poštni urad 9020 Celovec • Erscheinungsort Klagenfurt, Verlagspostamt 9020 Klagenfurt • P. b. b.

COBIS 9

KOROŠKA OSREDNJA KNJIŽNICA
RAVNE

070(436.5=863)

Studijska knjižnica
DZ 05
SLOVENSKI
1996

Drage bralke, dragi bralci!

Zadnji mesec v letu je bil za uredništvo, kakor veste, precej razburljiv. Božično številko smo morali pripravljati v »izrednem stanju«, saj uredniški prostori še niso obnovljeni in moramo pač improvizirati, kakor vemo in znamo. Presenetil nas je val solidarnosti, saj smo dobili pisma in moralno podporo iz skorajda vse Evrope.

Skozi vse leto smo se uredniki trudili, da smo vam nudili kar najbolj pestre in informativne članke o dogajanju med manjšino na kulturnih, političnih, športnih, šolskih in gospodarskih področjih. Skrbeli smo tudi za to, da smo vam nudili vsaj osnovne informacije iz Slovenije, v posebnih prispevkih pa smo vam posredovali, običajno na celih straneh, podrobnejše informacije tako o drugih manjšinah kot tudi včasih bolj specialnih temah, objavljali smo intervjuje in komentarje. Veseli smo, da je naš trud povečini naletel na dober odmev, da je Slovenski vestnik priljubljeno čtivo in da v njem vsak/a najde zase nekaj, kar ga/jo še posebej zanima. Na vsak način se bomo trudili tudi v bodoče, da bomo lahko nudili čimveč zanimivega.

Bralci pa imajo tudi pravico izvedeti, da nastajajo vsako leto hujše finančne težave, ki se bodo hočeš nočeš slej ko prej poznale tudi v informativni ponudbi za koroške Slovence. Denarja iz Slovenije, namenjenega za politične in kulturne dejavnosti, je vsako leto manj, treba bo še bolj varčevati, čeprav smo že doslej stiskali, kjer in kakor se je dalo. V teku zadnjih dveh desetletij je bilo koroškim Slovencem na

voljo precej več publikacij kot danes, povečini so izginile zaradi finančnih težav, in vsake posebej je škoda, saj se je z vsako od njih identificiral določen krog ljudi. Zveza slovenskih organizacij se bo trudila, da manjšini ohrani časopis, ki je eden največjih stebrov tiskane besede za koroško-slovensko bralstvo.

Časi res niso rožnati, borba za obstanek in razvoj manjšine se nadaljuje, čeprav so postale zunanje oblike tega boja drugačne. Priznati je treba, da sta se toleranca in akceptanca do manjšin v zadnjih letih izboljšali in svoj prispevek je dala k temu tudi Zveza slovenskih organizacij in to tudi preko svojega glasila, Slovenskega vestnika. Zato imamo tudi upravičen vzrok, da samozavestno gledamo v bodočnost in da želja, ki jo izrekamo spodaj, ne bo ostala zgolj formula, ampak resnica:

**SREČNO, VESELO IN ZDRAVO NOVO LETO
TER ČIM LEPŠE BOŽIČNE PRAZNIKE!**

Uredništvo Slovenskega vestnika

Sonja Wakounig

Jože Rovšek

Mirko Štukelj

Franc Wakounig

*Vsem bralkam in bralcem,
članicam in članom, sodelavcem,
prijateljem in somišljenikom
želimo prijetne praznike
in srečno novo leto 1997*

*Uredništvo in uprava
Slovenskega vestnika*

Slovenska prosvetna zveza

Zveza slovenskih žena

Zveza slovenskih izseljencev

Zveza koroških partizanov

Slovensko planinsko društvo

Slovenska športna zveza

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem

Slovenska prosvetna zveza

in včlanjena društva

*želijo vesele božične
praznike in srečno
novo leto 1997*

Godba na pihala, Šmihel

Društvo slovenskih pisateljev v Avstriji

Gledališče ob Dravi

KD Peter Markovič, Rožek

KD Pri Joklnu, Celovec

MoPZ Kralj Matjaž, Libuče

MePZ Podjuna, Pliberk

Plesna šola Gregej Krištof

SPD Bilka, Bilčovs

SPD Bisernica, Celovec

SPD Borovlje

SPD Danica, Šentprimoz

Slovensko pevsko društvo Danica, Šentprimoz

SPD Dobrač, Brnca

SPD Drabosnjak, Kostanje

SPD Edinost, Pliberk

SPD Edinost, Škofiče

SPD Gorjanci, Kotmara vas

SPD Herman Velik, Sele

SPD Jopa-Baško jezero, Loče

SPD Malošče

SPD Peca, Šmihel

SPD Radiše

SPD Rož, Šentjakob

SPD Srce, Dobrla vas

SPD Svoboda, Loga vas

SPD Šentjanž

SPD Trta, Žitara vas

SPD Valentin Polanšek, Obirsko

SPD Vinko Poljanec, Škocjan

SPD Vrtača, Slovenji Plajberk

SPD Zarja, Železna Kapla

SPD Zila, Ziljska Bistrica

SPD Zvezda, Hodiše

SLOVENSKI VESTNIK

CELOVEC
ČETRTEK
19. DEC.
1996
Letnik 51
Štev. 51-52
(2890-91)

Cena 10 šil.
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort
Klagenfurt
Verlagspostamt
9020 Klagenfurt
Poštni urad
9020 Celovec
P. b. b.

Slika na prvi strani ovitka
je delo akademskega slikarja Draga Druškoviča.

Nov učbenik

Pred kratkim je v Ljubljani izšel zanimiv učbenik in delovni zvezek »Dober dan, slovenščina«, ki je namenjen pouku slovenščine kot drugega ali tujega jezika. Po vsebini je razdeljen na šest večjih, tematsko zaokroženih ter med seboj smiselno povezanih enot. Tematsko izhodišče je posameznik v domačem, šolskem/delovnem in širšem družbenem okolju. Učbenik je komunikacijsko-slovničen. V središče pozornosti je postavljeno razvijanje slovnične/upovedovalne zmožnosti (pomemben delež imajo raznovrstne jezikovne vaje), medtem ko je razvijanju poimenovalne zmožnosti (bogatenju besednega zaklada) namenjeno več kot osemsto ilustracij za poimenovanje predmetov, dejanj, lastnosti itd. Avtor knjige je Vladimir Donaj, učitelj dopolnilnega pouka slovenskega jezika in kulture v Švici, knjigo pa je izdalo Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport.

M. Š.

Sosveti se bodo sestali

Na ponedeljkovi seji slovenskega sosveta so njegovi člani soglasno sprejeli sklep, da se v zadevi reforme zakona o narodnostnih skupinah še v mesecu januarja skliče sestanek vseh sosvetov avtohtonih avstrijskih manjšin v polni sestavi. Na tem sestanku naj bi vsi člani sosvetov podali avtentično sliko o tem, kaj posamezne manjšine dejansko zahtevajo oziroma želijo. Gre za to, da so predsedniki sosvetov v razgovoru s šefoma poslanskih klubov SPÖ in ÖVP Kostelko in Kholm ter s državnim sekre-

tarjem Schlöglom izjavili, da podpirajo predlog Kostelka/Khol,

Center avstrijskih narodnosti pa v javnosti govori o tem, da avstrijske manjšine podpirajo svoj Temeljni zakon. Očitno ena stran govori neresnico in dezinformira javnost. Zato naj bi sestanek vseh sosvetov prinesel v tej zadevi jasnost. ZSO in NSKS pa se bosta še pred tem sestala in izdelala vse tiste zahteve in želje, ki se tičejo slovenske narodne skupnosti na Koroškem in v katerih obstaja znotraj manjšine konsenz.

Nadalje je sosvet obširno obrav-

naval vprašanje obračunavanja dotacij zvezne vlade. Pristojni uradniki so orisali zakonske okvire in nakazali probleme, ki nastajajo s strani posameznih društev. Sosvet je sprejel pobudo, da na Koroškem organizira poseben sestanek s društvi, na katerem bo ob prisotnosti uradnikov temeljito razčistil in razjasnil način obračunavanja subvencij.

Nadalje je sosvet soglasno dal pobudo, da ministrstvo za znanost omogoči na slavističnem inštitutu dunajske univerze z ustrežno personalno zasedbo polnopraven študij slovenistike.

Občni zbor SKGZ

V znamenju dramatičnih okoliščin okoli padca Tržaške kreditne banke je potekal zadnja nedelja v Trstu 20. občni zbor Slovenske kulturno-gospodarske zveze, najpomembnejše krovne organizacije Slovencev v Italiji. S padcem Tržaške kreditne banke in s krizo Primorskega dnevnika je porušena ekonomska osnova organiziranega gospodarstva med Slovenci v Italiji, iz katere je črpala celotna infrastruktura manjšinske organiziranosti od kulture, politike, medijev do založništva in športa. O tem je v poročilu spregovoril tudi dosednji predsednik Klavdij Palčič, ki je dejal, da so Slovenci v Italiji bili prepričani, da imajo v bankah in

organiziranem gospodarstvu predvsem nadomestilo za to, česar jim država ni priskrbel.

V razpravi, iz katere je bila razvidna zaskrbljenost nad nadaljnjim razvojem, ni bilo mogoče zaznati jasno razvidnih smernic za obnovo Slovenske kulturno-gospodarske zveze, pač pa so bila iznešena zelo različna stališča, ki ponazarjajo deloma zelo travmatično stanje. V predlogih za izhodišče za prenovo SKGZ je dosednji glavni odbor poudaril nekatera znana načela, s katerimi se SKGZ prepozna slej ko prej na osnovi antifasizma, v kulturi etničnega sožitja, v načelih družbene solidarnosti in v zago-

voru participativne demokracije. Izhodišča za prenovo pa govorijo tudi o večjem upoštevanju povezovanja različnih organiziranih stvarnosti, ob tem pa poudarjajo postopno odprtje SKGZ vključevanju posameznikov. Nova organizacija naj se tudi ne bi več identificirala v organiziranem gospodarstvu, marveč naj bi skrbela za večjo transparentnost in na osnovi novih statutarjih pravil dosegla priznanje organizacije državnega oz. deželnega pomena, ob tem pa iz italijanskih ali evropskih virov dobila potrebna sredstva za delovanje in za projekte.

Občni zbor je izvolil začasno 25-člansko vodstvo, ki je poverjeno z nalogo, da do maja 1997 pripravi dokončen predlog za prenovo SKGZ v Italiji.

SLOVENSKA
PROSVETNA
ZVEZA

45. SLOVENSKI PLES

**Sobota,
4. 1. 1997, 20.00**
Dom sindikatov Celovec
ÖGB-Haus Klagenfurt

Igrata ansambla
»Stajerskih 7«
»Alpe-Adria-sekstet«

Vstopnice v predprodaji in rezervacije miz na SPZ,
tel. 0463/51 43 00-22. Cena vstopnic v predprodaji
100 šil., večerna blagajna 120 šil.

Za razširitev sodelovanja

Pretkli četrtek je bil na delovnem obisku na Koroškem svetovalec pri Ministrstvu za šolstvo in šport v Sloveniji Roman Gruden. Srečal se je z vodjo oddelka za manjšinsko šolstvo Tomažem Ogrisom. Obiskal je Slovensko gimnazijo, TAK in Mohorjevo lj. šolo v Celovcu. Na informativnem sestanku v prostorih slovenskega konzulata sta Roman Gruden in Tomaž Ogris spregovorila o okvirnem sodelovanju med obema šolskima ustanovama. Gruden je dejal, da ima Republika Slovenija na podlagi ustave, ki jo k temu zavezuje, pravico in dolžnost, da skrbi za slovensko manjšino v sosednjih državah; sodelovanje pa poteka na osnovi mednarodno dogovorjenih oblik in v skladu skupnega slovenskega kulturnega prostora ter na osnovi neposrednega povezovanja z dvojezičnimi šolami in organizacijami.

Tradicionalna pa so srečanja med Ministrstvom za šolstvo in šport z Deželnim šolskim svetom za Koroško (od l. 1970 dalje). Ta srečanja so namenjena iz-

menjavam informacij na širšem področju izobraževanja kot tudi na področju manjšinskega šolstva. Poleg tega organizira MŠŠ vsako leto tridnevni seminar slovenskega jezika in kulture za

učitelje slovenskega jezika na ostalih koroških šolah, tradicionalno strokovno-poučno ekskurzijo za maturante ZG za Slovence, pri čemer mislijo to akcijo razširiti na TAK in VŠGP v

Šentpetru. Kot zelo pozitivno je ocenil tudi pobudo za poletno šolo slovenskega jezika, ki že osmo leto poteka v Novem mestu. Gruden je opozoril na dejstvo, da se le malo Korošcev (2)

Šolski inšpektor Tomaž Ogris, svetovalec Roman Gruden in gen. konzul Jože Jeraj v pogovoru o šolstvu

vpiše na visokošolske zavode v Sloveniji. Predlagal je v tej zvezi razgovor oz. dogovor z dotičnimi šolami na Koroškem, da bi v sodelovanju s študentsko organizacijo za dijake sedmih razredov organizirali predstavitev informacij v zvezi z možnostjo vpisa in štipendiranja ter predstavitev posameznih fakultet, tako da bi že pred maturo zbudili zanimanje za študij v Sloveniji. Vzrokov je gotovo več za tako maloštevilčen vpis na slovenskih visokih šolah. Dejstvo je, da ni vsak študij, ki ga opravijo študentje v Sloveniji, pri nas priznan in da je treba opraviti v Avstriji nostrifikacijske izpite.

Oba šolska predstavnika sta izrazila željo po še tesnejšem in tudi času primernim oblikam sodelovanja (na primer: partnerstva med šolami, seminarji, izvenšolska dejavnost, šport, učni pripomočki, knjige, izmenjava študentov itd.), uspeh pa bo odvisen od angažmaja, pripravljenosti učiteljev, staršev, dijakov, študentov in šolskih ustanov. Možnosti je vsekakor veliko.

M. Š.

ŠKANDAL BREZ MEJA

Občina Borovlje proti dvojezičnim krajevnim napisom

Brez napovedi in docela prese- netljivo so boroveljski social- demokrati na pretekli občinski seji v petek, 13. decembra 1996, zaostriili odnose v občini, saj je na njihov predlog in s podporo odbornikov ljudske stranke bila po metodi hladne- ga puča z dnevnega reda občinske seje odstranjena zade- va postavitve dvojezičnih tabel na območju bivše slovenjplaj- berške občine. Predlagatelj od- stavitve mestni svetnik Franz Primig je odstranitev utemeljil z demokratično in politično zelo vprašljivimi in dvomljivi- mi argumenti: izgovarjal se je na razumske (!!!) in postopko- vne razloge, ki da so narekovali ta korak. Dobesedno je po- mešal zgorevalne naprave za odpad in dvojezične table, češ da odmev za takšno razpravo pri drugih frakcijah ni ugoden. Primig je v bistvu dvojezične table postavil na raven odpada in smeti, pač materije, s katero si nihče noče umazati svojih belih rok.

Peter Waldhauser, občinski odbornik VS Borovlje, je vložil predlog za postavitve dvojezič- nih tabel na območju bivše občine Slovenji Plajberk in ostro protestiral proti nakanam SPÖ ter dejal, da bo Volilna skupnost to nezaslišno dejanje občine še posebej poudarila v okviru deželne razstave. Zahte- val je, da mora predlog s tabla- mi ostati na dnevnem redu. A SPÖ s svojo absolutno večino je s podporo ÖVP, ki je zadnja leta docela izgubila svoj poli- tični profil, pometla točko z dnevnega reda. Od svobodnja- kov je eden glasoval za to, da točka ostane na dnevnem redu, štirje pa so se, kakor tudi obe odbornici FBI, vzdržali.

Župan Krainer in njegovi so- cialisti se sedaj izgovarjajo, da tik pred volitvami ne bi bilo oportuno sklepati o tako senzi- bilnem vprašanju, kakršni so dvojezični krajevni napisi.

Pri tem pa vede zamolčuje- jo, da bi s sklepom samo ure- sničili zakonske predpise in udejanili že zdavnaj dogovorje- ni ukrep.

Grda ping-pong-igra

Historiat predloga postavitve dvojezičnih napisov v bivši občini Slovenj Plajberk in začetek njihove proceduralne poti sega v junij leta 1988, ko je odbornik Peter Waldhauser v imenu Volilne skupnosti pred-

lagal, naj boroveljski občinski svet na podlagi zakonskih do- ločil postavi dvojezične table v Slovenjem Plajberku, na Strugi, v Brodeh in v Podnu. Dobro leto navrh, in sicer šele 26. ju- nija 1989, je občina Borovlje »najspoštljiveje« prosila dežel- no vlado za ustrezne informaci- je. Deželni birokratski mlini so mleli bistveno hitreje kot občinski in le mesec zatem je boroveljska mestna občina ime- la črno na belem informacijo,

da je treba (in tudi na podlagi katerih zakonov) v omenjenih vaseh postaviti dvojezične ta- ble.

Kdor je pričakoval, da bo oblast sedaj sama ukrepala, se je motil. Volilna skupnost je morala sama vrtati naprej in novembra istega leta je naslo- vila na tedanjega pristojnega deželnega referenta za promet Johanna Ramsbacherja pisni zahtevek, naj dežela na podlagi zakonskih določil postavi omenjene krajevne napise. Tik pred božičem l. 1989 je Rams- bacher odgovoril, da sme cest- na uprava postavljati prometne znake le z dovoljenjem pristoj- nega urada.

Tako imenovane krajevne table – to so bele table s črnim napisom – pa da mora postavi- ti pristojna občina, ker ne sodi- jo v pristojnost zvezne ali deželne uprave. Tako enostav- no se je očedil pristojni deželni referent in ping-pong igrica v avstrijskem kompetenčnem la- birintu se je lahko nadaljevala. Ramsbacher je še obljubil, da bojo table postavljene, če bojo pogajanja o cestnem režimu us- pešna.

Spet je morala VS Borovlje ukrepati in zaprosila je okrajno glavarstvo, da nastavi ustrezno razpravo o cestnem režimu, da bojo table lahko končno postavl- jene.

Razprava je bila 25. julija 1990 na boroveljskem občin- skem uradu, navzoči pa so bili župan Krainer kot zastopnik občine, obč. odbornik Peter Waldhauser za VS Borovlje, zastopnika okrajnega glavarst- va in deželne žandarmerije, krajevna in okrajna žandarme- rija ter celovski urad za gradnjo cest.

Sad tega visokokaratnega uradnega zbora je bil dokaj pičel: pristojna oblast je boro- veljski občini svetovala, naj s pomočjo celovškega urada za gradnjo cest postavi krajevne

napise in kažipote za omenjene vasi. Občinski odbornik Peter Waldhauser je v posebnem pis- mu prosil župana Krainerja, naj se kljub vemu zavzema za postavitve tabel in je med dru- gim argumentiral z evropskimi standardi, z enakopravnostjo vseh občanov in njihovo pravi- co do krajevnih imen, s kultur- no in jezikovno pestrostjo in da nekdanja plajberška občina ni nikogaršnja dežela, ampak po- krajina z lastno identiteto. Wald- hauser je v tem pismu svaril pred javnim zamolčevanjem dvojezičnosti in pred tem, da bi manjšina ponovno postala dro- biž strankarskih interesov. Po- sebej pa je odbornik Volilne skupnosti opozoril na skurilno in turistično absolutno nespre- jemljivo dejstvo, da te vasi let- no obišče na tisoče gostov, ki se potem sprašujejo: »Kje pa pravzaprav smo, saj nikjer ni nobenega napisa?«.

Premaknilo tudi to pismo ni ničesar. Letos poleti je Volilna skupnost zahtevala od pristoj- nih mest deželne vlade, naj končno postavijo napise. Odgo- vor je avstrijski birokraciji res v čast: dvojezične krajevne na- pise in kažipote bojo postavili šele, ko bojo v sklopu obnove zamenjali sedanje enojezične napise. Kdaj se bo to zgodilo, pa seveda nikjer ne piše. In še en birokratski »trošt« prihaja iz Celovca: če je občina Borovlje zainteresirana za takojšnjo postavitve teh prometnih zna- kov, jih lahko nabavi na lastne stroške, postavil jih bo že pri- stojni celovski urad za gradnjo cest.

No, na zadnji seji se je izka- zalo, da občina ne kaže nobe- nega zanimanja za dvojezične krajevne napise in da so ji najlj- jubše brezimenske vasi, celov- škemu uradu za gradnjo cest pa teh napisov ne bo treba postavljati ...

Franc Wakounig

Poslopje za deželno razstavo je nared

Te dni bojo v Borovljah napra- vili velik korak v smeri deželne razstave. V petek, 20. decem- bra ob desetih dopoldne bo namreč obnovljeno in poveča- no razstavno poslopje izroč- no deželnemu kulturnemu re- feratu, ki je odgovoren za

izvedbo deželne razstave. Razstavni prostori so bili obli- kovani po načrtih velikovške- ga arhitekta Klingbacherja. Deželna razstava pod geslom »vse je lov« se bo pričela 26. aprila 1997 in bo trajala do 26. oktobra istega leta.

OBČINSKA SEJA V KOTMARI VASI

Razprave o financah

Na začetku zadnje seje torek, 10. decembra 1996, je župan Hugo Götzhaber med drugim informiral o vsotah, ki jih bo morala naša občina plačevati v letu 1997 v medobčinsko zvezo za socialno pomoč (okrog 1,2 mio šil) in v medobčinsko zve- zo za gradnjo in vzdrževanje šol (okrog 1,5 mio šil. dodatno k zdrževanju naše ljudske šole). Za otroški vrtec bo občina prenakazovala mesečno 35.000 šil. za osnovne potrebe. Stroški za osebje znašajo mesečno okrog 80.000 šil. Diplomirani inženir Josef Mikloutz je poročal o napredovanju del pri kanalizaciji in o razširitvi po- kopališča. Dela za kanalizacijo so stala nekaj manj kakor je bilo v proračunu, zato je mo- goče, da bi zdaj zajeli celotni Sentskandolf (in ne samo do po-

toka); to bi stalo okrog 2 mio šil. Letos so dela zaključili 12. decembra. Če bo vreme dopu- stilo, bojo nadaljevali v fe- bruarju 1997. Zdaj so že konča- na vsa dela na Ilovju. Zbirni kanal so potegnili do Zvonine. Na Ročici se je pojavila hujša geološka težava (skala). V načrtu je, da bojo v Kotmari vasi začeli z deli poleti 1998; končali bi jih leta 2000. Z ure- diti novega pokopališča bojo nadaljevali vigredi. Pred- videno je bilo, da bo razširitev stala ok. 1,8 mio šil; stroški bojo gotovo nižji.

Občinski svet je odobril fi- nančni načrt za povečavo poko- pališča (plebiscitni dar 710.000, dotacija dežele po no-

vem 940.000 in ne le 790.000, iz rednega proračuna 420.000 namesto 570.000) in za prizi- dek h gasilskemu domu. Za gasilski dom je bilo predvidenih 500.000 šil. Občina je do zdaj plačala okrog 200.000, gasilci 30.000 šil. Preostali denar se prenese na leto 1997; porabil se bo za potrebna ureditvena dela. 4. maja 1997 bo velik gasilski praznik (110-letnica gasilskega društva). Na dnevnem redu je bil tudi finančni načrt za leto 1996 za ureditev cest. Regija Rož in Carnica sta se združili Regionalno zvezo Carnica Rož (Regionalverband Carnica Ro- sental; naša občina bo zdaj plačevala le 76.000 šil, ne več 92.500).

Med razpravo o rednem in izrednem dodatnem proračunu se je razvnel tudi živahen pogo- vor o nakupu novega unimoga in o prodaji traktorja. Novi uni- mog stane 960.000 šil. Traktor bi bil sicer nekaj cenejši, ven- dar ne bi bil tako močen in mnogostransko uporaben. Oko- li prodaje starega traktorja so se razvnele razne govorice. ÖVP- jevski občinski odbornik Va- lentin Leutschacher, pd. Maso- vnjak v Trabesinjah, je že na seji 30. avgusta dejal, da bi rad kupil stari traktor, in sicer za ceno, kolikor bi občini ponudi- la firma, ki proda novega. Zara- di raznih govoric je ÖVP hotela vložiti nujnostni predlog, naj stari traktor prodajo na javni

dražbi. Izklicna cena bi bila 195.000. Občinski svet je so- glasno sklenil, naj traktor kupi Valentin Leutschacher za 200.000 šil. (toliko je ponujala firma, ki je prodala unimog).

Občinski svet je tudi sogla- sno odobril dodatni proračun. Nujnostni predlog svobodnjaš- ka občinskega odbornika in predsednika nadzornega odbora Horsta Moserja, naj bi obravna- vali tudi poročilo nadzornega odbora, ni dobil potrebne dvo- tretjinske večine.

Občinski svet bo podprl zdravnico dr. Edith Defner v prizadevanjih, da dobi pogodbo s pokrajinsko zavarovalnico.

Prihodnja seja, zadnja v letu 1996, bo 30. decembra. Pogle- vitni točki bosta proračun za leto 1997 in poročilo nadzorne- ga odbora.

J. W.

»DELOVNA SKUPNOST« PRI JOKLNU

Socialdemokrati se soočajo

Delovna skupnost avstrijskih narodnosti v SPÖ je povabila socialdemokratske občinske mandatarje k Joklnu v Celovcu, da bi preverila svoja razmišljanja o sožitju narodnosti na Koroškem. Precej se jih je odzvalo, prišla sta tudi deželni predsednik SPÖ Michael Ausserwinkler in šef socialdemokratskega kluba v deželnem zboru Peter Ambrozy. Večji del razprave so posvetili dvojezičnemu osnovnemu šolstvu.

Pravzaprav ni bil njen načrt, je ob zaključku tega prvega tovrstnega srečanja povedala govorica Delovne skupnosti Ana Blatnik, toliko časa posvetiti eni sami temi, vendar »je bilo očitno potrebno«. K temu je nemalo prispeval velikovski župan Blaschitz; napovedoval je narodovo jezo (»Volkszorn«), ki da se bo razplamtela proti morebitni odločitvi ustavnega sodišča o protiučustavnosti manjšinskega šolskega zakona, kajti to bi pomenilo, da bi se dalo prav »prenapetim« zahtevam po slovenskem učnem jeziku tudi v četrtem razredu ljudske šole. Pa tudi enojezični učitelji, ki so ponekod že tako v podrejeni poziciji »drugega učitelja« (Zweitlehrer), bi se čutili ogroženi.

Razni sogovorniki so oporekali velikovškemu županu, Peter Ambrozy pa se mu je približal (uvajanje sprememb v dvojezičnem šolstvu po taki poti da ne koristi, take stvari je treba razvijati »v dialogu«) in pribil, da bi taka odločitev ustavnega sodišča znova »odprla koroško šolsko debato v celoti«, saj je ustanavljanje dodat-

Ana Blatnik, učiteljica iz Bilčova, organizatorka Delovne skupnosti, ki šteje že nad 200 članov in članic.

nih in delovnih mest ekskluzivno za dvojezične učitelje – kakor da se je to zgodilo npr. s stoštiridesetimi v sklopu zadnje reforme manjšinskega šolstva – v današnji situaciji morda le nekoliko tvegano dejanje. S tem je izzval Tomaža Ogrisa, vodjo oddelka za manjšinsko šolstvo, ki ga je popravil in opozoril, da je število 140 dodatnih delovnih mest sicer pravilno, da pa niso namenjena dvojezičnim, temveč enojezičnim učiteljem. Sicer pa je pritrtil Blaschitzu: tudi on, Ogris, se ne strinja s takim načinom reševanja šolskih vprašanj in vidi nevarnosti v morebitnem sklepanju ustavnega sodišča.

Michael Ausserwinkler se je v razpravo na to temo vključil s pozicije deželnega funkcionarja, katerega glavna naloga bo v primeru spremembe v dvojezičnem šolstvu skrbeti za povečanje državnega finančnega volumna.

Poprej je bil Michael Ausserwinkler v svojem uvodu podprl pozicijo Delovne skupnosti, saj se prizadeva za integracijsko pot reševanja narodnostnih vprašanj, to pa je tudi namen celotne stranke; kar pa se tiče zaželenih politične integracije pripadnikov slovenske narodne skupnosti v stranko, je menil, da so že nekoliko napredovali tudi na občinski ravni. Tej usmeritvi ni oporekal nihče, dobesedno pa so jo podprli tudi drugi, med njimi globalni župan Sadjak.

Gostiteljica Ana Blatnik, očitno zadovoljna z živahno diskusijo, je večer zaključila z napovedjo, da se bo Delovna skupnost tudi v bodoče srečevala s socialdemokratskimi mandatarji na podoben način, saj je soočenje raznih in različnih pogledov pogoj za razvoj v stranki in v deželi. Na vprašanje Slovenskega vestnika, kakšni so njeni zaključki, saj nekateri deli stranke integracijske usmeritve Delovne skupnosti ne sprejemajo, četudi jo drugi deli stranke in strankino vodstvo podpirajo, je odgovorila takole: »Glavni problem je informacijska vrzel, iz katere izvirajo strahovi. Z doslednim informiranjem in naravnanimi ukrepi bomo odpravljali nezaupljivost, pa se bodo stvari zboljšale.« In je dostavila: »Saj se že.« MM

Vestnikovi telegrami

Nezadovoljna z demokratičnimi pravicami na Hrvaškem
Sta Varnostni svet Združenih narodov in Svet Evrope. Prvi je prejšnji petek sklenil resolucijo o županski aferi v Zagrebu, ki traja že 15 mesecev. Predsednik Tudjman namreč po zmagi združenih opozicijskih strank noče potrditi njihovega župana, kajti župan mesta je po ustavi hkrati tudi vodja županije, te pa kot svoje namestnike imenuje le državni predsednik. Razrešitev ali pa še večja zaostritev se obeta prihodnji teden, ko naj bi opozicijski mestni svetniki zapustili mestno skupščino in tako izsilili nove volitve. Poleg tega pa Varnostni svet Hrvaško tudi opozarja na njeno kršenje človekovih pravic v odnosu oblasti do vračanja Srbov v Kninsko krajino. Drugo pismo je Hrvaška prejela od Evropskega sveta. V njem mu ta očita nedemokratičnost na področju medijev, konkretno odvzem frekvence neodvisnemu Radiu 101. Od Hrvaške oz. od njenega državnega medijskega sveta pričakuje vrnitev frekvence do 15. januarja prihodnje leto.

Organizacijo združenih narodov bo po novem letu vodil novi generalni sekretar. To je ganski diplomat Kofi Annan. Doslej je bil podsekretar OZN za mirovne operacije. Tako se je z zmago Združenih držav zaključila nekajmesečna polemika okrog nasledstva dosedanjega generalnega sekretarja Butrosa Galija. Ta je sicer vztrajno kandidiral še za drugi mandat, vendar so njegovi kandidaturi odločno nasprotovali ZDA. Ameriška diplomacija je v zadnjem trenutku močno pritiskala na Francijo, ki je bila kot edina članica Varnostnega sveta s pravico veta proti imenovanju Annana. Američani pa so prav ob tem znova potrdili svojo dominantno vlogo v Združenih narodih, kjer se že nekaj let ne more prav nič zgoditi brez njihove volje ali pristanka.

Stopicanje na mestu bi lahko imenovali iskanje mandatarja za novo slovensko vlado. Pa ne zaradi pomanjkanja kandidatov, temveč zaradi dveh, ki imata skoraj enake možnosti. To sta Marjan Podobnik, predsednik Slovenske ljudske stranke, zmagovite v triu treh t. i. desnih pomladnih strank, in pa doslejšnji premier Janez Drnovšek, vodja Liberalne demokracije Slovenije, ki je na volitvah prejela največji odstotek glasov (27). Predsednik republike Milan Kučan je pretekli teden že opravil prvi krog pogovorov, in sicer z vodji poslanskih klubov in poslancema obeh narodnosti, ta teden pa tudi drugi krog s predsedniki strank, vendar obstaja še vedno pat pozicija, saj nobena stran ne popusti in noče v kako koalicijo. Po vsej verjetnosti bo še pred božičem poveril mandat Janezu Drnovšku, kar pa ne pomeni, da bo problem novega premiera rešen, kajti potrditi ga mora več kot polovica poslancev v državnem zboru, teh pa zaenkrat nima zagotovljenih. Pomladne stranke imajo sicer, če nihče ne odskoči, zagotovljenih točno polovico (45) glasov, kljub temu pa bi bila njihova vlada ob pičli podpori zelo nestabilna, česar pa si Slovenija v tem trenutku ne bi smela privoščiti. Trenutna slepa ulica vodi lahko samo v ponovne volitve.

Razprava, ki sem ji bil priča na socialdemokratskem sestanku pri Joklnu, me je spomnila na drugo, ki sem jo pred dobrim letom doživel v Društvu staršev Javne dvojezične ljudske šole v Celovcu. Tu in tam so se ukvarjali s poukom slovenščine v četrtem razredu. Način, kako so to storili, pa se je hudo razlikoval.

Na imenovani celovski šoli je bila situacija takale: ravnateljica in učiteljice so ob podpori staršev zaprosile za šolski poskus, ki bi jim omogočal tudi v četrtem razredu poučevati slovenščino v enaki meri kakor nemščino. Šolska oblast je privolila. Večina staršev se je šele ob tej priložnosti zavedla, da koroški šolski sistem za to še ni poskrbel, da je bilo torej potrebno posebej agirati in zagotoviti nekaj, o čemer so domnevali, da je samo po sebi umevno in zunaj vsake debate: dvojezični pouk od prvega do četrtega razreda. Predvsem med enojezičnimi starši z nemškim družinskim jezikom je bilo mnogo takih, ki so ob tem prvem soočenju z restrik-

Past

Mirko Messner

tivnim šolskim zakonom močno začudili, saj svojih otrok k dvojezičnemu pouku niso prijavili zato, da bi jim ga šolski sistem omejil že v četrtem razredu, ko je treba učenje jezika še posebej razvijati.

Veljavni manjšinski šolski zakon, ki ukinja slovenski učni jezik v četrtem razredu ljudskih šol, temelji na nacionalistični filozofiji utrakvizma (poslužuj se slovenščine, dokler šolarji ne obvladajo nemščine). Ta filozofija je nezdružljiva s cilji modernega jezikovnega pouka. Ker je vse več enojezičnih staršev (ne samo na Javni dvojezični ljudski šoli v Celovcu), ki svojih otrok praviloma ne prijavljajo k dvojezičnemu pouku z namenom, da bi reševali volumen nekega slovenskega naroda, temveč zato, da bi jim omogočili boljšo in širšo izobrazbo, postaja ta nezdružljivost čedalje bolj očitna in absurdna.

Verjetno se te nezdružljivosti zaveda tudi ustavno sodišče. Samo tistim, ki so ujeti v zanke nacionalizma, bo njegov morebitni sklep o neustavnosti ta čas veljavnega manjšinskega šolskega zakona delal preglavice. K tem sodi očitno tudi Tomaž Ogris. Na sestanku socialdemokratov pri Joklnu je pritrjeval velikovškemu županu, ki je napovedoval odpor ljudske duše proti taki odločitvi ustavnega sodišča, in dejal, da tudi sam vidi podobne nevarnosti.

Ana Blatnik je velikovškemu županu odgovorila mirno in stvarno: če bo v bodoče po zaslugi ustavnega sodišča slovenščina za prijavljene otroke učni jezik tudi v četrtem razredu, se bo jezikovni pouk zboljšal. To pa je dobro in ne slabo. Zato da bo njena Delovna skupnost podpirala sklep ustavnega sodišča, če bo tak, kakor upa, da bo.

In je oba pustila, da obsedita v nacionalistični pasti, katero je eden nastavil, drugi pa vanjo padel.

Da ne bo pomot ...

Le dober teden po zločinskem napadu, ki je opustošil uredniške prostore Slovenskega vestnika in dan po drugi seriji grozljivih pisem na slovenske medije na Koroškem, je borovljski župan poročal o tem, da je dobil anonimno sramotilno pismo z izrezanim poročilom iz Slovenskega vestnika o desetooktobrski proslavi v Borovljah. Kljukasti križ in svinjska psovka sta dopolnjevala vsebino te ogabne pošiljke. Način županovega poročanja pred občinskim svetom pa je zapustil vtis, kakor da bi anonimno pismo prišlo iz kroga Slovenskega vestnika. Šele občinski odbornik VS Peter Waldhauser je razčistil nastalo krizno vzdušje in fatalni vtis. Odločno je zavrnil vsakršno povezavo med Slovenskim vestnikom in piscem obsodbe vrednega anonimnega pisma. Opozoril je na grozljiva pisma, ki so jih slovenski mediji dobili, in na atentat na uredništvo Slovenskega vestnika. Vse to

da bi moralo biti dovoljen dokaz za nevzdržnost nastalega vtisa. Poudaril je, da so podobna anonimna sramotilna pisma, ki jih VS obsoja, dobile tudi druge osebnosti javnega življenja ne glede na svojo narodno pripadnost ali politično prepričanje.

Županu Krainerju ne očitamo, da nam je hotel podtakniti kaj nelegalnega ali še kaj hujšega. A kot »homo politicus«, ki je gotovo seznanjen s političnim dogajanjem v deželi in kot uglednemu županu dvojezične občine bi le radi povedali, da je prav v tako dramatičnih trenutkih, kakor jih preživljamo sedaj, posebno pa naš časopis, treba vsako besedo dati na zlato tehtnico, nam vsem v korist, ne pa v škodo. Anonimno pismo, ki ga je župan dobil, uredništvo SV ostro obsoja in se distancira od vsakih anonimnih ali drugačnih podtkanj, groženj in zmerjanj.

Uredništvo Slovenskega vestnika

PREDSTAVA TEATRA BREZ ...

Srhljiva Šeligova Svatba

Drznega projekta se je lotil režiser Marjan Bevk s Teatrom brez ... Pri tem ga je kot nosilec projekta podprla Slovenska prosvetna zveza. Tudi ta je bila pogumna. Nedvomno tudi naše gledališče na Koroškem potrebuje eksperimente, saj z njimi meri odzivnost občinstva na neobičajne tekste, sproža kritiko, osmisli gledališče v svojem najširšem spektru.

Šeligova Svatba je sicer briljantna mojstrovina pocestniškega jezika, koncentrat vseh mogočih žaljk in umotvorov ljudi na robu družbe, zasvojenec, pokvarjenec, bebec, vendar je v svojem bistvu socialni subrealizem, neživljenski prav v tem, da je tako zgoščen, da slika predvsem in samo črno in kvečjemu še nekoliko sivo družbeno situacijo. Primeren je za gledališki prikaz kontradrame. Na sceno je postavil grobarja, upokojenega policaja, shizofrenika, zasvojenko, žagarja, brutalno žensko, ciganko, gostilničarko, mednje pa je kot med krokarje pahnili bebca Lenko in Jurija. Z nekako lepljenko življenjskih zgodb in usod, za kate-

rimi se vendarle skriva ponekod izražena, drugje bolj skrita sla po življenju, je ustvaril mučno vzdušje vsesplošne družbene kataklizme. Pri tem je uporabil prispodobe iz ljudskega vraževerja, petelin, kri, mačka idr. in

jih uporabil kot gonilo v zavestnem in podzavestnem ravnanju oseb.

Osredni osebi, prizadeta Lenka in Jurij, se v bistvu gibljeta med socialo oz. občino in cerkvijo. Prva jih hrani, druga

naj jima da blagoslov za skupno življenje. Sla po preživetju in po ljubezni. Ciganka in zasvojenka sta pravzaprav nekakšen medij med njima in preostalo brutalno družbo.

Če odmislimo mračno, celo

srhljivo izpoved, je treba reči, da je predstava narejena dobro, celo prav dobro. Težke vloge so z veliko truda odigrane prav do konca, koncentracija igralcev je premočrtna, gib je dodelan in usklajen s tekstom, scena podpira vso črno sivost dogajanja, glasba bebec je nežna, luč in kostumografija pravšnji. Najtežji vlogi sta odlično odigrala Magda Kropiunig in Aleksander Tolmaier, grotesken grobar je bil Miha Kap, ubogi programirani shizofrenik Martin Mošchitz, zasvojenko je psihokinetično dognano predstavila Nadja Žele, v preostalih vlogah pa so jih dopolnjevali še Alenka Hain, Tatjana Pavčič-Kupper, Mihi Seher, Manfred Tolmaier in Sarah Pavčič.

Med strokovnimi sodelavci je treba poudariti izvrsten gib Alenke Hainove, preprosto, a učinkovito kostumografijo Mateje Janševe in Mojce Povh, glasbo pa je pripravil Joži Sticker. S tehniko sta usklajeno upravljala Hanzl Kežar in Villi Ošina.

Predstava je vsekakor zanimiva za ogled; vendar samo enkrat, pa dovolj za nekaj časa.

Jože Rovšek

PREMIERA V DOBRILI VASI

Smeh po meri Moliere

»Stara garda« dobrolskih igralcev se je predstavila z novim zaletom

Dandin se poroči z Angeliko, hčerko plemiške družine de Sotenville. Kmalu ugotovi, da za njo lazi dvorjan Clitandro, kateremu se Angelika kar pridno odziva. Da bi ju razkrinkal, se posluži njenih staršev, ki pa sta na hčerkin strani in mu ne ver-

jameta. Tako ga ponižata, da se mora celo oprostiti obema ljubimcema. Dandin še naprej nastavlja past in ko ima »lisico« že skoraj v njej, se mu spet izmuzne in sam pade vanjo. V nasprotju z Linhartom, ki se v svojih komedijah ponorčuje iz

Varani kmet in dvorjanov sluga

nadutih plemičev, Moliere ostane pri začetni dispoziciji: kmet ni dorasel plemiškim ukanam.

Dogajanje spretno, kot je to v takih komedijah navadi, polnijo še dvorjanov sluga, kmetov hlapec in gospejina služkinja.

Kmeta je odlično igral

Francej Lipuš. V nekaterih prizorih je bil tako trpeč, da se je gledalcem kar smilil. Drugi po komičnosti je bil dvorjanov sluga Tone Kimovec. Zame pravo odkritje. Starša plemiške prešušnice sta bila Francej Gornik in Bernardka Komar. V nekaterih prizorih je njuna plemiška nadutost nekoliko popustila. Zelo dinamično je svojo vlogo služkinje zaigrala Anica Haschej. Fanej Fera bi bila lahko v vlogi nezveste žene še bolj koketna, kar bi se ji zelo podalo, njen ljubimec Tonej Traun pa je iz vloge napravil svojstveno figuro, a zelo všečno. Hlapec – Jožej Prunč (Radar) – je svojo krajšo vlogo zaigral po meri svojega stanu.

Zelo lepa, oblikovno čista je scena Brede Varlove in tudi Aničini kostumi so primerni, predvsem pa zelo bogati.

Predstava bo ponovljena in tako je tudi prav!

Jože Rovšek

Dobrolci so res zelo primerno krstili svoj pred nedavnim odprti preurejeni kulturni dom, najbrž pa so takoj ugotovili, da bo dvorana za nekatere prireditve kar premajhna. V nedeljo popoldne se je na premieri Molierovega Georga Dandina zbralo obiskovalcev za dve taki dvorani.

Vesel dogodek je bil to. Pa ne le zaradi vsebine, predvsem zato, ker je spet oživela »stara garda« igralcev, ki jo je zbral režiser Poldej Zunder in ji vdahnil novega poleta. Vesel pa tudi zaradi vsebine in posrečene igre. Na odru so se pojavljali znani in manj znani igralci, vsakega pa so gledalci pozdravili z bučnim aplavzom.

George Dandin sodi med Molierove lažje komedije in je zato za naše odre kar primeren. Režiser Zunder je ob tem še zelo ustrezno zasedel vloge in tako je zaživel v najboljši luči.

Vsebinska je preprosta: Kmet

90 LETNICA VELIKOVŠKE »LIPE«

Globoko je pognala in kljubovala viharjem

Ob 90-letnici je zapel »Lipin« mešani pevski zbor

Preteklo soboto, 14. decembra 1996, zvečer je v dvorani nekdanje narodne in sedaj gospodinjke šole v Šentrupertu pri Velikovcu praznovalo krajevno Kulturno društvo »Lipa« svojo 90-letnico. Slavnostna govornica Marija Makarovič je dejala, da so ob »Lipi« svojčas rasla in se krepila slovenska društva na celotnem slovenskem etničnem prostoru severno od Drave, na Rudi, v Vovbrah, Tinjah, Št. Štefanu, v Šentpetru na Vašinjah, v Važenberku, Grebinjskem Klostu, Želinjah in na Krčanjah. »Lipa« je bila ustanovljena 21. oktobra 1906 v Narodnem domu v Šentrupertu. Brez prizadevnosti in delavnosti članov društvo gotovo ne bi

doseglo te častitljive starosti, kajti ustvarjalni pogoji tudi v preteklosti niso bili najboljši, a društvo je vsem nasprotjem navkljub preživelo in je moč črpalo prav iz vsebine svojega delovanja. Danes goji in ohranja bogato kulturno dediščino severno od Drave in s tem izpolnjuje plemenito kulturno poslanstvo, obenem pa je postalo pomemben dejavnik v prizadevanjih za strpnost in za sožitje v občini in v celotnem kraju.

Slovenci v Velikovcu in okolici so letos slavili že eno pomembno obletnico, namreč sto-

letnico obstoja narodne šole v Šentrupertu pri Velikovcu. 90-letnica »Lipe« je samo dodaten dokaz njihove samoniklosti. Da je to še dodatno poudarilo, je društvo pred nedavnim priredilo seminar o kulturnem izročilu kraja. Kakor je dejala predsednica »Lipe« Zalka Kuchling, bojo izsledki na voljo prihodnje vrgred.

Na prireditvi je zapela Vokalna skupina, Janja Kassl, študentka salzburškega Mozarteuma, je izvajala zahtevne skladbe za kitaro, kot gost pa je sodeloval Mešani pevski zbor »Srce« iz Dobrle vasi. »Lipi« je za 90-letnico čestital tudi slovenski konzul Anton Novak.

F. W.

IZ DRUŠTVENE DEJAVNOSTI

Poročilo iz Železne Kaple

Po dolgem času se spet oglašamo iz Železne Kaple, da podamo kratko poročilo o delovanju Slovenskega prosvetnega društva »Zarja« v jesenski sezoni 1996.

Takoj po poletnih počitnicah, ko so razen folklorne skupine druge sekcije bolj mirovale, smo se spet lotili dela, saj je bilo pred nami kar precej nalog.

5. oktobra smo imeli v gosteh Plesni teater »Ikarus« s koreografsko gledališko predstavo »Tretja ženska«, ki je bila posvečena spominu ob 70-letnici rojstva Ingeborg Bachmann. Ker pri plesnem teatru kot umetniški vodja deluje domačin Zdravko Haderlap, smo bili nanj še toliko bolj radovedni. Obiskovalci so bili navdušeni nad nevsakdanjim pristopom k gledališki dejavnosti te že zelo znane skupine.

Sobota, 12. oktobra, pa je bila namenjen gostovanju »Zarjinih skupin« na sejmu »Gost tur« v Mariboru in Lenartu. Ob 12. in 14. uri smo se gostom predstavili na sejmišču v Mariboru, kjer je s svojo stojnico sodelovala tudi iniciativa gorskih kmetov »Coppla kaša« iz Železne Kaple. Dobili pa smo tudi posebno stran v sejemskem časopisu, na kateri smo predstavili Železno Kaplo kot turističen kraj. Spremljal nas je podžupan Engelbert Ojster, ki je poudaril pomen sodelovanja na kulturnem in gospodarskem področju. Popoldne smo bili gostje Lenarčanov, kjer smo zvečer izvedli celovečerni kulturni program. Oblikovali so ga naš mešani pevski zbor, folklorna skupina in tamburaški zbor ter duo harf. Precejšnja množica, saj je sodelovalo kar 56 oseb, je ta lep sobotni dan preživela v Slovenskih gorah in spoznali smo gostoljubnost in ljubeznivost tamkajšnjih lju-

Zključek srečanja otrok na zasneženem Jezerskem

di, katerim se lepo zahvaljujemo. Zahvaljujemo pa se tudi vsem domačinom podjetjem, ki so nas pri tem podprli.

V sredo, 23. oktobra, smo v Železni Kapli doživeli poseben večer, ki je potekal v okviru tradicionalnih prireditev »Dobri večer, sosed«. Z nekoliko drugačno zasnovo smo spoznali daljne sosede iz Transkarpatja, ki so obiskovalce v polni dvorani navdušili s svojim značilnim temperamentom. (O tej prireditvi je že bilo objavljeno posebno poročilo).

V soboto, 23. novembra, smo storili prvi korak k uredništvu dogovora, ki smo ga sklenili že na mariborskem sejmu s tam prisotnimi Jezerjani. Z otroškim pevskim zborom smo se odpravili na Jezersko, kjer je bilo srečanje s tamkajšnjimi otroci. V osnovni šoli so se otroci medseboj spoznali preko pesmi, recitacij in poseb-

nih iger, nato pa so v raznih skupinah skupaj ustvarjali pajace, ovce iz volne, skrinjice in podobno. Ker pa je vabil že prvi sneg, smo to srečanje zaključili z veselimi igrami na šolskem travniku in marsikateri otrok sploh ni opazil, da je že kar precej mrzlo. Spremljajoči starši, še bolj pa otroci, so bili navdušeni nad tem prijetnim, sproščenim srečanjem. Slavko in Monika, ki sta bila glavna odgovorna za to srečanje, sta dokazala, kako hitro se dajo vzpostaviti medsebojni stiki. Ob tej priložnosti so vsi navzoči prejeli posebno priponko, ki predstavlja dva otroke z roko v roki in naj bo poseben spomin na to srečanje otrok na Jezerskem.

V petek, 13. decembra, je otroški zbor razveselil prebivalce doma »Caritas« v Železni Kapli in jim tako podaril nekaj tople otroške vedrosti.

Isti dan na večer pa je Zarja

skupaj z založbo »Drava« pripravila literarni večer in predstavitev knjige Brigitte Buschove »Lepena. Ein Dorf macht Schule«. Prireditve je bila v ljudski šoli v Lepeni. Zbralo se je precej ljudi, med njimi ravnateljica ljudske šole v Lepeni Kristina Hobel, ravnatelj šole v Železni Kapli Miha Travnik, ravnatelj glavne šole Engelbert Ojster in župan dr. Peter Haderlap. Prvi del prireditve je bil namenjen nekaterim literarnim ustvarjalcem, ki so bili oz. so povezani s tem krajem in seveda tudi s tamkajšnjo šolo. Iz svojih del so brali Maja Haderlap, Karla Haderlap in Jože Blajs, ki pa je uvodoma predstavil tudi druge besedne ustvarjalce, ki so obiskovali to šolo oz. delovali v tem kraju: Florjana Lipuša, Valentina Polanška, Tončija Haderlapa, Cvetko Lipuš. Pesmi iz Ravensbrücke, ki jih je napisala

Katarina Miklau, Šrtevkica, pa je prebrala Marija Ošina.

Dr. Helga Mrčnikar, voditeljica založbe »Drava«, je nato na kratko spregovorila o sodelovanju z avtorico Brigitto Busch. Le-ta je potem zelo prepričljivo predstavila svojo knjigo, v kateri opisuje zgodovino tega kraja, vlogo lepenske ljudske šole, predvsem pa vlogo slovenščine kot komunikacijskega sredstva domačinov in spremembe, ki so se in se dogajajo na tej ravni. Poudarila je tudi, da se še naprej ukvarja s to tematiko, predvsem z iskanjem novih možnosti in novih prijemov pri ohranjanju slovenskega jezika na Koroškem.

Ob koncu je župan čestital Buschovi k izdaji knjige, še posebej pa poudaril njeno vlogo in doslednost, s katero se je lotila učenja slovenskega jezika, ki ga zelo dobro obvlada. To je dokazala tudi ta večer v lepenski ljudski šoli. Še dolgo po prireditvi so se obiskovalci ob domači malici in osvežujoči pijači pogovarjali, obujali spomine in kovali načrte ...

Včeraj, 19. decembra, pa sta športna sekcija SPD »Zarja« in Slovensko planinsko društvo imela v gosteh znanega alpinista in smučarja z Jezerskega, Dava Karničarja, ki je v gostilni Podobnik predaval o svojem alpinističnem dosežku na Mt. Everestu v Himalaji. S tem večerom smo poživili stike s sosedi na Jezerskem, kot je to že pred kratkim storil otroški zbor »Zarja«.

Vsem pevcem, folkloristom, igralcem, tamburašem, športnikom, odbornikom, sodelavcem, članom in prijateljem želimo vesele božične praznike ter srečno, zdravo in zadovoljno novo leto 1997.

BJ

MLADINSKI DOM SŠD

Pester kulturni dogodek

V torek, 10. decembra, so mladi iz Mladinskega doma svojim sostanovalcem in sošolcem pripravili posebno prireditev. Ker hektika k približevanju božiča stoji v recipročni vrednosti – čim bliže je božič, tem večja je – so se odločili za dan, ki stoji še sredi adventa. In kot se je izkazalo, je bila ta odločitev prava.

Zbralo se je precej zainteresiranih. Tudi nekateri starši in uslužbenci so bili vmes, ko so nas Emanuel z živahno klavirsko skladbo, Stefania in Dragan pa z dvema estetsko izvedenima plesoma popeljali v prireditve. Karen in Božena sta iz violine, Martina pa iz saksofona ob virtuosni spremljavi Ane na klavirju izvabile klasične zvoke. Posebno posrečen je bil nastop deklet, ki se v domu učijo slovenščine (Sonja, tri Katrin, dve Vereni, Stefanie ob pomoči vzg. Ede). Skoraj brez naglasnih napak so zapele pesem »Siva pot«. Tomi in Gregor sta razmišljala o adventnem času, skupina najmlajših gledaliških

igralk in igralcev (Jana, Tanja, Sara, Marco, Dominik in Emanuel) pa nas je popeljala v čas predbožičnih priprav v nedolžnem živalskem svetu. Tudi starejša dekleta (Tamara, Katrin, Karen in Simona) so bila v hudi hektiki predbožičnih priprav, katerih so se sicer hotele znebiti z nekoliko ponoastavljenimi pripravami božičnih daril, vendar so prav zaradi tega prišle še v hujšo stisko. Vmes sta spet zaplesala Stefania in Dragan. Ana, Karin in Božena pa so zaigrale še nekaj najbolj znanih božič-

Tomi in Gregor sta razmišljala o adventnem času

nih pesmi. Ravnatelj Jože Blajs se je zahvalil vsem nastopajočim in vsem, ki so prireditev pripravljali in poudaril pomen takih prireditev za ustvarjanje občutka pripadnosti k ustanovi, v kateri živimo. Videti je bilo, da je bila tudi mladina zadovoljna. Po uro in pol dolgi prireditvi, ki sta jo povezovali Melitta in Veronika, organizacijsko pa jo je pripravila vzgojiteljica Meda, je od Dragana in Stefanie po sklepnem turnirskem dunajskem valčku zahtevala še dodatek ...

Po prireditvi pa

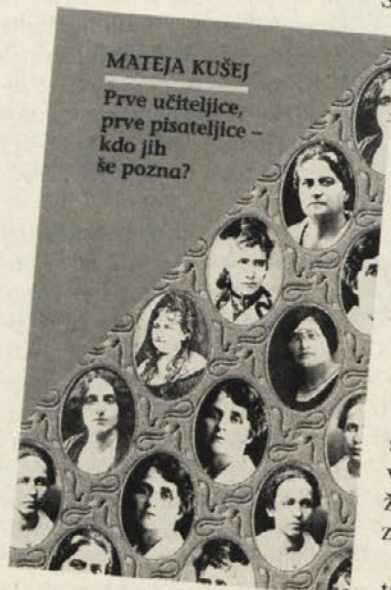
smo še pokramljali ob prazničnem pecivu iz domače kuhinje in ob osvežujoči pijači.

Prireditve je dosegla zelo lep kulturni nivo in je dokazala, kako pestro je delovanje mladih, ki živijo v domu. Dokazala pa je tudi, da si mladi želijo harmonije s soljudmi in z okoljem, v katerem živijo. Ta harmonija, pa lahko nastane samo, če se medseboj poznamo, še poznamo želje, pričakovanja in potrebe drug drugega in smo po eni strani pripravljeni to sprejeti, po drugi strani pa prilagoditi naše želje in potrebe skupnemu. V tem duhu je bila tudi kulturna prireditev tega torkovega večera. Spoznali smo marsikateri skrit talent, videli in slišali rezultate mnogih naporov in vaj, razumeli, da se do tega pride samo s samodisciplino in doslednim delom, ki jo mnogokrat slišimo tudi po domskih prostorih, ko gosli, klavir, saksofon, harmonij ali harmonika iščejo noto za noto in jo ponavljajo do perfektnosti.

NOVOST NA TRGU

Knjižni dar Slovenske prosvetne zveze

Knjižni dar, ki ga je izdala kot vsako leto SPZ, zaobsega letos štiri knjige, ki jih odlikuje predvsem kvaliteta. Že zunanja podoba knjig je izredno lepa in privlačna. Založila jih je založba Drava, tiskarna Drava pa je odgovorna za stavek in tisk.

Svoj literarni prvenec je objavila mlada koroška Slovenka **Mateja Kušej**. Knjiga je hkrati njeno diplomsko delo in nosi naslov **Prve učiteljice, prve pisateljice - kdo jih še pozna?** Knjiga izpolnjuje vrzel v celotnem slovenskem kulturnem prostoru, saj je žensko literarno ustvarjanje v zahodnih državah že vrsto let predmed znanstvenega raziskovanja, tega pa pri nas še ni bilo. Doslej se znanstveniki, razen redkih izjem, še niso sistematično ukvarjali s si-

stematičnim raziskovanjem tega področja, zato se zelo malo ve o pišočinah Slovenkah, predvsem o starejših pisateljicah in pesnicah.

Mateji Kušej se je ideja za diplomsko nalogo porodila ob seminarski nalogi pri dr. Katji Sturm-Schnablocki na inštitutu za slavistiko na Dunaju. Presenečena nad velikim številom ustvarjalk, ki so objavljale v Ljubljanskem zvonu, se je začela temeljiteje ukvarjati z žensko literaturo. Kušejeva pojmuje svoje delo kot neke vrste temeljni prispevek k raziskovanju slovenske ženske literature. (Povzeto po platnicah knjige.)

Avtor druge knjige je prav tako naš rojak **Andrej Kokot**, eden najbolj znanih koroških pesnikov. Pričujoča knjiga je tokrat proza z naslovom **Ko zori spomin**, v njej pa je zabeleži svoje spomine iz zgodnjega otroštva, ko je bil skupaj z vso družino izseljen v koncentracijsko taborišče Rastatt v Nemčiji. Prav gotovo je ta knjiga ena najdragocenejših pričevanj tistega strašnega časa, saj veje iz nje tudi pisatelj dar pripovedovanja, ki privlači bralca še poleg go-
lih dejstev, navedenih na to temo. Knjiga je skorajda psihološka študija ljudi v izjemnih situacijah, ko gre za golo preživetje in ko so merila humanosti, kakršna veljajo v družbi v mirnih časih, pod velikim vprašajem.

Andrej Kokot
Ko zori spomin

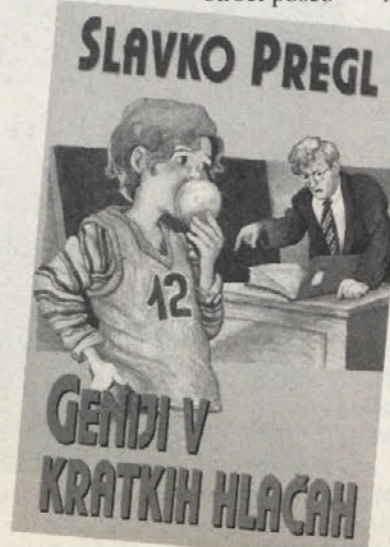

OGLAS

Großes österreichisches Leasingunternehmen beabsichtigt, in Laibach/Ljubljana eine Tochterfirma zu gründen. Für die Position des Geschäftsführers wird ein Mann oder eine Frau mit Bank- oder Leasing-Ausbildung und Praxis gesucht. Zweisprachigkeit Voraussetzung.

Bewerbungen sind erbeten an
LEASFINANZ, Radetzkystraße 3 in Klagenfurt.

Otrokom oziroma mladini je namenjena knjiga **Slavka Preglja** z naslovom **Geniji v kratkih hlačah**. Ti »geniji« so otroci poseb-

ne sorte: mladi gimnazijci, izredno simpatični fantje in dekleta, ki se znajo veseeliti drobnih dogodkov, podoživljati svoja hrepenenja in ljubezni, znajo se celo spričkati, kadar ni čisto vse tako, kakor si predstavljajo odrasli.

Stalnica knjižnega daru je seveda **Koroški koledar** za leto 1997. Vrsta zanimivih prispevkov iz življenja in interesov koroških Slovencev in tudi Slovenk; kar precej prispevkov je izpod ženskega peresa. Avtorji prispevkov: Tatjana Angerer, Ire-

Obvestilo bralcem!

Prihodnja, 1. številka po novem letu, bo izšla v četrtek, 9. januarja

na Destovnik, Karla Haderlap, Maja Hode, Franc Kukovica, Katarina Lavš, Andrej Leben, Avgustin Malle, Jan-ko Malle, Andreas Moritsch, Vida Polanšek, Helena Verdel, Katja Weiss, Jože Zupan in Franci Zwitter.

Knjižni dar stane v celoti 350 šilingov, dodatna knjiga izpod peresa **Mirka Bogataja** z naslovom **Glas** o slovenskem radijskem programu skozi desetletja pa stane še 50 šilingov.

Če knjige kupite posamič, stanejo: Prve učiteljice, ... šil. 168; Ko zori spomin ... šil. 198; Geniji v kratkih hlačah šil. 246; Koroški koledar pa šil. 168.

JANI OSWALD V KAMOTU

Bralni večer za »nekomodne«

V znani celovski jazzovski in nasploh lepim umetnostim odprti kavarni Kamot je prejšnji četrtek pod naslovom »Home-land/Fremdländ« bral iz svojih novejših zbirk Jani Oswald, strokovnjak za poševne in vprekaste pesmi in prav tako skovane verze. Če ne bi zaupal svojim očem, pisec teh vrst sprva ne bi verjel, koliko ljudi je to branje, ki ga je soorganizirala

založba Drava, privabilo. Saj je bil prostor domala do zadnjega kotička poln, razen tistih nekaj kvadratnih metrov na odru, ki so bili odmerjeni in namenjeni pesniku in spremljajočemu ga ansamblu.

Jani Oswald je pokazal, da ni samo odličen pesnik in mojster besede ter žongliranja z njo in njenimi vsebinami, smisli in pomeni – tako lušči nove pomene

iz nastalih besednih in črkovnih kombinacij – ampak da ima tudi žilico entertainerja, kakor se novodobno pravi ljudem, ki znajo zabavati ljudi (in na njihov račun včasih tudi zabavljati). Svoj pečat pa je čaru prireditve vtisnila glasbeniška kompanija T.R.I.O., ki je kongenialno dopolnjevala Janija O. in tako bogatila prireditev. Lepo je bilo.

Franc Wakounig

Deželna nagrada za človekove pravice

Dipl.inž. Friedrich Mihurko je dobitnik letošnje deželne nagrade za človekove pravice, ki jo med drugim razpisujeta amnesty international in deželna vlada. Mihurko, na sliki z deželnim glavarjem Zernattom med podelitvijo nagrade, je letošnje odlikovanje dobil za svojo nesebično pomoč tujcem v zaporu, ki so v Avstriji iskali politični azil, a ga niso dobili in jih sedaj tukajšnje oblasti namera-

vajo poslati domov, čeprav jih tam čakajo trpinčenje in smrt. Mihurko je dejal, da bo znesek v višini 100.000 šilingov v celoti namenil jetnikom, ki v naših ječah deloma životarijo pod človeka nevrednimi pogoji. Kdor more in hoče, naj pomaga tem jetnikom, je prosi nesebični uradnik, ki je v teku svojega zavzemanja za azilante doživel že vse šikane uradnih instanc. In teh po njegovih besedah ni malo.

Globalizacija – ukana ali izziv?

Gospod Martin, Vi ste soavtor knjige »Die Globalisierungsfalle«. Napad na demokracijo in blaginjo. S katere strani prihaja napad, kaj je globalizacija?

Dejstvo je, da se ves svet spaja v en velik trg in zaradi odpiranja novih trgov na vzhodu, od avstrijske meje do Vladivostoka, je na svetu nastala popolnoma nova situacija, ki je dovedla do tega, da vedno manj ljudi dobiva stalno več. In ta skupina, ki znaša 20 odstotkov ljudi, zelo dobro obvlada ta položaj, ogromno pridobiva kot delničarji, ker so zaposleni v donosnih firmah in ker so posebej učinkoviti. Ostali pa zastojajo. V procesu globalizacije preostane za evropsko blaginjo vedno manj prostora in možnosti. Tega prebivalci Evrope, ne bodo sprejeli.

Kot ste povedali doživljamo, začetke globalizacije na vseh področjih. Ali obstaja kakšna nasprotna strategija ali pa se ji moramo podrediti?

Treba je reči, da globalizacija ni naravni proces, ampak je rezultat pogodb in zakonov, ki so jih sklenili. Predvsem dejstvo, da ne veljajo več pravila, nas je spravilo v zelo resen položaj in ker pač ni naravni proces, da je vse tako kot je, celo obstaja nevarnost poslabšanja, in temu se je treba zoperstaviti, saj obstajajo možnosti. Kot avtorja knjige sva mnenja in to tudi zelo svetujemo, predlagava, da se spet spomnimo, pri tem ne mislim toliko na moralo kot na razum (pamet), kaj je naredilo Evropo tako bogato? Kaj so bili najvažnejši dejavniki socialnega miru? To je predpostavka. Z normami in pravili na evropski ravni bi se dalo to izvesti. Na osnovi tradicij iz leta 1789 – svobode, bratstva in enakosti – bi se dalo upreti negativnim pojavom globalizacije. Z enotnim monetarnim sistemom, ki ga smatram kot potrebno rešitev, bi nastalo tudi sredstvo proti ameriškemu dolarju, katerega uporabljajo kot trgovsko vojno sredstvo. Ne obstaja samo ameriški način urejevanja sveta, ampak tudi evropska alternativa.

V knjigi pišete, da bo v do glednem času delalo in žive lo v blaginji samo še 20 odstotkov ljudi. Ostali bodo odrinjeni na družbeni rob in se borili za preživetje. Ali tak razvoj (scenarij) ne vsebuje nevarnosti velikega socialnega konflikta?

Midva ne piševa, da bo do tega prišlo. Opisujeva pa srečanje 500 zelo pomembnih ljudi, ki so prišli do zaključka, da je potrebno za proizvodnjo blaga in storitev, ki si jih lahko privoščijo svetovna družba, samo še 20 odstotkov ljudi. Ne verjamem, da bo do tega prišlo, ven-

Ob 10. obletnici društva AWOL je bil na obisku v Celovcu soavtor uspešnice »Globalisierungsfalle« Hans-Peter Martin, knjige, ki je bila prevedena že v 12 jezikov. Hans-Peter Martin, urednik nemškega magazina »Der Spiegel«, v knjigi na osnovi najnovejših ekonomskih podatkov prikazuje mednarodno prepletanje vplivnih, mogočnih koncernov, denarnega gospodarstva in grozečo družbo v razmerju 20:80. Na srečanju svetovne elite, na katerem se je septembra 1995 v San Franciscu zbralo okrog 500 vodilnih politikov, šefov koncernov in znanstvenikov, so za zaprtimi vrati razpravljali o 21. stoletju. Napovedi so porazne: v prihodnosti naj bi potrebovali samo petino delovne sile. Primer: samo v Nemčiji šest milijonov ljudi, ki so voljni delati, ne najde ustrezne zaposlitve. Delovna mesta postajajo negotova, delavci v tovarnah izgubljajo delovna mesta, pri Volkswagenu, Philipsu in Olivettiju se milijon inženirjev, bančnih uslužbencev, sodelavcev Telekomu in celo computerskih specialistov boji za delovna mesta. Vzhod in reformne države z nizkimi cenami delovne sile so na svetovnem trgu postali novi konkurenti. Države so pod hudim pritiskom svetovnih koncernov in investicijskih skladov, politiki pa deregulacijo celo pospešujejo. Posledice so varčevalni ukrepi in odpuščanje delovne sile. Razvoj v naši neposredni sedanjosti, na pragu tretjega tisočletja bo na novo in do sedaj z neznanim načinom in hitrostjo spreminjal družbeno življenje. Mikroelektronika ni samo revolucionirala industrijsko proizvodnjo, ampak prodira z ogromno hitrostjo v vsa življenjska področja. Ali je globalizacija novi trend na pragu v 21. stoletje?

S SOAVTORJEM KNJIGE »GLOBALISIERUNGSFALLE« SE JE POGOVARJAL MIRKO ŠTUKELJ.

dar to dejstvo jasno kaže tendenco k razvoju enopetinske družbe. To je pač način, kako danes organizirajo gospodarstvo, ki ima opraviti z delniškimi vrednotami. Vendar se je treba ob pravem času braniti takega razvoja. To je mogoče. Treba je tudi kaj storiti. Nič storiti je tudi ena od odločitev. In, če sedaj nič ne naredimo, se lahko zgodi, da bo razvoj še bolj dramatičen kot je že.

Brezposelnost v Evropi nenehno narašča. Nekateri strokovnjaki napovedujejo za naslednja leta gospodarski vzpon. Ali bodo nastajala tudi nova delovna mesta?

NE.

Zakaj ne?

Ker se trenutno zelo krhajo delovna mesta. V primeru, da bi evropske obetavne panoge, kot so to Telekom zavarovalnice in storitvene panoge delale tako učinkovito kot na primer ameriške, bi samo na teh področjih izgubili na milijone delovnih mest. To pomeni, da bo na osnovi gospodarskega vzpona prišlo do pozitivnih sprememb na nekaterih področjih, istočasno pa je vrtnec neizprosne eficientnosti, učinkovitosti in uničujočega varčevanja tako močan, in posledica tega razvoja bo naraščanje nezaposlenosti, še posebej, dokler se delo definira tako kot sedaj, namreč kot polna zaposlitev s pokojninsko garancijo zdravstvenim zavarovanjem in polno socialno varnostjo. Gotovo ne bo tako, da bo imelo zaposlitev samo še 20 odstotkov ljudi, vendar nevarnost je v tem, da bomo izgubili dobra in kvalificirana delovna mesta in da bo veliko negotovih delovnih mest z veliko nevarnostmi vezane delne zaposlitve. Primer: nekdo

Hans-Peter Martin

bo moral zjutraj nositi časopise, opoldne pa bo morda opravil to, za kar je usposobljen. Na primer: učitelj, bo nekaj ur poučeval, popoldne, zvečer ali ponoči pa vozil taksi. To je občutno poslabšanje za veliko, veliko število ljudi, saj se vsi zavedajo, da se pogoji zaostrejo in da z večjim naporom delajo in za opravljeno delo manj prejmejo.

Sindikati so še pred leti zelo vehementno

zahtevali 35-urni delovni teden, skrajšanje delovnega časa, pravičnejšo razdelitev dela in prejemkov kot sredstvo v borbi proti naraščajoči brezposelnosti. Danes ta zahteva ni več tako močno prisotna v splošni politični diskusiji.

Tega ne vidim tako. V Nemčiji to zelo odločno zahtevajo, tudi v Franciji in v Avstriji se na novo razpravlja o tem. Treba je o tem razpravljati načeloma. Mislim, da potrebujemo račun (Kassasturz), da lahko ocenimo, kaj si lahko še privoščimo, in da bomo morali razmisliti o vsem novih konceptih razdeljevanja dela. Tega ni mogoče rešiti na nacionalni ravni. V Avstriji je debata utihnila prav zaradi tega, ker so spoznali, da Avstrija tega sama ne zmore. Zato potrebujemo kar se da hitro demokratično in dobro organizirano Evropsko unijo, v kateri ne sedi samo 13 zastopnikov sindikatov nasproti 5.000 zastopnikom industrijskega lobbyja. Moramo načeloma razmisliti o pokojninah, zdravstvu in predvsem o delovnih mestih. Nato moramo iskati skupne rešitve proti temu, da ne bo 20 ali 30 odstotkov ljudi, ki so voljni delati, brez zaposlitve.

Nekatere evropske države se združujejo. Kako ocenjujete možnosti evropskega povezovanja. Zdaj je opaziti, da se projekt Evropa nahaja v težki fazi. Načrtovana evropska monetarna zveza je osporavana in vizije za prihodnost niso kaj rožnate.

To je stvar pogleda. Evropa se nahaja na ločnici. Ali sedaj uspe velika integracija, ki jo smatram za potrebno, ker samo tako lahko ustvarimo protiutež velikim finančnim trgov, pomembnim mednarodnim koncernom; obstaja pa

hkrati možnost, da se jih vključi v projekt Evropa, in tu je kar več zaveznikov, ali pa Evropska zveza razpade. Menim, da bo prišlo do enotnega evropskega monetarnega sistema in to že zaradi tega, ker nujno potrebuje Nemčija, ker bi se sicer še povečal pritisk za vrednost marke in neposredno tudi na šiling. To bo zelo, zelo naporen razvoj in vedno, ko gre za tveganje, je del rizika tudi nevarnost ponesrečenja.

Kaj menite, da bi bilo treba storiti v tej dramatični situaciji? Imate kakšno sporočilo za vse tiste, ki resno delajo, razmišljajo v smer gospodarskega razvoja v korist vseh in za ohranitev socialnih standardov?

Lepo in zadovoljivo bi bilo, če bi evropska socialna država v bistvu živela naprej. To je tudi izvedljivo. Jaz se ne opiram toliko na moralo, ampak na razum. Masovna kupna moč je bila zelo pomembna, zdaj ni več, ker se na vzhodu odpirajo novi trgi, na katere lahko kratkoročno prodajajo blago. Ampak, kako naprej? Prvič je pomembno, da se ukvarjamo z dramatičnimi svetovnimi spremembami in razvoju zadnjih let. Spremembe, ki so se napovedovale pred padcem berlinskega zidu, in tiste, ki smo jih doživeli po padcu, ne samo v političnem, ampak predvsem v ekonomskem smislu, je treba videti in spoznati. Videti, kdo je dobitnik in kdo porazenec globalizacije. Šele potem lahko dorečemo in določimo okvir in kaj lahko še storimo. Potem mislim, da je to Evropa. Obstaja namreč evropska alternativa, za katero je pomembno, da se zaveda najmanjših odločitev. Če je res, da je Evropa pomembna, bo treba veliko bolj pozorno spremljati ministrski svet in vse to, kar se dogaja in sklepa tam. Zakaj naši časopisi tako malo poročajo o teh pogajanjih in sklepah in o tem, kaj se dejansko dogaja v komisijah? Kje so demonstracije na kraju samem, zakaj se ne junktimira na primer sklenitev novega proračuna s primernimi socialno zajamčenimi zakoni ali pa na individualnem področju, če je res, da je samo na evropski ravni mogoče preprečiti to neobzirno izigravanje industrijskih in gospodarskih lokacij enega proti drugemu, zakaj se redno ne srečujejo uslužbenci Siemens Beljak z uslužbenci Siemens Manchester, zakaj ne obratni svet Semperita z obratnim svetom podjetja Conti? Zakaj se hitro ne učimo angleško in se v hiši Evropa z našimi sosedi pogovarjamo v spoznanju, da nas vse to medsebojno izigravanje enega proti drugemu pod črto vleče samo navzdol.

Hvala za pogovor.

Med obupom in upanjem

UTRINKI IZ BOSNE LETO DNI PO PREMIRJU
Franc Wakounig

V trenutku, ko to berete o Bosni in Hercegovini, je tam po vsej verjetnosti kaka mina ubila otroka ali ga težko ranila, minilo je morda nekaj ur od tega, kar je specialna policijska enota ene od treh vojnih strani razstrelila in uničila hišo ali vas pripadnikov druge etnične skupine, so nekje v deželi s pomočjo Caritasa pokrili hišo in morda odprli majhno tovarno, kjer je vsaj nekaj ljudi dobilo zaposlitev, in se v eni od številnih kavarn srečujejo ljudje, ki so ostali prijatelji ne glede na nacionalno ali versko pripadnost. Bosna danes nudi videz docela protislovne dežele, kjer se prepletata sovraštvo in prijateljstvo med narodi, uničenje in obnova. Bosna je danes dežela, ki naj bi bila po volji politikov in po besedi daytonske pogodbe enotna država, v resnici pa je politično in upravno raztrgana na tri paradržave, ki so v bistvu podružnice Beograda, Zagreba in islamskih centrov.

Že vstop v republiko Bosno in Hercegovino je poln simbolicke: mogoče je samo s pomočjo broda. Vsi mostovi čez Savo so ali podrti ali pa zaprti. Kdaj bojo spet obnovljeni in odprti, pa je odvisno od političnega razvoja na tem koncu sveta ter – glede na vero sogovornika – očitno tudi od boga.

Dovoljena pa je domneva, da uradnim kanclijam v Zagrebu in Sarajevu zopora podrtih mostov na Savi kar ustreza, ker je po eni strani tako mogoče vsaj do določene mere kontrolirati pretok ljudi in blaga, po drugi strani pa to onemogoča, da bi ljudje masovno zapuščali opustošeno deželo, kjer zanje pač ni kruha in tudi ne prihodnosti.

Razdeljena država

Tistih nekaj preostalih oziroma že popravljenih mostov pa je za civiliste povsem zaprtih in služijo izključno in zgolj namenom Iforja, to je mednarodnim silam Združenih narodov.

Komaj potnik pri Županji stopi na bosanska tla, že se mu pokaže vsa razcepljenost te države na tri različne nacionalno-politične interesne sfere.

Človek bi pričakoval, da bo na obmejnem prehodu, ki je na območju tako imenovane federacije, to je tistega dela Bosne, ki je pod kontrolo Sarajeva, torej skupno muslimansko-hrvaško upravo, plapolala uradna bosanska zastava z lilijami. A pričakovanje vara: na tem delu Bosne plapolala le hrvaška zastava s šahovnico. »Tu mislimani nimajo kaj komadirati«, je dejal carinik v hrvaški uniformi in s hrvaškim grbom na kapi in tako jasno dal vedeti, da tu veljajo zakoni in predpisi Hrvaške republike Herceg-Bosne, ki bi po določilih daytonskega sporazu-

Legendarna Baščaršija je spet središče sarajevskega družbenega utripa

ma že zdavnaj morala biti ukinjena. Z »muslimani« je menil uradni Sarajevo.

Dejanska operativna oblast v Bosni je v rokah Iforja, to je mednarodnih oboroženih sil. Te enote, med drugim tudi skupina avstrijskih vojakov, v prvi vrsti skrbijo za to, da ne pride do ponovnih spopadov, nadalje za obnovo infrastrukture in komunikacijskih povezav, prevažajo pa tudi gradbeni material in pomagajo celo obnavljati posamezne objekte.

Po cestah dominirajo predvsem Američani s svojimi težkimi vojaškimi vozili znamke Dodge. Na mejnih točkah med teritoriji sprtih narodov so instalirane močno zavarovane in oborožene obmejne postaje, tako imenovani jack pointi. Tam je gibanje omejeno, fotografiranje pa strogo prepovedano. To je pred nedavnim na lastni koži doživel nek kolega, ki ga je ameriški vojak zasačil pri škljocanju in kateremu je oboroženi kolega odločno, a s

smehom na ustih potegnil film iz kamere. Sorry!

Mine – hudičevo orožje! Vsak dan žrtve med otroki

Nekoč cvetoča Bosna je po štirih letih vojne in medsebojnega bratskega klanja padla v agonijo. Pokrajina je opustošena, na več sto kilometrih so uničena vsa poslopja, kakor da je velikanska pest treščila v naravo in razdejala vse. Če pa je kje kaka vas le ostala nepoškodovana, je ali prazna ali pa v njej životari peščica ljudi, ki pa se bojo tudi prej ali slej odseliti.

A najbolj tragična dediščina vojne ni opustošenje in tudi ne razdelitev, ampak mine. Po mnenju vojaških strokovnjakov je v Bosni položenih najmanj tri milijone min, nekateri pa govorijo celo o šestih ali sedmih milijonih. Najbolj obremenjujoče je to, da nihče ne ve oz. noče povedati točne lege in števila minskih polj in položnih ter nastavljenih min. Lahko so na poljih, v gozdovih, po

travnih in na vrtovih razdejanih oz. nerazdejanih hiš. Lahko so na pokopališčih, ob robu ceste, na otroških igriščih, pač povsod. Nihče ne ve, kje naj začne s pospravljanjem min in tudi ne, kako dolgo bo to čiščenje trajalo in kdo ga bo plačal. Nihče si ne upa več na polja, travnike in gozdove, je menil starejši taksist v Sarajevu. In če ne moreš obdelovati svoje zemlje in od nje ter z njo več živeti, se moraš odseliti. Po njegovem mnenju bojo ogromne površine Bosne, in to ne ravno nerodovitne, ostale za več rodov neposeljene in neobdelane prav zaradi min.

Mine pa vsakdan terjajo svoje žrtve med ljudmi in pri živini. V bistvu ne mine dan, da mina ne bi ubila ali težko ranila človeka. Večina žrtev so otroci, ki se hočejo pač igrati in pri tem stopijo na mino ali jo kako drugače sprožijo. Uradni krogi v Sarajevu izhajajo iz tega, da je vsak teden med otroki najmanj dvajset minskih žrtev.

Spirala vojnih grozot in njihovih posledic se vije naprej in dodatno bremeni prihodnost bosanske države in ji ubija njen največji kapital, mladino.

Tako ni čudno, da ljudje vse manj verujejo v prihodnost Bosne in njen obstoj in da mladina, predvsem pa inteligenca ter študentje, hočejo čimprej ven, drugam, tja, kjer upajo na delo, zaslužek in življenje v miru. Ta skepsa je prisotna celo v vladnih krogih, čeprav javno tega nihče ne prizna. A v zasebnem pogovoru le razkrijejo svoje dvome in svojo bol. Tako je član vlade, doma iz Tuzle, odkrito dejal, da Bosni sedaj grozi drugi val beguncev, in sicer odliv inteligence in dobro izobražene delovne sile. Ta odliv pa bo za prihodnost Bosne usodnega pomena, saj s tem državi grozi, da bo zdrknila na nivo držav četrtega sveta, to je najrevnejših držav. Sam, je dejal sogovornik iz Tuzle, da je pred nedavnim v New Yorku, kjer je bil kot član uradne delegacije, srečal pet mladih Tuzlancev, ki so zapustili domovino. Nobeden se nima namena vrniti. In takih primerov da je na tisoče. Mladina beži tudi pred vojaško službo in pred novimi boji. Po njegovem mnenju je trenutni mir v Bosni krhek in samo sad navzočnosti Iforja. Čim bojo mednarodne sile zapustile Bosno, bojo boji ponovno in s še hujšo ostrino izbruhnili, kajti medtem so se vse tri strani do zob oborožile, ZDA in muslimanske države so dobavile cele ladje orožja bosansko-muslimanski in tudi hrvaški vojski, srbska vojska pa dobiva vojaško pomoč iz Jugoslavije, Rusije ter od drugih pravoslavnih držav. To pa pomeni, da bo Bosna tudi v prihodnje preizkusni poligon političnih, verskih in vojaških interesov, predvsem pa je doma nakopičenih odprtih računov za nekaj rodov vnapij.

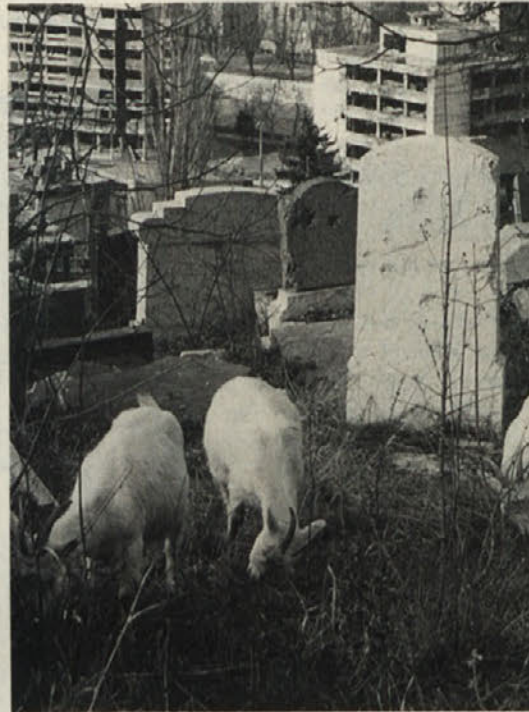
Iz ruševin novo življenje

Vsaka kolajna ima dve plati. In svetla plat bosanskega povojnega razvoja je ta, da se preko strelnih jarkov in minskih polj že spletajo novi osebnosti, gospodarski in drugi stiki. Življenje tako potrjuje, da je močnejše kot ruševine, sovraštvo in mine. Predvsem gospodarstvo in trgovina sta najmočnejše gonilo sožitja v tej ali oni obliki.

Paradni primer usklajevanja interesov in življenjskih potreb je samozvano prostocarinsko tržišče »Arizona« blizu koridorja v Brčkem, ki je sad samoiniciative in bosanske podjetnosti. Začelo se je s tremi plastičnimi vrečkami, v katerih je nekdo na ta kraj prinesel cigarete, nogavice, »čikgumi« in še drugo robo, da bi jo prodal. Dan navrh je bilo tam že pet trgovcev po sili, čez teden dni pa je bila Trgovnica Arizona, kakor so jo do-

Uredništvo »Oslobodjenje« – simbol upora in preživetja

Koze na judovskem pokopališču

mačini poimenovali po bližnjem ameriškem oporišču, v katerem je bila večina vojakov menda iz Arizone, znana po vsej Bosni in vzhodni Hrvaški vse tja do Srbije. Ali geneza imena drži ali ne, ni pomembno. Vsekakor je že samo ime prijetno in omamno dišalo in zvenelo po neomejeni svobodi, po avanturah in svetu in se je zato obdržalo. Danes je Arizona domala nepregledno tržišče z utrjenimi cestami, urejenimi trgovinami in najpestrejšo ponudbo. Tu dobite vse, od kože do avtomobila, od vijaka do radia, od televizorja do zadržavelega noža. In kar je najvažnejše: tu nihče ne sprašuje po etnični pripadnosti, po tem, kaj si delal in bil med vojno, katerega boga imaš in podobno. Sem nemoteno prihajajo ljudje iz vseh etničnih območij in se tja spet vračajo, tu veljajo zakoni trga, tu velja kupčija s stiskom roke. Če kje, potem se tukaj polagajo temelji novi in skupni Bosni.

Pokopališča, nova in stara

Bosna je dežela številnih pokopališč, novih in starih, masovnih grobov, pa tudi dežela predsodkov. V Sarajevu so v teku vojne najlepši parki posta-

li pokopališča, celo med stolpniciami so pokopavali pobite žrtve. Zato nikogar ne začudi podoba, da otroci med grobovi igrajo nogomet in da sta križ ter nagrobna deska s polmesečem vratnici nogometnega gola. Življenje gre pač naprej. Tudi travnik pred nekdanjo olimpijsko hokejsko dvorano je danes pokopališče, pač muslimansko, čez rob pa je katoliško.

Najbolj pretresljiva je usoda judovskega pokopališča visoko nad mestom na južnem bregu Miljacke. Judovska srenja v Sarajevu je sodila med najstarejše in najuglednejše v Evropi. Pred 500 leti so morali Judje namreč zapustiti katoliško Španijo in takratni turški vezir v Sarajevu jih je z velikim veseljem in spoštovanjem sprejel in jim dal vse pravice, samo da se naselijo v mestu. Judje so skozi pet stoletij igrali ugledno in pomembno vlogo v tem mestu, vtisnili so mu svoj pečat in tu so pokopavali svoje. Sarajevo je postalo tudi njihovo mesto. Judovsko pokopališče je odprta knjiga življenja, ustvarjanja in smrti Davidovih otrok ob reki Miljacki, v mestu, kjer so pet stoletij skupaj živele tri velike monoteistične veroizpovedi in štiri verske smeri: kristjani, raz-

deljeni na katoličane in pravoslavne, Judje in Muslimani.

Prebredli so vse težave, vojne, etnične konflikte, vse do leta 1992, ko je Bosno doletela ta strašna morija. Judovsko pokopališče je bilo tik ob prvi frontni liniji, sčasoma pa so z njega in tudi iz sinagoge streljali ostrostrelci na mesto pod njim, odkoder so letele nazaj granate braniteljev Sarajeva.

Sinagoga in pokopališče sarajevskih Judov danes opustošena samevata, kajti Judje so se večinoma odselili, zbežali so pred nasiljem. Danes med prevrženimi nagrobniki pase Muslimanka, ki je sem prišla po padcu Srebrenice, svoje koze. Tu in tam eksplodira kakšna mina in tej ali oni kozi odtrga noge.

Usoda judovskega pokopališča morda najbolj nazorno kaže, kako dramatično se je spremenil sestav sarajevskega prebivalstva. Nekdaj urbano prebivalstvo so zamenjali begunci s hribov, vasi in drugih krajev. Stare sarajevske meščanske tradicije skorajda ni več. Le tu in tam sreča starega Sarajlijo, kakor pač pravijo pravim Sarajevčanom, ki obžaluje, da niso znali obraniti bogate tradicije skupnega Sarajeva, ki

je prav pod Titom doživelo vrhunec svojega kulturnega in idejnega bogastva. Skrbi ga, in ne samo njega, masivna islamizacija javnega življenja, kar se med drugim odraža pri imenih ulic in ženski obleki po islamskih predpisih. Kajti s tem se zavestno spreminja ravnovesje med verami in kulturnimi sredinami v mestu, kar pa spet ustvarja nove napetosti.

Preden bojo v Bosni in v Sarajevu mogli zaživeti kar se da brez strahu, bo moralo preteči še veliko vode po Miljacki. A življenje teče naprej, z njim pa se krepi upanje v boljšo in lepšo prihodnost. V tem smislu deluje tudi naš rojak Zdravko Inzko kot avstrijski ambasador v Sarajevu, ko se pogovarja in navezuje stike z vsemi stranmi in tako topi led, orje ledino ter odpravlja predsodke, predvsem do Srbov, pa seveda tudi njihove predsodke do drugih. Inzko se je po parlamentarnih volitvah podal v srbsko prestolnico Pale, tako rekoč v levji brlog, in se kot prvi diplomat srečal s srbskim članom bosanskega predsedstva Krajišnikom.

S tem je dokazal, da je pot na Pale odprta, samo podati se je treba nanjo. Podobno smo pred nedavnim storili in izkusi-

li tudi koroški novinarji. V Sarajevu so nam tako Muslimani kot Hrvatje polnili ušesa z raznoraznimi shrhljivkami o Srbih, med drugim s to, da je v Republiki srpski prepovedana baskovka kot naglavno pokrivalo, ker jo nosi tudi bosanski predsednik Alija Izetbegović, ki je Musliman.

Ko smo prišli na Pale, naju je s kolegom krepko zeblo v glavo, ker sva baskovko pustila v kombiju. In to je bila odvečna previdnost: redki srbski policaji so vsi imeli na glavah baskovke in nihče jim zategadelj ni delal težav. Očitno sva nasledila eni od številnih nedokazanih trditev. Na Palah smo se gibali popolnoma nemoteno, nihče nas ni oviral, nasprotno, ljudje so bili do nas izjemno pozorni in prijazni. Kot drugje po Bosni je tudi na Palah nemška marka plačilno sredstvo.

Bosna, nekdanj najbolj jugoslovanska od vseh republik, je danes sicer formalno in mednarodnopravno samostojna država. To pa je v bistvu tudi že vse, kajti centrifugalne sile so neprimerno močnejše in vplivnejše od centripetalnih, davek za to politiko pa so in bojo plačali nemotni in nedolžni ljudje. Tako kot že od pamтивеka.

Takšne so vse stavbe v Dobrinji

Prijateljici za življenje: Srbkinja in Muslimanka

Demonstracije v Beogradu

Že več kot tri tedne potekajo v Srbiji protesti zaradi delne razveljavitve izida komunalnih volitev od 17. novembra, pri katerih je opozicijska koalicija »Zajedno« zmagala v največjih mestih, ndr. tudi v Beogradu. Z razveljavitvijo ter s popolno medijsko manipulacijo se Miloševićev režim skuša še naprej obdržati na oblasti.

Proti tej aroganci vlade je opozicija z Zoranom Djindjićem in Vukom Draškovićem na čelu mobilizirala vse svoje pripadnike in simpatizerje. Dnevno se zbere v Beogradu 200 do 300 tisoč ljudi, da izrazi svojo nejevoljo. Drugače kot pred štirimi

leti, ko so bili v Beogradu zadnji večji protesti (tiste je vlada krvavo zatrla), se tokrat formirajo demonstracije tudi v drugih večjih mestih Srbije.

Vlada doslej praktično še ni reagirala. Dokler se je dalo, je proteste enostavno zatajevala (večina medijev je v njenih rokah, neodvisni pa se stalno borijo proti nasilni ukinitvi; predvsem neodvisni radijski postaji Index in B 92, ki sta bili – zaradi obširnega poročanja o protestih – nekaj časa ukinjena). Zdaj jih ni več mogoče ignorirati, zato pa kažejo državni mediji opozicijske politike kot skrajne nacionaliste, ki so ne-

RAZLIŠNE OPAZICIJE Joži Wutte

varni za Srbijo in predvsem za stabilnost v regiji. Govori se celo o bližajoči se državljanski vojni.

Kar zadeva nacionalizem, ima Milošević do neke mere prav, saj ga Djindjić in Drašković niti ne skrivata. Djindjić je nedavno odkrito dejal, da mora biti v Srbiji opozicija nacionalistična, če hoče biti uspešna. Prav Drašković pa je bil tisti, ki je skupaj z Vojislavom Šešljem, vodjo radikalne stranke, poživil četniško gibanje in organiziral gardo prostovoljcev

za vojno na Hrvaškem in v Srbiji.

Drugače je s študentskimi protesti, ki potekajo neodvisno od opozicije. Študentje namreč vedo, da opozicija ne nudi prave politične alternative in da te trenutno v Srbiji tudi ni. Gre pa jim za princip, da mora biti mogoče z volitvami zamenjati vladajočo stranko, vseeno, katera ravno vlada. Zatrjujejo, da bi protestirali tudi proti trenutni opoziciji, če bi se obnašala tako vaze zaljubljeno kot sedanja oblast. Gre jim za to, da si prebivalstvo ne dopušča več vsega, da bi se zbudila nekakšna državljanska zavest, ki je nujno

potrebna za razvoj demokracije. V tem smislu tudi oni že dobre tri tedne prirejajo – vzporedno z opozicijo – svoje protestne »sprehode« po mestu. Teh se udeležuje dnevno okoli 40.000 ljudi, to sta dve tretjini vseh beograjskih študentov. Njihova glavna zahteva je, da se ustanovi paritetna komisija vladajoče socialistične stranke in opozicijske koalicije, ki naj bi na novo preučila volilne rezultate. S tem sicer ne bi dosegli hitre politične spremembe, vendar bi bil zagotovljen vsaj določen minimum pravne države, ki je za vsako izboljšanje nujno potreben.

Nobena skrivnost ni, da je Janko Messner srečal Abrahama in pol. Po slavnostih in počastitvah je umestno, da še slavljene sam spregovori o svojih dosedanjih izkušnjah in skušnjah na tem svetu. Andrej Leben je iz literarnega dela Janka Messnerja rekonstruiral njegovo življenjsko in pisateljsko pot.

Krstni list izpričuje, da se je dne 13. decembra leta 1921 rodilo dete, ki ga je pliberški župnik krstil na ime Johann. Mladega avstrijskega državljanca mati Ivana Možina, doma iz Rakitnika, malo južno od Postojne, je bila botri sicer naročila, naj ga da krstiti za Janeza ali Janka. Toda tedanji župnik je odločil po nemški vesti in zato drugače. (Die Taufe / Johann Evangelist).

Otroštvo

Janko dorašča na trdih tleh. Njegov oče Štefan Messner, vulgo Peter v Dobu pri Pliberku, po plebiscitu zgubi z Mežiško dolino svojega naravnega gospodarskega partnerja in ne najde več dovolj kupcev za svoje pridelke z njiv in hleva. »Če ne bo Juda z Dunaja, bojo od gladi pocrkale najprej svinje, potem pa mi ...«, pravi nekoč. Janko očetovo opazko vzame zelo resno. Od tedaj naprej ima Jude rad in po večerih z brati in sestro moli zanje, za njihovo zdravje in dobro voljo (Die Juden/Judi). Zgodaj Janko tudi spozna, da je nova meja južno in vzhodno od Pliberka nenaravna in ustvarjena zato, da se prekorači – tudi ponoči. Na tihem občuduje pogum in iznajdljivost slovenskih fantov, ki po vojni tihotapijo vse živo in neživo čez jugoslovansko-avstrijsko mejo na Strojni (Die Grenze). Očetovo trmasto vztrajanje pa ga nauči, kako se človek v življenju tudi v trenutkih najhujše nesreče ne sme zgubljati v duševni potrtosti, kako ne sme ne kloniti ne klekniti (Oče).

Tiste čase so doma štirje otroci, ki vsi skupaj le vsake kvarte dobijo eno na štiri kose razdeljeno ocvrto jajce na velike rezine rženega kruha (Die Mutter / Mati). Da starejši brat Štefan lahko študira na gimnaziji in postane duhovnik, nosijo Jozef z Micko, nato Micka z Jankom in potem Janko s Franceljem iz dneva v dan še pred poukom mleko v daljnji Pliberk. Ker mora Janko pliberškemu sodniku postaviti mleko vedno pred zaprta vrata, na katerih v debelih črnih črkah piše »PRIVAT« in nikoli ne vidi žive duše, se mu od tistih dob vseli poseben gnus pred vsem, kar je »privatno« (Der Herr Privat / Gospod Privat, Micka). Z ljudskošolskim učiteljem, pedagogom Schulvereina Südmark, Petrovi otroci tudi nimajo kaj lahko življenje. Rad jih sekira in pred soolci ponižuje (Micka, Francelj).

Kakor vsak pošten in korajžen fant, se tudi Janko kdaj pa

kdaj pregreši zoper sedmo zapoved in dela materi sramoto (Moštovke), vendar njegovi odnosi do duhovniškega stanu pod tem ne trpijo. H gospodu Ignacu Muriju se hodi nemške stavčne analize učiti, ker hoče vstopiti v gimnazijo. Ta mu posreduje poleg potrebnih osnov nemške slovnice še ljubezen do materinega jezika in slovansko samozavest navrh (Ignaz/c Muri). Gospod Muri, navdušen za poljsko kulturo, Janka tudi vpelje v svet literature. Seznan ga najprej z romani Nobelovega nagrajenca Henrika Sienkiewicza in šele potem z Jurčičevim Desetim bratom in Miklovo Zalo. Pozneje se bo Janko spraševal, ali ga ni navdušenje za tega krščanskega Slovana pripravilo do tega, da se v zrelih letih na vsem lepem odpravi k Ernestu Cardenalu (Živela nemčija!).

Šolanje v Celovcu

V celovškem Marijanišču se v Janku zbudi nezaupanje do Nemcev, predvsem do meščanov, ki so govorili gladko nemščino, medtem ko jo je on kot podjunski kmečki sin samo jecljal. Zaradi popolnosti je treba povedati, da je tisto ključno doživetje, ko si je Janko pustil postriči plešo, pravzaprav povezano predvsem s socialnim vprašanjem, se pravi z Jankovimi večnimi denarnimi skrbmi in njegovo razumljivo željo

toliške duhovnike dan po anšlusu Avstrije k »Tisočletnemu rajhu«. Tedaj pridirjajo Hitlerjevi mladinci v učilnice in spalnice Marijanišča, potrgajo vsa razpela z zidov in jih nadomestijo s Hitlerjevimi slikami. Prefekti pa se ne postavijo pred razpela in jih ne branijo. Poskrijejo se v svoje sobe in se zaklenejo (Aufklärungsstunde / Prežihov Voranc).

Le mlademu gospodu Gerhardu Weissu se ima Janko zahvaliti, da ga v Marijanišču niso vzgajali še v seksualnega nevrotika (Dankschreiben).

Vojna

Ne traja dolgo in tudi Janko mora obleči nemško uniformo. Pošljejo ga na rajski jug, v Ita-

daljuje tudi po koncu vojne. Najprej ga lečijo Nemci v bolnišnici v Hannoveru, potem ga oberarzt vrže na cesto, ker se spreta zaradi Hitlerja. Pobere ga ameriška vojska in ga zapele v svoj lazaret blizu Hannovera na okrevanje in od tam v vojno ujetništvo. Na srečo Janka kmalu odpustijo v civilno življenje, ker lahko dokaže, da je bil proti Hitlerju.

Kolikor ima Janko z Američani dobre izkušnje, toliko ga razočarajo Angleži. Komaj se vrne v svoj dragi Dob, ga po neki ovadbi postavijo pred velikovsko sodišče. Angleški major ga obsodi na osem mesecev zapora, ker je baje širil prepovedane slovenske letake (Die Engländer / Američani in Angleži). Iz jetnišnice Deželnega sodišča v Celovcu ga prelozijo v Gospo Sveto. Od tam jo po nekaj dneh pobriše s pomočjo prijateljev, brata in kolesa. Po vratomni vožnji se Janko reši v hladni oktobrski noči čez avstrijsko-jugoslovansko mejo (Die Flucht).

Spet doma

Iz komunistične Jugoslavije se Janko po podpisovanju državne pogodbe vrne domov – v avstrijsko brezposelnost. S svojo ženo in otrokoma se nastani v Celovcu. Za silo se prebije kot priložnostni delavec in spreten inštruktor za latinščino (Törli / Molznica). Janko se vrača na

jezik mu postane stvar značajnosti, stvar osebne svobode, človekovega dostojanstva in sploh smisel življenja (Von meinem Verhältnis zu beiden Sprachen Slowenisch und Deutsch). Svoje pero namaka v bridki koroški vsakdan in skleče osebne spomine. Zato njegove koroške razglednice niso lepe, so pa resnične. Snov se mu ponuja bolj za skurne, včasih tudi za malo (oziroma še) gorše storije. Svojo globoko podjunsko dušo zlije v dnevnik Pokrznikovega Lukana in zasramovance poziva, naj se združijo. S svojimi ostrimi fičafajkami ne prizanesa ne lipi ne hrastu. Slovenski jezik je Janku tako pri srcu, da v šoli, po radiu in časopisih neumorno pili lepo besedo svojih rojakov na Koroškem.

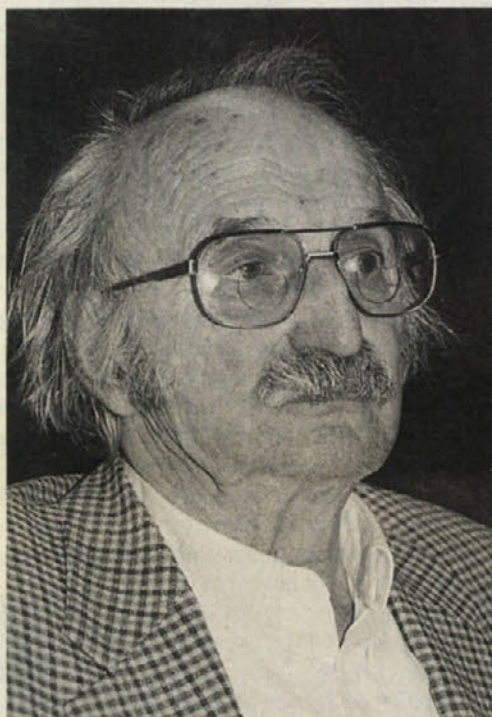
Janko razvije iz koroške stvarnosti posebno gledanje na literaturo in njeno vlogo v družbi. Življenje mu je prekratko, da bi ga hotel zapraviti za umetniškost zavozlanih literarnih praznih marnjev. Prepričan je o tem, da ima formalno urejena socialnokritična literatura svojo specifično moč, da v bralcih prebujata vest in oblikuje njihovo zavest in da se je treba prizadevati za takšno družbeno ureditev, ki ni obrnjena zoper človekovo dostojanstvo. Verjame, da literatura lahko vpliva na spremembo krivičnih družbenih razmer (Zatohla moka – grenek kruh). Kot državljan in pisatelj se bori za svoje slovenske Tuče (Der Meldezettel) in za svojega vnuka Iljo, da se lahko vpiše v dvojezično ljudsko šolo v Celovcu (Die Schülereinschreibung).

Ima tudi dovolj razlogov za obračun s preteklostjo in poveljevanjem vojne.

Janko je otrok Koroške. To nenazadnje dokazuje omenjeni krstni list.

In vendar se vedno počuti kot tujec, ki ne sodi sem, kot brezdomec. Kot tak si nekoč poišče novo domovino. Ne kot romar, ampak kot izseljenec duha in duše. In svojo novo domovino najde daleč izza Karavank in Tur v socializmu Nikaragve, njegove ljubljene (Schwarzweißes ohne Schimmer). V zrelih letih se Janko tudi poslavlja od levičarstva. Nekaj v njem mu pravi, da mu ga ni treba več. Za orientacijo v njegovem komunizmu mu zadošča sklenjeni lok od Murijeve človeške dobrote brez računov do Cardenalove revolucije ljubezni (Živela nemčija!), kajti: »Brez ljubezni gre vse po zlu« (Gedichte / Pesmi / Canti)!

VIRI: J. M.: Kritike in polemike (1981); Ein Kärntner Heimatbuch (1986); Živela nemčija! Iz dnevnika Janka Messnerja 12. 3. 38–21. 1. 41 (1988); Gorše storije (1988); Kärntner Triptychon / Koroški tipič / Trittico Carinziano (1990); Kärntner Triptychon II (1992); Gedichte / Pesmi / Canti (1996). Monologi in dialogi z resničnostjo (1995).

Brez ljubezni gre vse po zlu

Andrej Leben

po lahko pridobljenih novcih (Ehrenwort / Častna beseda). Sploh sta Marijanišče in gimnazija v Celovcu trda šola za Janka. Učitelj za zgodovino razlaga, da nosi vsak Srb bleščeč oster nož med zobmi, vsaj če napade koroško domovino. To dela Janku mnogo preglavic in sram ga je, ker že tedaj ve za sorodstvo Slovencev in Srbov (Jägerlatein). V Marijanišču pa z bratom Franceljem v vsej nedolžnosti pobereta teološki klofuti in morata klečati na stopnicah, ker se ob zamošljenosti v nemško slovnico pozabita držati strogo zapovedanega silencija. Tedaj Janko pomisli na smrt.

A vsaka stvar ima tudi svojo pozitivno stran in konec koncev se mu ob tem doživetju še pravočasno omaja zaupanje ne le v zastopnike božje na svetu, temveč tudi v pravičnost Boga in navsezadnje v njegovo navzočnost v kapelici Marijanišča (Silentium). Pri tem je treba vedeti, da je Janko v tem času še naravnost zaljubljen v Mater božjo (Živela nemčija!). Drugič se Janku zamaje zaupanje v ka-

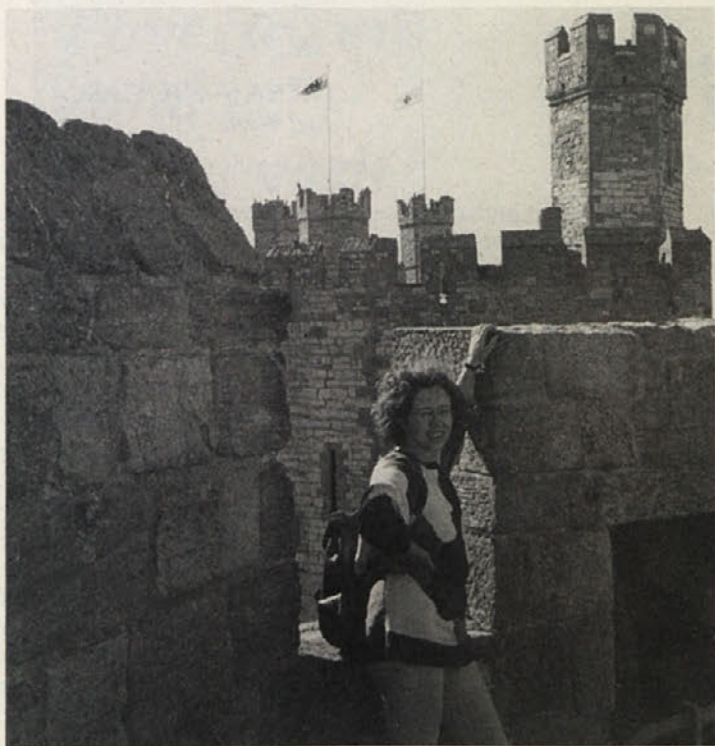
lijo. Sram ga je, ko ob prvem dopustu stopa v bahavi afriški uniformi nemškega letalstva skozi svojo rodno slovensko vas. Najraje bi se priključil partizanom, tako kakor njegova teta v Mariboru, pa se mu ne posreči (Jožica Flander), nakar se vrne na Sicilijo, kamor pride še pravočasno pred ameriško invazijo, da mu lahko prva neprijateljska krogla zažvižga mimo ušes (Unteroffizier Heinzi). Janko zboli in ker v mrzlici opsuje Hitlerja in kompanijo, da naj jih pobere hudič, ga v zadnji vojni zimi pošljejo iz regensburške bolnice za zdravljenje duševnih bolezni v kazenski bataljon in na vzhodno fronto blizu Königsberga. Ko se poskuša prebiti k Rusom, esesovci streljajo nanj. Ena krogla mu preseka živčno vez v levi nadlahti, druga pljuča. Skoraj bi ga doletela ista usoda kakor brata Jožeta nekje v Rusiji. Janko jo odnese s spoznanjem, da umiranje ne boli (Das Sterben / Smrt).

Jankova trnjeva pot se na-

avstrijsko Koroško sicer kot študiran človek, ki je osem let kot profesor poučeval slovenščino in nemščino na gimnaziji v Ravnah na Koroškem, v Avstriji pa mora svojo diplomu nostrificirati. Pred celovško komisijo Janko ne najde usmiljenja, šele na Dunaju mu vrnejo v Celovcu izgubljeno pravico in samozavest (Die Nostrifikation). Kljub temu Janko ostane brez službe, ker je politično sumljiv. Govori se celo, da je sovjetski špijon (Višji študijski svetnik). Šele zadnji prepričani socialist v Celovcu njemu in družini pomaga iz najhujše zadrege in Janko lahko nastopi mesto učitelja v glavni šoli v Železni Kapli (Erwin Pabst). Nato se do predčasne upokojitve zaposli na slovenski gimnaziji v Celovcu. A celo tam obrekovanja ni konec (Beseda slovesna Gimnaziji za Slovence).

Pozne ljubezni

Janko že piše gledališke kritike in prevaja, preden se kot petdesetletnik odloči, da bo tudi pisatelj v nemškem in slovenskem jeziku. Slovenski

Na gradu Caernarfan

pošteno tepen in tako ni čuda, da se je k prostovoljnemu pouku, ko so ga končno uvedli, prijavilo le zelo malo otrok. Gwynfor Evans, dolgoletni predsednik stranke »Plaid Cymru« in njen prvi mandatar se spominja, da sta bila še z nekim grškim sošolcem edina prijavljena, pa čeprav drugi otroci niso mogli slediti pouku, ker niso znali angleško.

Socialna zapostavljenost kimbrščine je bila posledica stoletne kolonializacije. Ko je Edvard I. 1284 dokončno podjarmil Wales, je Kimbrom obljubil, da bo postal Prince of Wales lahko samo nekdo, ki je rojen v Walesu in ki ne govori angleško. S to zahtevo so si Kimbri hoteli zagotoviti svojo

vo na plan. Leta 1854 je metodistične šole obiskala delegacija, v kateri je bila močno zastopana anglikanska cerkev. Ugotovila je, da je standard na teh šolah pomanjkljiv, predvsem zato, ker tam uporabljajo »jezik sužnjev«, kimbrščino. Pozitivna posledica teh zaključnih pripomb je bila, da so končno uvedli brezplačno osnovno šolo za vse, negativna pa seveda, da so prepovedali kimbrščino. Zato tudi ni čudno, da je delež narodne pripadnosti Kimbrov med leti 1851 in 1901 padel od 90 odstotkov na 40, torej za celih 50 odstotkov.

Borba za obstoj se je iz zelo romantičnih nagibov začela najprej na kulturni ravni. Krepili so lastne oblike kulture in začeli organizirati številne glasbene in literarne festivale. Na politični ravni so se organizirali šele kasneje; »Plaid Cymru«, nacionalna stranka, je imela za svoj cilj v začetku ohranitev jezika. Pri prvih volitvah ni bila ravno uspešna (l. 1909 je dobila 609 glasov). Prebivalstvo je takrat pritegnila liberalna stranka, pozneje pa delavska, ki je imela v Walesu skozi desetletja absolutno večino. »Plaid Cymru« je dolga leta veljala za stranko podeželskega severa in je bila prav zaradi tega za večino ljudi na industrializiranem jugu nepriljubljena.

Prvi poskus, da bi zrahljali to »nesveto« alianso z Anglijo in dobili do neke mere avtonomen status znotraj Velike Britanije, je leta 1979 spodletel. Samo petina od 59 odstotkov prebivalstva, kolikor se ga je udeležilo referendumu, se je izrekla za avtonomen status Walesa. Prevelik je bil strah, da bi nastala nova, izključno kimbrska elita, to pa bi pomenilo povečanje birokracije in podobno. Za Plaid Cymru je bil to hud udarec, saj so se morali zdaj boriti tudi za svojo verodostojnost, kajti del javnosti jih je dolžil, da podpirajo ilegalno organizacijo »Meibion Glyndwr« (Sinovi Glendowra), katere pristaši so v osemdesetih letih bombardirali počitniške hiše Angležev v Walesu. Med leti 1979 in 1982 je Plaid Cymru izgubila edini sedež v parlamentu in nevarnost, da bi ga izgubila za vedno, je bila velika. Njenemu predsedniku Gwynforju Evansu je uspelo to nevarnost preprečiti z enim največjih uspehov, ki jih je imel poleg mnogih porazov. Že dalj časa se je namreč govorilo, da naj bi ob regionalizaciji televi-

zijske mreže začeli oddajati tudi program za Kimbre. Ko je prišla na oblast Margaret Thatcher, je kaj kmalu pozabila na ta koncept, ki ga je poprej še sama zagovarjala. Predsednik Plaid Cymru je takrat izjavil, da bo kot izraz mirnega upora začel z gladovno stavko in če bo potrebno, do smrti. Ta akcija je vzbudila ogromno javne pozornosti in konzervativna vlada je klonila. Leta 1982 so Kimbri dobili svoj celodnevni televizijski program »Sianel Pedwar (S4C)«. Tudi tisti, ki znajo samo angleško, lahko sledijo programu, kajti preko teleteksta je mogoče vključiti angleške podnaslove.

»Plaid Cymru« je začela širiti svojo politično bazo, iz prej nacionalistične stranke je nastala moderna stranka, ki razvija koncepte na vseh področjih družbenega življenja. Razveseljivo je tudi, da je zanjo pomembna tema tudi enakopravnost žensk. To se zrcali v predsedstvu stranke, kjer jih je polovica, in v programu, ki med drugim vsebuje zahtevo, da bi morale ženske zasedati 50 odstotkov vseh mandatov ter da se mora večinski volilni red pač temu primerno spremeniti.

Tudi jezikovno je Kimbrom uspelo ustaviti napredujočo asimilacijo, pa čeprav se je po drugi svetovni vojni položaj za manjšino vendarle nekoliko izboljšal. Danes govori kimbrsko v Walesu okrog 20 odstotkov prebivalstva, med mladino pa se je odstotek celo povečal. L. 1981 je 18 odstotkov mladine med tretjim in osemnajstim letom obvladalo kimbrščino, l. 1991 jih je bilo že 24,9 odstotka. Najbolj opazen je bil prirastek mladih na že precej asimiliranem jugu. Povsod vidna dvojezičnost (vsi napisi v javnosti, tja do prometnih znakov, so v obeh jezikih), izboljšani šolski pouk, možnost uporabljanja kimbrščine na vseh ravneh izobraževanja, enakopravnost pred sodiščem, vse to je dvignilo socialni status, poleg tega pa tudi večja sprejemljivost dvojezičnosti pri angleško govoreči večini. Kdor obišče jug, bi moral biti slep, če ne bi opazil bilingvalnosti te regije, kdor pa obišče sever, bi moral biti slep in gluhi. V gostilnah, trgovinah, na cesti, povsod govorijo popolnoma samoumevno tudi kimbrščino in nihče ne obmolkne ali začne govoriti angleško samo zato, ker je pristopil tujec.

Croeso – dobrodošli!

Croeso – dobrodošli!

KIMBRI V VELIKI BRITANJI
Helena Verdel

1974. leta je umrl Ned Maddwell, baje zadnji, kateremu je bil keltski jezik na otoku Man materinščina. Leta 1891 je umrl John Davey, zadnji s precejšnjim znanjem keltskega jezika, ki so ga govorili v Cornwallu. Z njima sta v manj kot enem stoletju izumrla dva od šestih jezikov Keltov (kimbrščina, irska gelščina, škotska gelščina, bretonščina in keltska jezika, ki so ju govorili na otoku Man in v Cornwallu).

To pa ni še celotna resnica, pač pa samo stvar gledanja: do danes namreč navaja census Velike Britanije okrog 300 ljudi na otoku Man in okrog 2000 v Cornwallu, ki govorijo keltski jezik in ki se priznavajo h keltski kulturi. Za puriste, ki priznavajo samo nekakšen naravni koncept materinščine, je jezik kljub temu mrtev, za one pa, ki gledajo na zgodovino človeka kot na nekaj, kar človek tudi sam oblikuje, pa je ta jezikovni preporod velik dosežek.

Kolonizacija, ki so jo speljale vladajoče strukture (v teh pa vedno načrtujejo in delujejo ljudje), je privedla do tega, da je postal jezik nefunkcionalen in v očeh prebivalstva manjvreden. Znanstveniki, vzgojeni v duhu romantičnega nacionalizma, so skušali jezik znova oživeti in to jim je v neki meri celo uspelo. Henry Jenner je bil prvi, ki je l. 1904 izjavil, zakaj naj bi prebivalci Cornwalla govorili keltski jezik, v času, ko so znanstveniki sicer izdajali primerne slovarje in pravopise, obenem pa so bili tudi edini uporabniki teh svojih produktov, saj razen njih tega jezika ni nihče več obvladal ali govoril. Jenner je izdal »Priročnik keltskega (cornish) jezika« z namenom, da bi se ga ljudje lahko ponovno naučili.

Takole je argumentiral: »Zakaj naj bi se kdo iz Cornwalla

učil keltskega jezika? Ni kaj dosti koristi od tega, tudi nobenemu praktičnemu cilju ne služi, literatura ni kaj prida. Vprašanje je razumljivo, odgovor pa je enostaven: zato, ker je iz Cornwalla.« S tem je seveda imel v mislih, da je treba med ljudmi krepiti zgodovinski spomin in da je razumevanje lastne preteklosti mogoče samo preko jezika. Začel je organizirati zasebne jezikovne tečaje, ker so lokalne institucije od vsega začetka pouk odklonile. Šele v petdesetih letih so prvič popustile in ponudile večerne tečaje za odrasle. Zavest, da je treba vključiti v ta jezikovni preporod predvsem mladino in otroke, se je razvila šele zelo pozno. Ob koncu sedemdesetih let so ustanovili »Dalleth« (začetek), da bi publicirali otroške knjige in ustanovili otroške skupine. Organizacijske težave so bile velike, starši, ki so kazali zanimanje, so bili raztreseni povsod po Cornwallu in otroci so morali najkasneje pri vstopu v šolo spoznati, da je za večino keltščina manjvredna, kar ni ravno pozitivno vplivalo na motivacijo za nadaljevanje študija jezika. Danes ponujajo keltščino kot prosti predmet na petih osnovnih in dveh nadaljevalnih šolah.

V času torej, ko so v Cornwallu začeli tako rekoč iz nič ponovno oživljati jezik, je v Walesu (tamkajšnji prebivalci ga imenujejo Cymru) okoli 50 odstotkov ljudi govorilo kimbrščino. Predvsem šolske oblasti so se tudi tam trudile, da bi se prebivalstvo čim hitreje asimiliralo. Stari ljudje se še spominjajo, da je bilo v šoli prepovedano govoriti kimbrsko. Tisti, ki ga je učitelj zalotil pri tem, je moral nositi tablico z napisom »Welsh Not«, katere se je lahko znebil šele takrat, ko je bil kdo drug dovolj »nespameten«, da je spregovoril kimbrsko. Nesrečni nosilec tablice je bil ob koncu pouka še

nacionalno identiteto tudi v najvišjih družbenih slojih. Edvard pa je izpolnil obljubo zelo po svoje. Prisilil je svojo nosečo ženo, da se je preselila v Caernarfon castle, ko pa se je rodil sin, je Kimbrom predstavil novorojenčka, ki seveda ni govoril niti besede angleško, za valižanskega princa.

Socialni prestiž jezika je dokončno uničil Henry VIII. iz valižanskega rodu Tudor (Twdr). V Act of Union je bilo zapisano, da lahko zasedajo plačana (uradniki in duhovniki) ter ključna mesta (veleposestniki in plemiči) samo tisti, ki ne uporabljajo kimbrščine. S tem je bil dosežen namen, da je bil jezik izključen iz vseh odločilnih struktur, in tisti plemiči, ki niso bili že po rodu Angleži, so se raje asimilirali, kakor pa da bi zgubili svoja posestva in vpliv. Navadno ljudstvo pa takrat že tako ni bilo pomembno v računih vladajočih, zato je bilo le tako mogoče, da se je kimbrščina ohranila znotraj anglikanske cerkve in da so v šestnajstem in sedemnajstem stoletju izdali nekaj tisoč nabožnih traktatov.

Kimbri se sicer (drugače kot Škoti) niso nikoli borili za katoliško vero, kljub temu pa se anglikanska vera ni mogla povsem zasedrati med ljudmi. Preveč so jo identificirali z ne-ljubljeno gospodo in Cymru je postala dežela nonkonformistov. Pri ljudstvu so imeli največ uspeha metodisti, ki so potovali iz kraja v kraj in pridigali na prostem. Posluževali so se narodne in poljudne pesmi, da bi pridobili čimveč privrženec in naučili so ljudi – čeprav ne iz vzgojnih razlogov – brati in pisati v kimbrščini. S tem svojim poljudnim pristopom so izpolnili praznino, ki je nastala ob izumiranju ustnega izročila, katerega nosilci so bili več kot tisoč let bardi.

Konkurenca metodistov na zasebnem izobraževalnem sektorju pa je spet priključila drža-

Eden od napisov v kimbrščini

»Host a por süling fir mi?«

LAČNA ŠTUDENTARIJA
Joži Wutte

Mesec po začetku novega študijskega leta in pol večnosti po vigrednih študentskih protestih (mimogrede povedano: največjih v drugi republiki) je še najbolj pridnim študentom postalo jasno, da univerzitetna stavka ni bila le demonstracija moči levih študentskih politikantov, temveč da je šlo vladi s svojimi grožnjami zares. Prve posledice so že vidne in predvsem občutne v študentskih žepih, in to s tolikšno odločenostjo, da tega niti največji pesimisti niso pričakovali. Do zadnjega smo upali, da bo nekje na tistem tu pa tam le še prišlo do kake ublažitve groženj s strani vladnih varčevalnih fetišistov, vendar smo se zmotili. »Varčevalni paket za univerze ostane zavezan!« je obljubil kancler razjarjenim študentom in kaže, da bo to ena njegovih prvih obljub, ki jo bo izpolnil z vso trdoto. In to kljub temu, da ravno na tem področju nudi zadostno napadalne možnosti svojim nasprotnikom v lastni stranki (česar ravno z ozirom na katastrofalno volilno nedeljo ne gre zanemarjati).

Najbolj se študentska beda vidi v socialnem centru ÖH dunajske univerze. Ta komaj nekaj kvadratnih metrov velika sobica spada med prostore, v katere študentje največ zahajajo, saj so na njenih zidovih razpisana prosta stanovanja in delovna mesta za študente. V času, ko morajo tri četrtine vseh študentov poleg študija delati, da lahko nekako preživijo brez hujših

zdravstvenih posledic, je konkurenca na delovnem trgu pač trda in mnogi se prav prostituirajo za vsakdanji kruh. Le redki študentje imajo srečo, da najdejo delo, ki ima vsaj malo opraviti s študijem in se lahko tolažijo z opravljanjem prakse. Kdor je odvisen od razdeljevanja reklame za nočne bare ali pa od čiščenja stanovanj, te tolažbe seveda nima. Najhuje prizadeti so študentje brez avstrijskega državljanstva, saj jim je prepovedano legalno delati in so zato prisiljeni sprejemati najslabše posle za skrajno nizko plačilo.

Da bi študentski vsakdan še nekoliko zagrenila, se je vlada pravočasno pred začetkom semestra domislila nove ureditve delovnih pogodb. Po uradni dikciji naj bi ta prinesla večjo socialno varnost za delojemalce, dejansko pa je povzročila le še znižanje njihovih plač, saj vsak delodajalec gleda, da ljudem s takšno pogodbo ne plačuje preveč in jih s tem ni treba zavarovati.

Podobno žalostno je na stanovanjskem trgu. Laže je zadeti šestico v lotu, kot pa na Dunaju najti človeka vredno stanovanje, ki ga lahko plačuje tudi študent. A tudi kdor je imel srečo in se prikomolčil v kak dom, za svojo sobico ne plačuje ravno malo. Najboljši primer za študentom sovražno najemniško politiko je Mohorjeva družba s svojim domom Korotan. Ne samo, da je po prenovitvi kot študentski dom popolnoma neuporaben in

je bolj podoben zbirališču vase zaljubljene dunajske slovenske smetane (galerija, ki je večino časa zaprta, je nadomestila edini družabni prostor, jedilnica študentom ni dostopna, »knjižnica« ima velikost povprečno velikega stranišča, televizijski prostor pa je hkrati edina soba, kjer študentje glasbe lahko vadijo), tudi glede cen se je Mohorjeva že zdavnaj poslovila od svojega dobrega glasu kot socialna ustanova. Vendar to še ni vse. Za luksuz, kot so tok, ogrevanje, pranje ipd. je treba plačevati še posebej. In za telefon si drznejo Slomškovi potomci zahtevati celo dvakrat toliko, kot ga plačujejo pošti. Edini »cukrček« za prebivalce doma so bili doslej bifeji pri odprtih razstav v galeriji. A zdaj je še tega konec: bifeji so sicer še, a je vodja doma Tone Levstek začel odganjati študente od njih.

Stanovanje in hrana sta sicer največji skrbi današnjih študentov in večini po odplačanju teh dveh postavk že ne ostane več kaj, a zaostri se je še na drugih področjih. Na primer pri vožnjah z javnim prometom. Medtem ko se je cena za študentsko izkaznico pri železnicah »samo« malo več kot podvojila in je bila starostna meja znižana za eno leto, so bile proste vožnje z mestnim prometom popolnoma ukinjene. V nadomestilo ponujajo v nekaterih mestih nekolikšne popuste za študente (tako v Linzu in v Gradcu). Na Dunaju tega seveda ni. Sicer dunajsko komunalno podjetje ponuja študentom neke »superbonusne semestrskete karte, ki veljajo pet mesecev, a je treba plačati le za štiri«, vendar se ta ponudba pri natančnejši presoji izkaže za goli cinizem. Če namreč študent kupi letno

dve semestrski karti in dodatno dve mesečni (kot je znano, ima leto dvanajst mesecev in ne samo deset), ga to stane več kot pa navadna letna karta. Zato o pravem popustu za študente na Dunaju ne moremo govoriti. Tega si baje dunajsko komunalno podjetje ne more privoščiti. Zakaj je to mogoče pri upokojencih (ti plačujejo polovico), je jasno, če vemo, da velika večina študentov na Dunaju (ki pa jih je le okoli 100.000) nima volilne pravice, ker so pač zaradi zavarovalnice vezani na skupno bivališče s starši in zaradi tega ne morejo imeti stalnega bivališča na študijskem mestu. Tako postaja razumljivo, da si mnogi ne vedo pomagati drugače, kot da se vozijo na črno. ÖH je tudi že reagirala in prireja posebna predavanja o pravilni črni vožnji in na kaj je treba pri tem najbolj paziti.

Vrsta ukrepov, ki po novem otežuje študentsko življenje, je dolga, kljub temu pa še vedno nismo prestali vsega. Najhuješe zaostritve (črtanje družinskega dodatka, omejitve pri brezplačnih zavarovalnicah itd.) bodo namreč občutne šele proti koncu študijskega leta. In četudi takrat ne bo prišlo do ponovnih študentskih nemirov, lahko miselnost študentov zares najbolje opišemo z geslom specialne (univerzitetne) izdaje časopisa profil: »Qual mich – ich bin Student (Muči me, sem študent)!«.

Novi statuti v senci pisemskih bomb

Minuli četrtek smo v Klubu slovenskih študentk in študentov v Gradcu izvedli redni občni zbor. Razprava o delu v letu 96 je dala dve povsem nasprotujoči si oceni uspešnosti. Na eni strani je del občnega zbora izražal zadovoljstvo nad Slovenskimi dnevi, ki smo jih izvedli v marcu, medtem ko je drugi del izražal nezadovoljstvo nad »premalo politično jesenjo v klubu, ko bi naj zanemarjal svojo manjšinsko poslanstvo«. Razpravi je sledila izvolitev novega odbora, ki ga sestavlja 10 odbornikov, predseduje pa mu Justo Pisjak. Pomembnejše funkcije so bile zaupane Albertu Kušju (podpredsednik), Luciji Hafner (tajnica), Miheju Golavčniku (blagajnik) in Emerichu Kelihu (pomočnik blagajnika). Na občnem zboru smo sprejeli tudi nove statute. S tem smo zamenjali prejšnje, arhaične. Povsem na novo smo definirali namene in cilje kluba, ki se je formalno zavezal za povezovalno funkcijo med koroškimi in štajerskimi Slovenci ter matico.

Pod točko razno smo prediskutirali stališča kluba do pi-

OBČNI ZBOR KSŠŠ V GRADCU
Aleš Mertük

semskih bomb, požigov, grozilnih pisem ter ostalih oblik desničarskega nasilja, s katerimi je v zadnjem času soočena avstrijska javnost in ki ga klubaši preprosto ne moremo in ne smemo gledati križem rok. Že dva dni po občnem zboru smo v peš coni na Herrengasse v starem središču mesta mimo doče z letaki in s transparentom opozarjali, da v trenutku, ko manjšine in borci za človekove pravice niso več varni, ne smejo ostati ravnodušni.

Že besedilo na letaku je bilo dovolj zgornjo: »Ich möchte mich nicht daran gewöhnen«. Ljudje se na počasne družbene spremembe prehitro navadijo. Seveda si nihče ne želi izrednih razmer – vojne ali policijske ure. Toda če si najprej izpostavljen neslanim nacionalističnim šalām, če ti oskrunijo dvojezični napis, ali pa če se na nekem hribu zbere družina nacionalističnih fanatikov, se kar zlahka navadiš na to, da kak neznan ali

na pol znan obraz prejme pisemsko bombo. In ko postane pošiljanje pisemskih bomb utečen način izkazovanja političnega nesoglasja, je tudi požig tega ali onega, za vso Avstrijo obrobnegega časopisa, razlog samo še za poltretjo minuto dolgo reportažo v Zeit im Bild. Misel, da požig v Slovenskem vestniku nima političnega ozadja, ostaja najbolj preprost primer slepomišljenja. Četudi storilec ni imel političnih motivov (kar pa se vsakemu razmišljujočemu človeku mora zdeti za lase privlečeno), povzroči napad na katerokoli manjšinsko organizacijo politične posledice. Napad na uredništvo časopisa predstavlja tudi neposreden napad na svobodo tiska. Če se napade manjšinski časopis, sta s tem pokopana dva od temeljnih principov demokracije: sožitje z drugačnimi in svoboda pisnega izražanja. Kljub navedenim dejstvom pa je od slik, ob katerih bi morala vsakemu zledeneti kri

v žilah, ostalo le krajše poročilo na ORF, nekaj bolj ali manj kratkih člankov in povsem neutemeljena razprava o političnem (ne)ozadju terorističnih aktov v prostorih Slovenskega vestnika in slovenske gimnazije. Zato nas ne sme preveč presenečati, da se ob zadnjih grozilnih pismih v zveznem merilu ni nihče nič kaj preveč razburjal, kar je povsem jasn dokaz, da avstrijska družba sprejema določeno raven terorističnega nasilja že za normalno in povsem vsakdanjo stvar.

Drugo opozorilo na naših letakih: »Schon einmal in diesem Jahrhundert wurden bestimmte Bevölkerungsgruppen verfolgt. Wollen wir ruhigen Gewissens zusehen, wie sich die Geschichte wiederholt?« Ostaja dejstvo, da so tudi nacisti začeli kot neznani počestni razbijači, ki so jim vsaj na začetku pripisovali premajhno vlogo. Ko so se razrasli v dovolj opazen in vpliven organizem, je bilo že prepozno. Obenem, tistim pred dobrimi petdesetimi leti in tem danes, je skupno sovraštvo do

določenih skupin prebivalstva. Zato se moramo povsem jasno zavedati nevarnosti, ki preži za pisemskimi bombami in požigi. Sicer drži, da se posameznik le stežka bori proti občemu družbenemu nasilju. A jasno nam mora biti, da se za BBA ne skriva skupina nagajivih pobalničkov, ampak organizirana teroristična skupina. In če že država iz bolj ali manj objektivnih razlogov doslej ni bila uspešna pri odkrivanju storilcev, lahko poskusimo mi, ljudje z ulice. Morda, če se ne navadimo na dano nasilje in vsak nov napad javno obsodimo še bolj kot precejšnjega, morda bomo s tem dalj storilcem vedeti, da niso dobrodošli in da nimajo prihodnosti. Že res, da je tak način razmišljanja naiven, a če primerjaj, kaj se lahko zgodi v desetih ali dvajsetih letih, je napor, ki ga moramo vložiti danes, majhen v primerjavi s ceno, ki jo bomo morda morali plačati v prihodnosti. In zavestna in javna obsodba je tisti minimum, ki bi ga moral storiti vsakdo izmed nas.

Za konec pa še zadnje opozorilo z našega letaka, tokrat brez komentarja: »Wer wird das nächste Opfer sein?«

**Povezujemo
rojake
preko vseh
meja...**

**MOHORJEVA DRUŽBA
V CELOVCU**

Viktringer Ring 26, A-9020 Celovec/Klagenfurt
tel.: 0 46 3/56 5 15
faks: 0 46 3/56 5 15-12 in 0 46 3/51 41 89

Mohorjeva družba
Celovec – Ljubljana – Dunaj

želi vsem
blagoslovljene
božične praznike,
polne notranjega miru,
ter srečno,
zdravo in uspešno
novo leto 1997!

Günther Domenig – Valentin Oman: Kraj srečanja. Detajl.
(Pred Mohorjevo v Celovcu ob prvem snegu jeseni 1996).

Robert Hedenik

SPENGLEREI – KLEPARSTVO

9072 LUDMANNSDORF/BILČOVŠ
WELLERSDORF/VELINJA VAS 36

Vesele praznike in srečno novo leto

Vesele božične praznike ter
srečno novo leto Vam želi

gallery 'anin

in
Društvo godba na pihala
Šmihel pri Pliberku

Blagoslovljene božične praznike
in srečno novo leto želi

SPAR-trgovina in gostilna
z dvorano za vsakovrstne prireditve
WAUTSCHE-SMREČNIK

ŠOŠTAR

Globasnica

☎ 0 42 30/211

Vsem cenjenim odjemalcem, znancem in prijateljem
želi vesele božične praznike in srečno novo leto

ADEG Ogris-Martič

Ludmannsdorf/Bilčovs, ☎ 0 42 28/22 51

GOSTILNA S TUJSKIMI SOBAMI

J. OGRIS

v Bilčovsu ☎ 0 42 28/22 49

Vsem cenjenim gostom in prijateljem
vesele praznike in srečno novo leto

Prijetne praznike in srečno novo leto vam želi

**ZADRUGA
market**

ŽELEZNA KAPLA

s poslovalnicama **DOBRLA VAS**
GLOBASNICA

Vsem rednim in
podpornim članom,
vsem prijateljem in
znancem želi vesele
božične praznike in
srečno, zdravo in
veselo novo leto

**SLOVENSKO
DRUŠTVO
UPOKOJENCEV**
P L I B E R K

Vesele božične praznike
in vse najboljše za novo leto
želi vsem občanom
in prijateljem.

dr. Peter Haderlapp

župan občine Železna Kapla/Bela

**DELOVNA SKUPNOST
AVSTRIJSKIH
NARODNOSTI V SP**

Vesele božične praznike
in srečno novo leto

Ana Blatnik

Vsem tovarišem,
kar si sami
najbolj želijo

Kristi - Marinjak
Kotmara vas

Vesele božične praznike
in srečno novo leto
želi svojim strankam

odvetnik dr. Branko Perc

9050 Pliberk, 10.-Oktober-Platz 15
Tel. 0 42 35/26 45, Faks 0 42 35/31 08

Blagoslovljene božične praznike in srečno novo leto
želi v imenu vse šolske skupnosti

dr. Reginald Vospernik

ravnatelj Zvezne gimnazije in Zvezne realne gimnazije za Slovence v Celovcu

Slovenska športna zveza

želi vsem svojim članom in prijateljem
lepe božične praznike
ter srečno novo leto 1997

Vesel božič in srečno novo leto
želijo

ravnateljstvo, profesorski zbor in dijaki
Dvojezične zvezne trgovske akademije
v Celovcu

Vsem naročnikom, delavcem in prijateljem prijetne
božične praznike ter uspešno novo leto želi

bau
Th. Sabotnik

PLESCHERKEN 59
9074 KEUTSCHACH/HODIŠE
Tel. 0 42 73 / 22 95
Fax 0 42 73 / 22 95-14

Ko bi bila le ena
od želja
vseh ljudi
vsem ljudem
zaželena
človeh v človeku
postal bi človek

Endlich in Deutsch übersetzt
und neu herausgegeben:

Dr. Ivan Tavčar,
DIE CHRONIK VON VISOKO

Roman von 1919, deutsche Übersetzung
von Werner Engel

Ein Muß für Freunde europäischer Literatur
und Slowenien-Fans

Erschienen im Verlag Königshausen und
Neumann, ISBN 3-8260-1156-2

199 Seiten Text
plus Apparat mit reich bebildertem Anhang

AUTOMARKT

Ernst Igerc
Šmihel nad Pliberkom

tel. 0 42 35/36 57
autotel. 0663/84 61 83

želi vsem znancem,
odjemalcem in prija-
teljem vesele božične
praznike in srečno
novo leto

Vesele božične praznike
in srečno novo leto

želita **Enotna lista**
z občinskimi odborniki
predsednik: Andrej Wakounig
tajnik: mag. Rudi Vouk
poslevodeči tajnik: Bernard Sadovnik

in Skupnost južnokoroških kmetov

zb. sv. Janko Zwitter
zb. sv. dipl. inž. Štefan Domej

Vesele božične praznike
ter srečno novo leto
Vam želi

Andreas Wuttej

Bezirksdirektor/okrajni direktor

Büro/pisarna:
Mettingerstraße 13
9100 Völkermarkt/Velikovec
tel. 0 42 32/31 61

Privat:
9122 Tulpenweg 9, tel. 0 42 39/27 00

llonau Versicherung

Vesele božične praznike in
srečno ter uspešno novo leto
želi vsem soborcem, članom
in prijateljem

Zveza
koroških
partizanov
Celovec

Vsem cenjenim odjemalcem,
gostom, znancem kakor tudi
vsem združnikom po južni Koroški
blagoslovljene praznike
in srečno novo leto

Mihej
ANTONIČ

HOTEL »ROŽANSKI DOM«
Reka pri Šentjakobu v Rožu
Telefon 0 42 53/22 41

Prav prisrčno ste vabljeni
na tradicionalno silvestrovanje z glasbo

Vesele božične praznike ter
mnogo uspeha v novem letu

JUENNA
družina Gregorič
Čepiče pri Globasnici

Odprto
od četrтка do nedelje in ob praznikih

DRUŽINA

dr. Franc in
mag. Vera Wutti

Dollichgasse 5
9170 Borovlje

Vsem cenjenim odjemalcem, znancem in prijateljem
želi blagoslovljene božične praznike in srečno novo leto

Franc STERN
ESSO-ČRPALKA
ŽELEZNA KAPLA
Telefon 0 42 38/305

Blagoslovljen Božič
in zadovoljno
leto 1997

NOREA
REPRO
DRUCK
& Verlag
A-9020 KLAGENFURT
CELOVEC
LINSENGASSE 59
TEL. 0 463 / 55 2 65-0
FAX 0 463 / 55 2 65-10

GRADBENO PODJETJE

Bistrica v Rožu
☎ 0 42 28/22 26
Celovec, Wiegelegasse 20
☎ 0 46 3/22 7 70

Bauunternehmung
und Baustoffhandel

**FRANZ
BEGUSCH**
Gesellschaft m. b. H.

želi vsem naročnikom in poslovnim prijateljem
prijetne božične praznike ter uspešno novo leto

Vesele božične praznike in srečno novo leto želi

KONUS

EXPORT - IMPORT

Konus trgovska dejavnost, Pliberk
Konus Handelsgesellschaft, Bleiburg

A-9150 Bleiburg, Völkermarkter Str. 11, tel. 0 42 35/36 50, fax 36 50-83

Vesele božične praznike in
srečno novo leto
želi vsem odjemalcem in
znancem

cobra

Produktions- und Handelsges. m. b. H.
A- 9143 St. Michael/Šmihel 47
Telefon 0 42 35/35 50

IZDELAVA KVALITETNIH
REZALK IN BRUSNIH PLOŠČ

Vesel božič
in srečno novo leto
vsem gostom
in prijateljem naše hiše

HOTEL - RESTAVRACIJA

BREZNIK

PLIBERK/BLEIBURG

Vesele božične praznike in srečno novo leto

občina Pliberk
župan

mag. Raimund Grilec

Dr. Franci Serajnik
advokat

Wiesbadener Straße 3, A-9020 Klagenfurt/Celovec
tel. 0 46 3/51 63 30 • fax 51 43 24

Želim Vam vesele božične praznike in srečno novo leto

Vsem gostom in prijateljem želita vesele
božične praznike in srečno novo leto

družina Kupper in
družina Wernig

**Camping in
restavracija ROŽ**

KOČUHA

Das von der Draukraft mit einem Investitionsvolumen von 750 Millionen Schilling modernisierte Dampfkraftwerk St. Andrä im Lavanttal. Hauseigenes Know how und Aufträge an die heimische Wirtschaft sichern den Energiestandort auch in einer anspruchsvollen Umwelt. Im Vordergrund das Biomasselager. Rund 70.000 Schüttraummeter werden jährlich bei der Stromerzeugung bzw. Fernwärmeversorgung eingesetzt.

Dampfkraftwerk St. Andrä: Strom für 120.000 Haushalte

Das Dampfkraftwerk St. Andrä der Österreichischen Draukraftwerke AG (Draukraft) wurde in einer ersten Ausbaustufe bereits 1952 errichtet, um mit Hilfe der nahe gelegenen Braunkohlevorkommen am Fuße der Koralpe den rasch steigenden Strombedarf in Österreich abdecken zu helfen. Mittlerweile wurde Block 1 bereits stillgelegt und der 1959 in Betrieb genommene Block 2 auf neuesten Stand der Technik gebracht – sowohl betriebstechnisch durch einen Feuerungsumbau von Braun- auf Steinkohle und mit einer Leistungssteigerung um 14 MW auf 124 MW, als auch umwelttechnisch durch die Adaptierung der Rauchgasreinigungsanlage.

St. Andrä ist das einzige Kohlekraftwerk des Verbund, das durch den Einbau eines speziellen Feuerrotes einen Teil der Kohle durch heimische Biomasse substituiert. Bei rund 4.000 Vollaststunden pro Jahr könnte das Dampfkraftwerk St. Andrä an die 120.000 Haushalte mit Strom versorgen (aufgrund der Energiesituation in Österreich ist das Kraftwerk derzeit deutlich weniger im Einsatz). Hervorzuheben ist die dem Kraftwerk angeschlossene Fernwärmeversorgung. Mit der Abwärme während des Kraftwerksbetriebes bzw. mit der mittels Biomassekessel erzeugten Wärme bei Kraftwerksstillstand werden mehr als 300 Haushalte in St. Andrä und Umgebung sowie zwei große Maistrocknungsanlagen versorgt.

Die Sicherung des Energiestandortes St. Andrä mit einer vorbildlichen Umwelttechnik freut ganz besonders Gesundheitsreferenten Lhstv. Dr. Michael Außerwinkler. Mit Verbund-Vorstandsdirektor Dr. Herbert Schröfelbauer (Mitte) und den Draukraft-Chefs Dr. Adolf Draxler (links) und Dr. Othmar Kranz hält er die Draukraft-Fahne hoch.

Draukraft

Prijetne praznike in srečno novo leto
želi

Ski & Sail
ELAN
Fürnitz/Brnca

Gostilna **FRANCL**
družina Smrtnik
tel. 0 42 38/261 11
Korte pri Železni Kapli

Vsem cenjenim gostom in prijateljem
vesele praznike in srečno novo leto

Vesele božične praznike ter uspešno novo leto
Vam želi

TURISTIČNA AGENCIJA IN AVTOPODJETJE
SIENČNIK
TEL. 0 42 36/20 10-0
FAX 0 42 36/20 10-11
A-9141 DOBRLA VAS

Zahvaljujemo se vsem prijateljem, partnerjem
in potnikom za zaupanje v minulem letu in
Vam želimo srečno vožnjo v letu 1997

Lastniki

in sodelavci

vam želijo

vesele praznike

in uspešno

novo leto.

RUTAR
DOBRLA VAS · BELJAK · ŠENTVID
CENTER

Vesele božične praznike in vse najboljše
za leto 1997 ter najlepša hvala
za dosedanje sodelovanje

odvetniški pisarni

dr. Mirko Silvo Tischler
SLO-1000 Ljubljana

dr. Valentin Kaki
A-9020 Celovec

Krojaštvo

WEISS

vesel božič
in srečno
novo leto

Spitalgasse 12
9020 Celovec

Telefon 0 46 3/51 37 52

Vesele praznike in srečno ter
uspešno novo leto želi

odvetnik

dr. Miran Zwitter

A-9020 Celovec
Karfreitstraße 3
telefon 0 46 3/50 5 40
faks 0 46 3/50 5 41

Vesele božične praznike ter srečno in uspešno novo leto
želi vsem občanom, prijateljem in gostom

Albert Sadjak

župan
občine Globasnica

KMEČKA IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST

želi vsem kmetičam in kmetom, sodelavcem in prijateljem
vesele božične praznike in srečno novo leto

Vsem prijateljem, znancem ter
gostom želi mnogo zdravja,
uspeha in osebnega zadovoljstva
v letu 1997

družina **Wutte**
Vesele 1, 9123 Šentprimož

Pri Joklnu • Bierjokl
CELOVEC, BADGASSE

Srečno novo leto
Glückliches neues Jahr

Das Bad. Die Heizung.

WIR PLANEN + BAUEN
V trendu: Kurilne naprave,
ki varčujejo energijo
Kompletni sistem: Nova
kopalnica po Vaših individu-
alnih željah

Vaš strokovnjak
WERNER FINDENIG
Mittlern/Metlova ☎ 0 42 32/62 22

Vesele božične praznike in srečno novo leto!

O začetkih nacionalizmov

Iz primerjalne študije o identiteti koroških in tržaških Slovencev s spolnospecifičnega vidika, ki jo je avtorica predstavila na seminarju Zveze slovenskih žena v Šentjanžu v decembru 1996.

Kaj je nacija (narod)? Kaj je etnija (rod)? Kako sta pojma med seboj povezana? Kaj imata opraviti s kategorijo ženska/ženskost? Vprašanja imajo svojo zgodovino in svojo kontinuiteto, ki se kaže v vselej novi podobi. Vselej pa ostajata konstanta, zlasti od uveljavitve pojma »nacije« dalje. Ta pojem pa bistveno pogojuje pojav etnije in spola, s tem seveda tudi identiteto človeka.

Kot vemo, se je nacija na določeni točki razvoja razrasla v nacionalizem, v to najbolj razdiralno idejo, ki jo je treba videti v kar najtesnejši zvezi z vojsko in vojno: njegovega psihološkega potenciala ne gre podcenjevati. Agresije, pa naj so še tako podzavestne, igrajo pri tem veliko vlogo. Naj jih ilustrira sledeči emocionalni »izliv« oz. patos Robespierrea:

»O domovina! Če bi mi bilo usojeno, da bi se rodil v kakem drugem, tujem in oddaljenem koncu sveta, bi se nenehno obračal k nebu z željami za tvoje blagostanje, pretakal bi solze ganjenosti nad pripovedmi o tvojih bojih in vrlinah, moja občutljiva duša bi z gorečim nemirom spremljala vse dogodke tvoje veličastne revolucije, zavidal bi usodi tvojih državljanov, zavidal bi usodi tvojih predstavnikov ... O vzvišeno ljudstvo! Sprejmi žrtev vse moje biti! Blagor tistemu, ki je rojen pri tebi! Še bolj tistemu, ki lahko umre za tvojo svobodo!«

Posebno od francoske revolucije dalje, ko se je država formalno prelevila v kolektivnost, se je uveljavljala zahteva po brezpogojnem žrtvovanju samega sebe za »patrio«, očetnjava, ki jo Slovenci skoraj brez izjeme prevajamo kot domovino. Le tisti, ki je bil pripravljen žrtvovati se in zanjo umreti, je veljal za »patriota«, posthumno si je lahko pridobil celo naziv »mučenec svobode« oz. »heroj«, še zlasti, če je opravljal najvišjo dolžnost državljana. Ta pa je bila, da drži orožje »za najdražje in najbolj sveto, to je za svojo nacijo«. Ni seveda naključje, da so Francozi prav v tem času uvedli splošno vojaško obveznost.

Francoska zgodovinarica Suzanne Citron ugotavlja: »Po prekinutvi s cerkvijo je revolucija prenesla svetost v samo sebe, njen Bog pa so bili Nacija in (resnični) revolucionarji, kolktivni Mesija.« Ali povedano z drugimi besedami: revolucija se je izkazala kot corpus mysticum, kot posvetni izraz mističnega Kristusovega telesa,

Ciril-Methodova šola pri Sv. Jakobu, dograjena leta 1912

zato dobi smrt pro patria, torej smrt za neko mistično korporativno telo, svojo antično plemenitost. Od posameznika se začne zahtevati, da ljubi domovino bolj kot samega sebe in da se zanjo tudi žrtvuje. Naj opozorim »le« na Ivana Cankarja, ki je bodočnost svojega naroda asociiral prav s tem žrtvovanjem.

A vendar je trajalo kar celo stoletje, da je ta zahteva prešla v »meso in kri«, da je postala masovni pojav. Ljudje so se ji namreč kar močno upirali. Bretonci, Okcitanzi, Katalonci, Baski, Alzačani, Korzičani so se desetletja upirali zatiranju etnične in jezikovne različnosti, a so naposled podlegli.

V času Ilirskih prvovinc, ko je Kranjska bila pod francosko upravo, je tudi med Slovence začelo prodirati pojmovanje naroda kot osnovnega principa enotnosti in občutka pripadnosti. Kaže, da se je tedaj za to precej ogreval Žiga Zois, ki se je rodil v Trstu in velja za pobudnika in mecena »narodnega preporoda«. Bil je član francoske prostozidarske lože, ki so

Marija Jurič-Pahor

tedaj nastajale po večjih mestih, te lože pa so vedno bile izrazito moške zveze. Danes vemo, da so bistveno prispevale k temu, da so zajezili vpliv žensk na državo in družbo.

Narodno gibanje iz leta 1848, ki ga poznamo pod imenom Zedinjena Slovenija, se je spočelo prav v Napoleonovi Iliriji. Ivan Prijatelj piše, da so Francozi za v razliko od Avstrijcev slovenski narod naravnost prebudili »iz dolgotrajnega spanja«. To velja še posebej za slovenski narod v Trstu. Takrat je deloval Jovan Vesel Koseski, ki je s svojimi gromovniškimi verzi med narodnimi veljaki vzbujal navdušenje in povsem zasenčil Prešernov genij. Skupina slovenskih intelektualcev na Dunaju ga je takole povzdigovala: »V serce nam posebno zdaj doné krepke besede našiga slavniga Koseskiga: Gani se! komur je mar zahvale prihodnjiga vnuka. / Gani se! kogar je sram zasmehovanja rodil!«

Velja seveda poudariti, da množica slovenskega ljudstva

za nacionalizem v tem času še ni bila dovzetna, ne na Koroškem in ne na Tržaškem. V drugi tretjini 19. stol. se je to bistveno spremenilo. Kot nosilci nacionalne ideje so, kot tudi drugod, nastopali izobraženci, na Tržaškem zlasti liberalci, na Koroškem pa duhovniki.

Politična skupina, ki je dala pečat slovenskemu življenju v Trstu, se je imenovala Edinost. S svojimi številnimi organizacijami se je uveljavila tako na gospodarskem kot na političnem in kulturnem področju.

Italijanski nacionalisti so uveljavitev Slovencev spremljali z dokajšnjimi strahovi. Upravičeno so se čutili ogrožene, njihov primat se je dejansko zamajal. Glasovi po fizičnem iztrebljanju Slovencev so se množili. Nedvomno so to travmatično vzdušje pogojevale mednarodnostne razmere, kakor so se izoblikovale zlasti od konca 19. stoletja naprej. Prav v tem času je namreč prišlo do izoblikovanja ostrih nacionalnih front, ki so se osredotočevale v Trst, v mesto, ki sta si ga lastila dva naroda, italijanski in

slovenski. Slovenci so v tem času razpolagali že s precejšnjo kulturno, politično in ekonomsko močjo. Ta moč je v italijanitá vzbudila pravcate obsesionalne konkurenčne strahove, še zlasti po reviziji ljudskega štetja leta 1910, ko je tudi Italijanom moralo postati jasno, da je Trst »največje slovensko mesto«, še zlasti, ker so to poudarjali Slovenci. Tedaj se je stopnjeval »strup«, proti kateremu vse do danes niso našli sredstva za imuniziranje.

Po prvi svetovni vojni sta ostali Tržaška in Primorska skoraj brez razumništva. Fašizem je tu divjal že od leta 1920 dalje. Takrat so fašisti požgali kulturni dom, sledili so prvi umori, prve množične aretacije in konfinacije, hkrati pa se je tu razvil prvi antifašizem v Evropi. V tem času se je tudi izoblikoval lik junaka, ki da nikoli ne klone. Tržaško-slovenska literatura govori zlasti o njem.

Trdim, da lik junaka med koroškimi Slovenci ni zasedran, tudi ideja o naciji ne. To ima več vzrokov. Naj omenim le najbistvenejšega: koroški Slovenci skorajda nismo imeli liberalnega meščanstva, ki je ta lik najbolj ofenzivno forsiralo. Imeli pa so ga Nemci. In tako je prišlo, da smo postali – po sodobnem pojmovanju – ostali etnija.

Kaj je etnija?

Drugače od nacije oz. naroda etnija ni »zapovedana« od zgoraj, saj je del nas. Analogno se tudi ne da izvesti iz abstraktnega, očetnega principa, ampak le iz naravnega, matičnega. Na to opozarja tudi prvotni pomen besede narod, za katerega imamo v slovenščini lepo besedo rod. Oba pojma sta v tesni povezavi z »roditi«, z rojstvom. Tudi latinska beseda natio izhaja iz natus – rojen, iz česar sledi, da je narod etnično povezana skupnost, ki jo družijo enak »izvir bivanja«. Rojeva pa ženska, »mamica«, roditeljica, in to je veljalo ne le za posameznika, pač pa tudi v kolektivni zgodovini človeštva. To pa se je začelo bistveno spreminjati zlasti v času uveljavljanja monoteizma, zelo močno pa tudi v času narodnega preporoda. Preporod: etnična pripadnost naj ne bi bila več definirana v navezavi na žensko, pač pa na moškega. Od tod pojmi patria, patriotizem. Utopija, ki tiči za tem, se izraža s pojmom »patriarhat«: oče velja kot izvor in vlada. On ustvarja, ne ona. Uveljavlja se abstraktni princip po »stvaritvi« neke »nove, druge nature«, namreč moške. Tu pa tiči tudi resnični vzrok, zakaj je patriarhalen red tako nasilen in uničevalen do žensk. V Evropi je to nasilje doživelo vrhunec s sežiganjem čarovnic, stoletja stara ženska kultura in izročila so bila iztrebljena.

Pri letošnjih volitvah v dunajski občinski svet je na listi Zelenih prvič na voljivem mestu kandidirala neka imigrantka, in sicer Grkinja Maria Vasilakou. Maria, prej referentka za tujke in tujce pri Avstrijski visokošolski zvezi (ÖH), nato generalna sekretarka te organizacije, je bila vigredi izvoljena za integracijsko govornico dunajskih Zelenih, pred kandidaturo z občinski svet pa je še pravočasno dobila državljanstvo, saj tujci slej ko prej nimajo pasivne volilne pravice. Zaradi slabega volilnega rezultata Zelenih je sprva kazalo, da ji ne bo uspelo, a po več tednov trajajočih koalicijskih pogajanjih je bila Friedrun Huemer izvoljena za mestno svetnico. Maria pa jo je nasledila v občinskem svetu. **O njenih načrtih se je z njo pogovarjal Joži Wutte.**

Volilni rezultat za Zelene ni bil najboljši in tudi po volitvah je bilo še dosti težav – predvsem znotraj Zelenih (konflikt med Pilzem in Chorherrom). Danes imamo rdeče-črno koalicijo, imamo zeleno mestno svetnico brez resorja in dve vodji zelenega kluba. Si s to konstelacijo zadovoljna?

Zadovoljna seveda nisem. Mislim si pa – iz čisto osebne pozicije – da se je zame hvala bogu izšlo, ker imam precej načrtov za delo v občinskem svetu in imam zdaj možnost, da jih uresničim. Sicer so bile volitve seveda poraz, če si ogledamo, kaj smo pričakovali.

Kar se tiče notranjestranskih konstelacij, sem prepričana, da smo našli najboljšo pot, ker sta tako Pilz, kot tudi Chorherr prišla na pozicijo z delovnim krogom, ki njihovim sposobnostim najbolj ustreza. S tem imamo zelo močno klubsko vodstvo, ki bo nam odbornikom dalo možnost, da se uveljavimo. Po drugi strani pa mislim, da je s Friedrun Huemer prišla na pozicijo mestne svetnice zelo sposobna in dragocena oseba, ki se ne spozna samo na področju kulture – to področje je posebej pomembno, odkar je ta resor prešel k ÖVP – temveč tudi oseba z dolgoletnimi izkušnjami na področju zaščite človekovih pravic, manjšinskih pravic itd.

Če te vprašam po konkretnih načrtih v migracijski politiki, česa se spomniš najprej?

Začela bi s tem, da smo prvi uspeh že dosegli, da imamo v mestnem svetu integracijsko svetnico (Renate Brauner, SPÖ, op. J. W.), je vsekakor zasluga Zelenih. Mi smo ta resor vseskozi zahtevali, da bi s tem prišlo končno do osebe, ki bo na vladni ravni pristojna za integracijsko tematiko. To olajšuje tudi moje delo, saj zdaj vem, na koga se lahko obrnem, če imam kake predloge. In v naslednjem času nameravam

zahtevati mnogo: gre za odprtje občinskih stanovanj za tujce, gre za komunalno volilno pravico za migrantke in migrante, gre za enakopravnost na socialnem področju. Seveda pa ne bo ostalo samo pri zahtevah, temveč bomo izvedli mnogo projektov.

Kaj si pričakuješ od dela mestne svetnice Renate Brauner? Ali vidiš v njej bolj konkurentko ali sodelavko?

Moram priznati, da je doslej še nisem poznala. Delala je na področju ženske politike, kjer je bila baje zelo angažirana in sposobna organizatorka. To bo za njeno novo delovno področje pomembno, saj integracijska politika zaobjema precej širok spekter delovanja.

Vendar se doslej s svojimi tiskovnimi izjavami ni prikazala v pozitivni luči. Začela nam je pripovedovati, česa vsega ne bo, ni pa še rekla, kaj namerava storiti. Je pa istočasno priznala, da se mora s snovjo šele seznaniti, v čemer vidim veliko možnost za kooperacijo. Z moje strani bo vsekakor prišlo v naslednjem času dosti pobud in razlag stališč Zelenih.

Kot si že omenila, je eno od odprtih vprašanj komunalna volilna pravica za migrantke in migrante. Ti že v Visokošolski zvezi nisi mogla postati predsednica ali podpredsednica in tudi zdaj

lo, po eni strani pod pritiskom EU, po drugi strani se prav zdaj podpisuje asociacijska pogodba s Turčijo in če bodo imeli državljani EU in Turčije volilno pravico, jo bodo morali dobiti tudi drugi.

Da samo državljanstvo ne zadostuje, je pokazala že FPÖ pri preštevanju tujcev v občinskih stanovanjih (gre za osebe, ki so v zadnjih letih dobile avstrijsko državljanstvo, saj brez tega nimajo dostopa do teh stanovanj, op. J. W.). Očitno lahko na Dunaju neka stranka še vedno zmaguje s podpihovanjem iracionalnih strahov. Kako je mogoče v takem vzdušju sploh kaj premakniti na boljše, ne da se s tem ustvarjajo spet novi strahovi?

Zame sta tu dve različni področji: če hočem kaj spremeniti, se ukvarjam s temi strahovi

»Revščina je mati mnogega zla«

Joži Wutte

si lahko kandidirala le, ker si pravočasno dobila avstrijsko državljanstvo – kljub temu, da so te mediji slavili kot prvo »tujko«, ki ima možnosti za vstop v dunajski občinski svet. Ali misliš, da se bo na tem v prihodnosti kaj spremenilo?

To je treba videti takole: trenutno v mestni hiši ni nobenih ljudi, ki bi bili migrantje prve generacije. Niti osebe, ki so v zadnjih recimo tridesetih letih dobili državljanstvo – teh je okoli 100.000 – niso zastopane v teh višjih gremijih. Se pravi, da problem niti ni državljanstvo. Mislim, da ta družba prinaša s sabo toliko diskriminacij že samo s svojimi strukturami, tako na zakonski ravni kot tudi z načinom, kako se tujce občuti in prikazuje, da imigrantom z avstrijskim državljanstvom očitno niti ni prišlo na misel, da bi se politično angažirali.

Kar se pa tiče volilne pravice s tujim državljanstvom, sem prepričana, da se bo v prihodnjih petih letih nekaj premakni-

če so migrantje in tudi druge manjšine najdene žrtve za primere, če je treba ustvarjati predsodke. Tudi v drugih državah imajo primerljive težave in kljub temu jim ne pride na misel, da bi dolžili zanje tujce, ali manjšine, ali Jude, ali pa kogarkoli. Če torej govorim o integraciji, mislim s tem tudi, da moramo poskusiti ustvariti novo družbeno sliko, ki se priznava k svoji pisanosti in je ponosna na to; sliko, kjer spada vsak zraven in se počuti vsak kot del nje.

To vendarle zveni nekoliko nerealistično.

Najprej moram v politiki vedeti, katere poti hočem posredovati. In potem je treba – tudi če se te slike v nekem trenutku zdijo nerealistične – vedeti, katere konkretne projekte lahko uresničim, da bi s tem posredovala te slike.

Trenutno sanjam oz. bolje načrtujem nekomercialni multikulturni radio, o katerem sem prepričana, da ga bo v okviru liberalizacije medijske politike mogoče ustvariti. Nadalje obstaja cel kup projektov, ki jih ljudje s tega področja vedno znova zahtevajo. Na primer poznam idejo umetnikov, da bi postavili na Dunaju Hišo umetnosti in sveta. Tam naj bi pokazali umetniške produkte iz različnih kultur, ki so na Dunaju, vendar ne folkloristično, temveč kot del dunajske kulture.

Mnoge stvari se dogaja-

rim, da živimo na Dunaju za luno, kar se tiče integracije manjšin. Komunalna politika se je na tem področju omejevala na to, da je od časa do časa podprla projekte, ki se jih je kaka skupina lotila iz lastne iniciative. Razen tega je finančnih sredstev za integracijske projekte iz leta v leto manj.

Vse lepo in prav, toda dejstvo je, da tudi manjšine ena z drugo ne ravna najbolje in prav s strani avtohtonih manjšin prihaja dosti nacionalističnih projektov, ki priseljenca jasno diskriminirajo.

Problem je, da smo od alianse manjšin, kot jo zahteva Initiative Minderheiten, še zelo oddaljeni. In to je tudi normalno, saj pripadniki manjšin prav tako doraščajo znotraj te družbe in so konfrontirani z istim pojmom norme kot vsak drug. In samo če sem pripadnik manjšine, to sicer pomeni, da sem diskriminiran, a to še dolgo ne pomeni, da sem tako daleč, da ne diskriminiram drugih.

Kljub temu je pomembno krepiti vsako skupino in ji s tem pomagati do emancipacije. Šele v drugem koraku lahko poskusimo zbližati posamezne skupine eno z drugo.

Ta konflikt med starimi in novimi manjšinami vidim nekje tudi na zvezni ravni v tako imenovani deseti zvezni deželi Zelenih. Ti si članica predsedstva te skupine, kako gledaš na razne zahteve po prestrukturiranju organizacije, ki so prišle v zadnjih mesecih predvsem od imigrantov?

Osebo nisem opazila nobenega konflikta med t. i. starimi in novimi manjšinami v deseti

zvezni deželi. Obstajajo sicer vedno spet določena nesoglasja v zvezi z raznimi temami, a ta so povsod. Gre v prvi vrsti za različna politična stališča različnih ljudi, ne pa za to, iz katere manjšine kdo prihaja.

Po drugi strani pa menim, da določeno prestrukturiranje desete zvezne dežele ne bi bilo slabo, kajti glede na ekstremno geografsko razpršenost te skupine – na sestankih se morajo zbrati ljudje iz vse Avstrije – na sestankih vedno ogromno ljudi manjka, odvisno pač od tega, kje je sestanek. Zaradi tega organizacija včasih ni povsem sposobna odločati. V prihodnjih mesecih bo prišlo predvidoma do deželnega zborovanja in prepričana sem, da bomo na njem našli optimalno rešitev.

To vsekakor upamo vsi, tebi osebno pa naj še zaželim veliko uspeha pri tvojem delu in da boš prepričala Dunajčane o potrebi po človeški integracijski politiki.

Hvala za pogovor.

jo tudi že sedaj, a zorni kot je napačen. Kadar se govori o dunajski kulturi, se navadno misli na vse, kar se dogaja med Burgtheatrom ter ljudsko in državno opero, pa mogoče še na zrezke in lipicance. Če jaz govorim o dunajski kulturi, mislim na vse, kar se dogaja na Dunaju, predvsem tudi kulturo manjšin. Gre za to, da je te kulture treba prinesiti z obrobja v središče mesta.

Če govoriš o dunajskih manjšinah, je mogoče dobro dodati, da tu ne gre le za priseljenca, temveč tudi za avtohtone manjšine, katerih želje se od želja priseljenec deloma razlikujejo. Ali poznaš tudi kake projekte teh skupin in kakšno je tvoje mnenje o njih?

Ne morem reči, da poznam vse, a mislim, da sem o večini seznanjena. Najprej bi podprla vsak projekt, ki za katerokoli manjšino pomeni ali lahko pomeni izboljšanje njenega položaja, ker splošna situacija na Dunaju za manjšine ni ravno rožnata. Naj še enkrat pouda-

in od kod prihajajo, kajti strahov ni mogoče odpraviti tako, da jih ignoriram. Česar se v zadnjih letih ni poudarjalo zadosti, je dejstvo, da so ljudje ogroženi od revščine. In revščina ustvarja strah. Ta socialna negotovost, ki prizadeva ves srednji sloj v Avstriji, ustvarja mnogo strahu. V tem vzdušju pride FPÖ in ponudi ljudem, ki jih je strah, predsodek, da bodo vse njihove težave rešene, če določenih ljudi ne bo več tu.

V tej situaciji je seveda potrebno informiranje, a še pomembneje je omiliti socialne težave ljudi. Nek grški pregovor pravi: »Revščina je mati mnogega zla.« Zato je potrebno končno videti socialne strahove ljudi, se pravi pameten gospodarski program, pameten socialnopolitičen program, program, ki nudi ljudem neko perspektivo.

Po drugi strani pa vidim, da se je tudi na Dunaju multikulturni značaj mesta že vedno izpodrival. Tako torej ni čudno,

... in kultura je ustvarila žensko

Znotraj svojega zanimanja za življenje žensk v preteklosti na podeželju bom ta prispevek posvetila razmišljanju o oblikovanju pojma »ženska«. Predvsem bi rada postavila pod vprašaj današnje prepričanje, da se je ženska šele v drugi polovici 20. stoletja pričela izvijati iz svoje »večne« podrejenosti in neenakopravnosti. Tako kot pri vseh stvareh, ki jim pripisujemo enosmeren zgodovinski razvoj, smo se tudi tukaj uštel. Ženska je v časovnem zaporedju preteklosti naredila kar nekajkrat korak nazaj, ob čemer je vedno bolj izgubljala svoje pravice in ne obratno. Kolektivni spomin teh dogodkov ne beleži. Z vednostjo o njih bi tisti, ki posedujejo moč nadzora, ne zmogli vzdrževati mita o ženski kot zaščitni zasebnosti in izpolnjevalki svoje biološko določene asekualne vloge matere in žene.

Nemška zgodovinarja Heinsohn in Steiger sta največji zgodovinski poraz evropske ženske postavila na začetek novega veka, ko so države svoje gospodarske probleme pričele reševati s pomočjo vere. Do takrat je bila odločitev o številu otrok zasebna odločitev, bogata kultura zaščite pred nezaželeno nosečnostjo pa je omogočala enakopraven seksualni položaj žensk. Vseevropska prehranjenost kriza in velika kuga v 14. stoletju sta izjemno znižali število prebivalcev, zato so posvetni in cerkveni zemljiški posestniki ostali brez delovne sile. Znanje, ki so ga o zaščiti pred nosečnostjo posedovale predvsem babice in druge modre ženske, kot jih poimenujeta omenjena zgodovinarja, je bilo treba izkoreniniti. Tisoče in tisoče žensk po vsej Evropi je umrlo na grmadi, ko je odločanje o razmnoževanju vzela v roke država, ki je svoje načrte dosegla s pomočjo njej prilagojenih cerkvenih norm. Spočetje se spremeni v božji načrt, seksualnost v njegovo dekle. Načrt je uspel, prebivalstvo v Evropi je skokovito narastlo. Delovne sile, ki se je zadnja stoletja otepala z revščino, je bilo več kot dovolj.

Kljub temu, da znanje o preprečevanju zanositve in svobodno odločanje o rojstvu otrok že dolgo ni več kaznovano s smrtjo, pa skozi ta kratki pregled lahko razumemo, da se še danes prebivalstvena politika posameznih držav uresničuje predvsem skozi vsebino ženske vloge. Namen načrtovanja ni več pridobitev delovne sile, saj je te povsod preveč, ampak strah pred izumrtjem posameznih narodov. Bogate zahodne države mit o »čustveni ženski«, ki je že po naravi ustvarjena za zaščitnico zasebnosti, še danes ohranjajo s tem, da moškega kot hranilca družine za isto delo plačujejo bolje kot ženske. Industrializacija iz sredine

19. stoletja je imela prav tako usodne posledice. Položaj ženske, ki je živela in delala znotraj kmetije kot tiste gospodarske enote, v kateri nihče ni delal za plačilo, je bil relativno enakopraven. Kmečka gospodinja iz obdobja pred industrializacijo je imela svoje delovno področje in je na enem mestu združevala tako reprodukcijo kot produkcijo. Šele možnost zaposlitve za plačilo zunaj doma, ki jo je omogočilo odpiranje industrijskih obratov, je spremenilo razmerja znotraj družine. Žensko je obsodilo na opravljanje tistih del, ki na trgu delovne sile niso bili plačljivi. To je rojevanje in vzgoja otrok ter gospodinjstva dela. Tudi kadar se je morala zunaj doma zaposliti tudi ženska, so vsa domača dela in vzgoja ostali zgolj njena dolžnost. Tudi ženski, ki je po industrializaciji obdržala status kmečke gospodinje, je tehnizacija kmetijstva zoževala delokrog in jo iz nekdanje kmečke gospodinje spreminjala v gospodinjico v današnjem pomenu besede.

Obe zgodovinski dejstvi predvsem pomagata razumeti, da je vsebina pojma »ženska« zgodovinsko in kulturno in nikakor ne biološko pogojena. Obe zgodovinski dejstvi navažam kot najširši okvir, znotraj katerega je teklo vsakdanje življenje žensk. Ta vsakdanost pa se je preučevala vse preveč globalno, kar pomeni, da v svoje rekonstrukcije ni vključevala protislovij in dvomov ženskega vsakdanjika.

Stereotipnemu razmišljanju o položaju ženske in njeni vlogi žensk se lahko izognemo šele, ko nas ženska ne zanima več kot predstavnica podrejene družbene skupine, ampak se usmerimo na delovanje posameznice znotraj skupin, v katerih so oblikovale svoja življenja. Ko govorimo o delovanju in strategijah, govorimo o aktivnem in hkrati spreminjajočem se odnosu. Le-ta pa zanika pasivno vztrajanje v situacijah, ki jih narekuje družbeni status in položaj, ki sta brez dvoma dana in v katera se posameznica rodi. Šele s takoiimenovanim mikro pogledom raziskovalca, pa naj bo etnolog, zgodovinar, sociolog ali antropolog, se odkrivajo strategije preživetja, kot jih je poimenoval italijanski zgodovinar Levi in le tako se nam razkrije življenje v preteklosti, ki pa je na nivoju posameznice vse prej kot pasivno in le prilagajajoče se.

Kakršnakoli že je zgodba posamezne ženske, ki jo obravnavamo, vedno je specifičen odgovor na objektivna zunanja dejstva, pravila in pričakovanja. Prav iz teh med seboj tako različnih odgovorov na dana dejstva lahko rekonstruiramo duh časa. Družbeno pravilo, pa naj bo v času svojega delovanja

od posameznih žensk sprejeto ali zavrnjeno, obstaja neodvisno od reakcije nanj in ni ga težko zajeti iz vse palete različnih strategij posameznice, ki se odzivajo nanj.

Ko razmišljamo o ženski na podeželju, pa ne moremo mimo družine in vaške skupnosti, dveh najpomembnejših skupin, znotraj katerih se je odvijalo njihovo življenje. Kmečka družina je poleg rodbine vključevala še posle. Tako za samske kot za poročene je bila v času samozadostnega kmečkega gospodarstva temeljna oblika preživetja. To pa je odločilno vplivalo na poročne strategije. Tisto, kar so gradili rodovi, je bilo treba povečevati ali vsaj ohranjati. Strogo razslojena družba, ki v takšnih pogojih omogoča preživetje, tudi posameznike oblikuje tako, da svoje ljubezenske izbire nezavedno utemeljuje z možnostjo preživetja. Čeprav sodobnemu posamezniku niti psihoanaliza ni uspela razbiti iluzije o svobodni izbiri zakonskega partnerja in je relativna ekonomska enakost še vedno v igri, pa je to veljalo še posebej v času kmečkega načina gospodarjenja.

Vaška skupnost je bila v času kmečkega načina gospodarjenja na zunaj relativno samozadostna in zaprta skupina, znotraj katere je bilo delovanje usmerjeno na zagotavljanje preživetja, pri čemer so po svojih močeh sodelovali vsi pri-

Irena Destovnik

padniki skupnosti. Prvi pogoj preživetja kmečke družbe je bila zemlja. Tudi za tiste, ki je niso imeli dovolj, da bi z njeno obdelavo pridelali dovolj za preživetje. Različni dodatni načini preživetja so bili vezani na dejavnosti, ki so v osnovi izhajale iz zemlje. Če omenim samo potrebo po različnih rokodelskih dejavnostih in dejavnosti, vezane na tako imenovani tekstilni cikel, s čimer so se ukvarjale predvsem ženske.

V okviru vaške skupnosti so se vse do uvajanja kmetijske mehanizacije večja dela v okviru poljedelskega ciklusa opravljala skupno. Uvajanje mehanizacije kot posledica naraščajoče industrializacije je tista točka, ki povzroči počasen propad več stoletij trajajočega, samo na videz mirujočega in pasivnega sveta. Vaška skupnost, ki je bila predvsem zaradi

visoke medsebojne odvisnosti hierarhično urejena, je razpadla na svoje posamezne elemente, to je posamezne družine. Neodvisnost od vaške skupnosti je povzročila, da je postalo družinsko življenje mnogo bolj zasebno, kot je bilo prej. Če je vedno manjša odvisnost od vaške skupnosti osamosvojila družino, pa je manjši ekonomski in s tem preživetveni pomen posamezne družine osamosvojil posamezne družinske člane.

»Razpad tradicionalno pojmovane družine« je logična posledica vseh opisanih družbenih procesov. V realnosti družina ni več taka, kakršna je njen pomen v kolektivnem razumevanju. Prav možnost nepristajanja posameznih žensk in moških na podrejenost kolektivnemu pričakovanju šele omogoči, da si posamezni ljudje sami oblikujejo svojo paleto različnih oblik bivanja in sobivanja.

Kolektivno pričakovanje pa se vedno dobro ujame z vsebinami različnih ideologij, ki željo po ohranjanju struktur »mitske preteklosti« to isto razlagajo kot »naravno«. Prav imaginariji družine, ženskih vlog in nacionalne zavesti so najbolj hvaležni za te vrste razlag. Lastno ujetost v različne ideologije pa je mogoče prepoznati šele, ko tudi vsakdanost, v kateri živimo sami, pogledamo z razdalje.

Tisoče in tisoče žensk po vsej Evropi je umrlo na grmadi, ko je odločanje o razmnoževanju vzela v roke država, ki je svoje načrte dosegla s pomočjo njej prilagojenih cerkvenih norm. Spočetje se spremeni v božji načrt, seksualnost v njegovo dekle.

Rusko prestolnico in dohodek njej so branile tri fronte. Severno zahodna fronta, v sredini rezervna in južno brjanska. Vse tri so tedaj štejele kakih 800.000 mož, od oborožitve pa so imele 780 tankov, 6.800 topov in 530 letal. Najmočnejša je bila zapadna fronta. Nemci so bili z ofenzivnimi skupinami močnejši, in sicer v pehoti za tretjino, v tankih 2,2-krat, v topovih in minometih 2,1-krat in v letalih 1,7-krat.

Ofenziva se je 30. septembra začela z napadom na brjansko fronto. Z močnim napadom na rezervno in zahodno fronto dne 2. oktobra 41 je prišla v polni tek. 3. oktobra so Nemci predrli in zavzeli mesto Orel. Že 6. oktobra so pri Vjazmi obkolili dele štirih ruskih armad, ki pa se niso vzdali, temveč se v obroču srdito branili in s tem močno zadržali nemško napredovanje. To katastrofo sovjetskih enot bi bilo mogoče preprečiti z umikom na Mozajsk, če bi maršal Budjouni, komandant brjanske fronte, pravočasno izvedel ali ugotovil smeri nemških napadov.

Po 13. oktobru so se vneli hudi boji na vseh pomembnih strateških področjih pred Moskvo. Iz prestolnice so v mesto Kujbišev ob Volgi evakuirali vlado, centralne urade in ves diplomatski zbor. Uradniki so začeli sežigati arhive.

Kakor v Parizu leta 1940, ko je vlada zapustila prestolnico in se preselila v Bordeaux ob atlantski obali, je ta ukrep slabo vplival tudi na Moskovčane. Prebivalstvo je menilo, da bo, kakor v času Napoleona, mesto prepuščeno svoji usodi. Nastali so neredi. Množice so na svojo pest plenile skladišča živil. Nekateri člani partije so sežigali izkaznice. Belogardisti (ostanki kontrarevolucije iz leta 1917) so se začeli pripravljati na obračun s komunisti, da bi se prikupili hittelerskim hordam. Znaki anarhije so se pojavljali v več krajih med fronto in Volgo. Ko pa se je zvedlo, da maršal Stalin ostane v Moskvi, so se zadeve same po sebi kaj kmalu normalizirale. Tudi belogardisti so se spet poskrili v svoje luknje.

Ob obletnici ruske revolucije 6. novembra je Stalin na postaji Majakovskaja podzemski prebivalstvu povedal resnico o obrambni moči. Tudi to, da imajo branilci Moskve manj tankov kot Nemci in da jo je zato potrebno braniti s čim večjo vmeno. Drugi dan, 7. novembra, je stal na tribuni Leninskega mavzoleja ob paradi Rdeče armade in prostovoljnih divizij, ki so korakale z Rdečega trga naravnost na fronto.

Zapadni fronti je poveljeval armadni general G. K. Žukov, ki je do 6. oktobra poveljeval tudi leningraski fronti. Ta pa je bila preobsežna, zato so 17. oktobra severno od nje formirali Kalininsko fronto pod poveljstvom generala Konjeva. To je zapadni fronti olajšalo vodenje svojih enot. Proti Guderianovim tankovskim armadam se je

upirala brjanska fronta, (poveljnik gen. Jeremenko). Mnogo enot je bilo obkoljenih in so se junaško prebijale iz obročev proti vzhodu, kar se jim je posrečilo do 23. oktobra. Okoli 29. oktobra se je sprednja črta nemških tankov približala mestu Tula, znanem po industriji orožja. Prebivalci mesta so na hitro formirali več močnih delavskih odredov ter jih dobro oborožili. Ti so ramo ob rami z armado preprečili vdor v mesto. Nemci so skušali mesto obkoliti, kar se jim ni povsem posrečilo in tudi zavzeti ga niso mogli. To je bila velika ovira za nemško napredovanje v prizadevanju za zavzetje Noginska 70 km vzhodno od Moskve in za obkolitev Moskve z juga. Za ceno ogromnih izgub so Nemci Ruse potisnili do reke Protvi in potem še do reke Nari, naprej pa zaradi močnega

katerih uspeh se mu je zdel dvomljiv. Poudarjal je, da so rezerve pomembne pri obrambi, ker zahodna fronta brani blizu 600 km dolg obrambni pas. Stalin je sicer nasvete Žukova skoraj vselej upošteval, a tokrat ne. Protinapadi so bili izvedeni, a nemška ofenzivna vnaša se zaradi tega ni zmanjšala.

Do srede novembra so Nemci končali priprave za drugo ofenzivo na Moskvo pod imenom »Tajfun«. Proti zapadni fronti so postavili 51 divizij, med njimi 13 tankovskih in 7 motoriziranih. Proti Kalininski fronti severneje pa 3. in 4. tankovsko skupino s sedmimi tankovskimi, tremi motoriziranimi in tremi pehotnimi divizijami. Podpiralo pa jih je dva tisoč topov in močno letalstvo. Proti Tuli je bilo razporejenih devet nemških divizij, med njimi štiri tankovske in motorizirani polk

kovske divizije so zlomile rusko obrambo na bojni liniji Bolohovo-Dedilovo. 21. novembra je nemški general Guderian zavzel Stalinogorsk, 26. novembra pa prekinil železniško zvezo Tula – Moskva, že naslednji dan so konjeniški korpus generala Belova, 112. tankovska divizija in 173. pehotna divizija zadali Guderianu hud protiudar in ga potisnili 15 kilometrov nazaj v smeri Mordvesa. Tu so Nemci morali preiti iz napada v obrambo.

Slabši ob tem času je bil položaj na severnem robu Moskve pri mestih Istra in Klin. Nemci so 23. novembra s 300 tanki vdrti v Klin. Po hudih bojih se je 16. armada iz njega umaknila, da bi je Nemci ne obkolili, 25. novembra pa je zapustila Solnečogorsk. Tja so na pomoč prispeli protiletalski polki iz Moskve, z drugih odse-

so Rusi ta prodor v celoti uničili. Nemci so tam pustili 10.000 padlih in več kot 50 razbitih tankov. Po tem porazu je njihov pritisk na Moskvo znatno popustil. To pa je bil zelo ugoden trenutek za začetek protiofenzive.

Rdeča armada je protiofenzivo začela že 6. decembra in tako se nemške armade, ki so bile že močno izčrpane, niso uspele vsaj malo oddahniti. Na severni in južni strani Moskve so se še branile nekako od 8 do 10 dni, nato pa se je na široki fronti začel umik proti zahodu, ki je panično potekal v več smereh. Na mnogih krajih niso utegnili uničiti topov, tankov in tovornjakov in so jih tako prepustili Rusom. To je bil prvi umik Hitlerjevega wehrmachta v drugi svetovni vojni. Do tedaj je po vsej Evropi le prodiral in napredoval. S to protiofenzivo pa so Rusi Nemce, ki so dotlej veljali za nepremagljive, samo v decembru 1941 potisnili od 150 do 300 km od Moskve proti zahodu.

Nemci so utrpeli velikanske izgube. Samo v teku operacije »Tajfun« v dvajsetih dneh, od 15. nov. do 5. dec. 1941, je padlo in bilo ranjenih 150.000 vojakov, uničenih ali zaplenjenih pa je bilo 800 tankov, več kot 300 topov in okoli 1.500 letal. Skupne izgube Nemcev v prvi in drugi ofenzivi na Moskvo pa so znašale 500.000 mož, 1.300 tankov, 2.500 topov in nad 15.000 avtomobilov. Tako močno kot Leningrada Nemci Moskve z letalstvom niso napadali, ker je bila protiletalska obramba tu izredno močna.

Nemški neuspehi pred Leningradom in Moskvo so močno odmevali po vsem svetu. Mit o nepremagljivosti nemške vojske je plahnel. Japonska in Turčija pa si nista upali več izreči vojne napovedi Sovjetski zvezi. Taboriščniki v kacetih in zaporniki pa so spet dobili upanje na odrešenje.

Besen nad propadom ofenzive na Moskvo je Hitler začel iskati grešne kozle. Odstavil je komandanta suhozemskih čet generalfeldmaršala von Brauhitscha in sam prevzel ta položaj, komandanta armadne skupine Center generalfeldmaršala von Bocka, komandanta 2. tankovske armadne skupine generala Guderiana in na desetine drugih generalov. Vse te visoke oficirje je le malo poprej odlikoval z visokimi odlikovanji.

Ker so se Nemci morali umikati še tudi v januarju in februarju 1942, je Hitler izdal sledeč ukaz: »Oklepate se vsakega naboja, braniti se do zadnjega naboja, do zadnje granate. Ne umikati se niti za korak. Na vsak način se je treba ustaviti na reki Lami.«

Iz Francije so Nemci na hitro prepeljali v Rusijo veliko število svežih, spočitih in moderno opremljenih divizij in tako začasno preprečili propad hitlerjevske vojske na vzhodu.

Obramba Moskve in ruska protiofenziva

Pripravil Franc Vavti

Prvo ofenzivo so Nemci izvedli v času od 30. septembra do 31. oktobra 1941 in se tesno približali ruski prestolnici

Druga ofenziva od 16. novembra do 5. decembra 41 je imela namen Moskvo obkoli-

ti in jo od severa in juga zavzeti. Klešče naj bi se zaprle pri mestu Noginsk 70 km vzhodno od Moskve.

V boj za domovino

Protiletalska zaščita Moskve

odpora in utrujenosti niso mogli. Nemški ujetniki so izpovedali, da je v posameznih kompanijah od 280 ostalo le še 20 do 30 izčrpanih vojakov. Polkovnik V. J. Polosuhin se je z 32. pehotno divizijo 130 let po Napoleonovem pohodu na Moskvo na Borodinskem polju uspešno boril proti 40. motoriziranemu korpusu, ustavil prodiranje in Nemcem zadal občutne izgube. Zapadna fronta je v prvi polovici novembra dobila za okrepitev 100.000 vojakov in oficirjev, 300 tankov in 2.000 topov. V tem času je prišlo do nesoglasja med maršalom Stalinom in armadnim generalom Žukovom glede dveh protinapadov v smeri Volokolamsk in nekoliko južneje na Serpuhov.

Žukov je bil proti uporabi rezervnih čet za protinapade,

SS »Großdeutschland«. Tudi te je podpirala močna letalska flota.

15. novembra so Nemci operacijo »Tajfun« začeli izvajati. Proti mestu Klin so v boj poslali 300 tankov, Rusi pa so jih imeli le 56. Ruska obramba je bila kmalu zlomljena. Pri Volokolamsku so napadli s 400 tanki. Toda tu je v globino organizirana protitankovsko-artilerijska obramba Nemce zadrževala toliko časa, da je prišla pomoč rezervnih čet.

Moskovski delavci so dnevno delali po 12 do 18 ur in branilce mesta oskrbovali s hrano, orožjem in municijo. Boji na severni strani Moskve so bili od 16. do 18. nov. zelo hudi. Nemci so naskakovali ne glede na izgube in se tako močno izčrpavali.

Pri Tuli so Nemci 18. nov. začeli drugo ofenzivo. Tri tan-

kov fronte pa posamezne skupine tankov in vojakov s protitankovskimi puškami. Ti so Nemce zadrževali toliko časa, da so na pomoč prispeli dva protitankovska polka, tri tankovske brigade, in 7. pehotna divizija iz rezerve glavnega stana.

29. novembra se je nemška tankovska enota prebila čez prekop Volga – Moskva na področju Jahrame, a enote 1. udarne armade so jih po srđitem spopadu potisnile nazaj čez prekop. Po nasvetu generala Žukova je vrhovna komanda za vsak primer poslala za rezervo še po eno svežo armado na področje Jahrame in Rjazana. Ti dve armadi v boje pri obrambi Moskve nista več posegli, pač pa potem v protiofenzivi.

Prvega decembra so Nemci nepričakovano v sredini prebili zapadno fronto, a po treh dneh

Preživeti v smrti

Petletna Malči je hudo zbolela in mati jo prinese v hišo Marije Pomočnice, bolnišnico za neozdravljive bolnike. Malči položijo v sobo s trinajstimi drugimi dekleti. Odslej se dogajanje odvija v tej bolniški sobi. Z življenjem tam zunaj se dekleta srečavajo le še v spominih in ob nedeljah, ko prihajajo sorodniki in dobrotniki na obisk.

Preprosta zgodba ima avtentično ozadje. Cankar je od jeseni 1901 do junija 1902 v hiši Marije Pomočnice na Dunaju, ki še danes obstaja, redno obiskoval Amalijo Löffler, hčerko njegove gospodinje, pri kateri je stanoval. Bolezen in smrt mlade deklice sta Cankarja zelo prizadeli. Nemara so ga te okoliščine pripravile do tega, da je v letih 1902/03 napisal ta roman o tragičnem življenju smrti zapisanih otrok. Iz snovi, ki se mu je po naključju ponudila sama po sebi, je nastalo eno najpretnostnejših Cankarjevih proznih del, v katerem je na poseben način obdelal svoj takrat osrednji tematski krog: življenje, smrt in bivanjska groza.

Čeprav ima roman avtobiografsko ozadje, gre le navidezno za realističen opis bolnišniškega vsakdana. Bolnišnica in življenski svet mladih deklet je Cankarju laboratorij za poseben poetičen miselni model, po katerem je edino v zaprtih prostorih možno dostojno življenje in umiranje. Sočutje in grozo ne vzbujata usoda bolnic, temveč življenje ljudi tam zunaj. In tam zunaj je umazano mesto,

RECENZIJ
Andrej Leben

v katerem eni ponižno garajo do onemoglosti in sanjajo neizpolnljive, neumne sanje. Drugi živijo nagonsko, kruto, hinavsko življenje brez vesti in morale. Seveda, Cankar je moralist in njegovi opisi družbenih slojev so polni klišejev iz dunajskega proletarsko-meščanskega sveta na prelomu stoletja. To je sestavni del pripovednega postopka, s katerim so poudarjena socialna, moralna in psihološka nasprotja, ki utemeljujejo pripovedovalčevo gledanje sveta. Resnični otroci, ki še upajo in si domišljajo lepši jutri, živijo zunaj – odrasle so deklice, ki so spregledale, da ni rešitve in se hitro znajdejo v svoji neprostopni in vendar dobrodošli kletki. Same pohabljenе,

Ivan Cankar
Das Haus der Barmherzigkeit
Roman

DRAVA Verlag

spaçene, zavržene – zunaj ne bi mogle preživeti, ne telesno ne duhovno, in si le komaj kdaj želijo nazaj v prejšnji svet. Ko jih ta obišče ob nedeljah ali v spominih, jih spreleti groza in sočutje obenem. In če dejansko morajo spet nazaj v življenje, dobro vedo, da nastopijo pot, ki vodi naravnost v propad.

Edino varno so v bolniški sobi. Tam so vse enake. Med njimi ni razlik, ni surovosti, nikomur niso v napoto. Samo v tem čudnem eksilu lahko živijo, tudi v zavesti, da bodo kmalu umrle. In vendar tudi one upajo na neko rešitev in hrepenijo – kako bi pri Cankarju moglo biti drugače – po življenju in lepoti, le da življenja in lepote ne iščejo v svetu tam zunaj. Njihov svet je v ljubezni, izza oblakov, nekje onstran, v naravi, komaj dojemljiv. Nedolžno-poetične domišljije jih varujejo pred (samo)uničenjem.

Neresnično življenje postane resnično, prejšno resnično življenje smešno in zaničevanja vredno. Samo včasih se oglašajo upor proti usodi, ampak tedaj s tem večjo silo. Čutijo, da jih je življenje za nekaj prikrajšalo in silijo ven iz kletke, v življenje, in poginejo. Strah pred smrtjo, staro ženo z rožnim vencem, so že zdavnaj izgubile, toda njihovo hrepenenje po življenju ostane močnejše od smrti. Ko Malči spomladi umira in se skupaj z vsemi dekleti veseli potovanja v čudežno, sončno naravo, do zadnjega vzdihaja upa, da bo šla tudi ona. Le dekleta vedo, da bo Malči umrla in nestrno čakajo, zahtevajo njeno smrt, da

se lahko čim prej odpeljejo ven, ven iz mrtvašnice, iz mesta.

Iz nasprotij med krutim življenjem zunaj in tankočutnimi psihološkimi portreti teh deklic, iz njihovega skupnega bivanja v zaprtim prostoru in s pomočjo simbolike oblikuje Cankar podobo sveta, ki niha med tragiko, fatalizmom in čisto poezijo. Resnični svet je poln gnusa in trpljenja, le predstave o drugem svetu izžarevajo neko omamno, nenavadno lepoto in človeškost. Je to hvalnica lepoti in človekovemu dostojanstvu, ki raseta iz bridkosti usode in obupa ali prikaz bi-

vanja brez pravega življenja kot v nebo vpajoč protest proti krivicam tega sveta?

Vsekakor je Hiša Marije Pomočnice ena najlepših, ob njenem izidu tudi najspornejših knjig slovenske literature, ki je zdaj v odličnem prevodu Erwina Köstlerja na razpolago tudi v nemščini. Stilno in motivno nosi knjiga obeležje preteklega stoletja, kar pa ji nikakor ne jemlje čara.

Ivan Cankar
Das Haus der Barmherzigkeit
Roman
Prevedel Erwin Köstler
Drava, Klagenfurt/Celovec 1996

Na povabilo ljubljanske izpostave Avstrijskega inštituta za vzhodno in jugovzhodno Evropo ter oddelka za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete v Ljubljani so predpretekli petek študentje in absolventi dunajske slovenistike predstavili svoja znanstvena dela na ljubljanski univerzi. S tem se je po besedah prof. Mirana Hladnika, predstojnika slavističnega oddelka ljubljanske univerze, obrnila siceršnja znanstvena cesta enosmernica med dunajsko in ljubljansko univerzo, saj ponavadi prihajajo na Dunaj v goste le slavisti iz Ljubljane, ne pa obratno. Tudi dr. Miro Polzer, vodja ljubljanske izpostave omenjenega avstrijskega inštituta, je omenil velik pomen znanstvene osi med obema univerzama. Docentka Katja Sturm-Schnabl pa je na kratko predstavila dunajsko slovenistiko. Pri tem je opozorila na dejstvo, da je znanstveno delo oteženo zaradi pomanjkanja znanstveno kompetentnega mesta (profesure) za slovenščino na

Bogata bera znanstvenih del

dunajski univerzi, ki da je cilj vseh, ki si prizadevajo za ohranitev Miklošičevega duha na Dunaju.

V središču dneva so bili seveda mladi znanstveniki. Prva, ki je predstavila svoje delo, je bila dr. Elizabeta Jenko. Predstavila je najprej nemško-slovenski frazeološki slovar, ki je izšel l. 1994 pri založbi Drava v Celovcu z naslovom »... sich auf die Socken machen / vzeti pot pod noge«. Z disertacijo o izkustveno orientiranem pouku tujih jezikov na primeru slovenščine pa je prišla na področje, kjer deluje danes: je namreč lektorica za didaktiko slovenščine na dunajski slavistiki.

Andrej Leben je v diplomski nalogi opisal razvoj sodobne slovenske literature na Koroškem (Vereinshandlung und ausgegrenzt, založba Drava), pri čemer je poudaril, da se je koncentriral na tekste in otresele

DUNAJSKA SLOVENISTIKA V LJUBLJANI
Joži Wutte

svoje delo vsega nepotrebnega (npr. biografskega) balasta. Z disertacijo, ki bo v naslednjih mesecih izšla pri dunajski univerzitetni založbi, pa se je lotil Cankarja ter njegovih slovenskih in čeških literarnih sodobnikov. Tu se je najbolje izkazalo, kako pomembno je Dunaj za slavistično raziskovanje, saj je bil in je še vedno stičišče raznih slovanskih literatur in kultur.

Prav tako s Cankarjem se je ukvarjala tudi mag. Katarina Schober, ki je v svoji diplomski nalogi opisala njegove dunajske črtice. Podčrtala je poleg vsebinskih tudi jezikovne in slogovne posebnosti del, ki jih je Cankar napisal v svojem dunajskem času.

Te posebnosti so tako fascinirale Erwina Köstlerja, da se je lotil njihovega prevajanja v

nemščino. Čeprav se je šele pred nekaj leti naučil slovenščine, je izdal letos že tretjo knjigo (Haus der Barmherzigkeit, prevod Hiše Marije Pomočnice; vse tri knjige so izšle pri založbi Drava).

Mag. Martina Piko se je ukvarjala z nekoliko drugačno tematiko, in sicer z ljudskim pripovedništvom koroških Slovencev. Naštela je težave, ki nastanejo na vsem začetku, saj se znanstveniki že leta pripravljajo o ustrezni terminologiji. Gre za to, da je na področju ljudskega pripovedništva težko najti terminologijo, ki je ni mogoče politično zlorabljati.

Popolnoma svojo znanstveno pot je šel mag. Michael Reichmayr. Lotil se je namreč zoonomastike, ali po domače živalskih imen, konkretno poimenovanja krav, kjer so ga zanimali slovanski elementi. Ob par primerih je pokazal, kako

so se poimenovanja krav razvijala na slovensko-nemški jezikovni meji z vsemi medsebojnimi vplivi.

Nazadnje je še mag. Mateja Kušej predstavila rezultat svojega znanstvenega dela. Napisala je diplomsko nalogo o ženskem prispevku k slovenski literaturi od začetkov do leta 1918. Pregledala je glavne revije in časopise, v katerih so objavljale, kajti v knjižni obliki je izšlo bolj malo.

Tako so dunajski slovenisti s prepričljivim nastopom pokazali, da je Dunaj slej ko prej pomembno središče slovenistike. Povedati pa je treba, da se ima dunajska slovenistika za današnji pomen zahvaliti predvsem prizadevnici docentki Katji Sturm-Schnabl, ki se že leta bori proti izrinjanju slovenščine iz dunajske univerze in želeli ji je (in seveda celotni študijski smeri), da bo uspešen tudi njen angažma za dodelitev znanstveno kompetentnega mesta slovenistik.

Na potovanje z Vedrano sem prišel po naključju.

V Fjorininih v hrvaški Istri smo obirali grozdje in se ob tem pogovarjali o večdnevnom potovanju od Umaga do Kornatov. Beseda je dala besedo in kar naenkrat smo bili domenjeni, da se križarjenja udeležim tudi jaz.

Svetovali so mi, naj si poprej ogledam ladjo-oldboysa VEDRANA v pristanišču Umag. Z ženo sva si jo res ogledala. Težko je opisati občutke med in po ogledu ladje pet dni pred odhodom na križarjenje.

Ladja je bila zgrajena leta 1907 v Piranu. Že letnica poudarja, da si lahko predstavljamo obliko in način izdelave 18,5 m dolge in 5 m široke ladje. Prvotno je bila namenjena za prevoz peska, vina in različnega tovora na področju Dalmacije, ki je bila takrat v sklopu Avstro-Ogrske. 12 metrov visok jambor ni služil za pritrjevanje jader, pač pa izključno za natovarjanje in iztovarjanje. Na jambor pritrjenega škripčevja danes ni več.

Od vsega začetka je bil vgrajen 200 konjskih sil močan motor. Podoben motor še danes poganja ladjo po morju s hitrostjo 7 vozlov, kar je približno 12 km na uro. Spodnji in zunanji del ladje je iz debelih hrastovih brun in še sedaj brez težav kljubuje vsem vremenskim nevarnostim na morju.

Prostorna paluba je deloma pokrita. Dobro varuje pred žgočim soncem, slabše pred dežjem, kadar pada z vetrom. Dobro varuje le tri metre visoko komandno.

Med komandno kabino in krmo (zadnji del ladje) je vgrajena kuhinja in sanitarije. Vse to je bolj stisnjeno. Za sabo ladja vleče tri metre dolg gumijasti čoln.

Na premenu (sprednji del ladje) je vgrajena kabina s štirimi ležalnimi prostori. Danes služi ladja v turistične namene za prevažanje do 80 oseb. Zasedrana je v Umagu. Poleti je navadno na poti v Limski kanal. Daljše vožnje, tudi po več dni, so možne le po naročilu. Zaradi prevoza potnikov je bila paluba preurejena. Klop je dovolj. Kak meter od komandne kabine je vhod v preurejeno podpalubo. Ta prostor je večnamenski: za sedenje, serviranje pijač, spanje, kadar potovanje traja več dni. Če v ta prostor položijo debelo ležalno peno, je prostora za najmanj 12 »udobnih« ležišč. Spalno vrečo je treba prinesiti s seboj. Lastniki ladje so Nardi, Vili, Livio in Mladen.

Prevladalo je navdušenje, saj bi deset dni križarjenja z domačini med dalmatinskimi otoki pomenilo spoznavanje dežele, sklepanje prijateljstva, bivanje na morju. Vse osnovne življenjske potrebe pa so zagotovljene. Dokončno sva se odločila za potovanje.

1. dan

Prišel je 4. oktober 1996. Topel, sončen dan. Piha rahla bur-

ja. Vkrčevanje oziroma pripravljanje za odhod je trajalo ves popoldan. Vili, Livio, Žarko, Nardi in še kdo so bili nadvse aktivni. Poleg prtljage in opreme so na ladjo znosili hrano in pijačo za ves teden.

Ob 18. uri je bil na ladji piknik za prijatelje in sponzorje potovanja. Zbralo se jih je kakih 30. Ob topli hrani in pijači sta v prijateljskem pogovoru hitro minili dve uri. Dali so nam polno koristnih nasvetov za potovanje, izrekli vse najboljše želje za dobro počutje in za izboljšanje nestanovitnega vremena. Posebno zadnje bi si želeli. Malo pred našim odhodom je v luko priplula ribiška ladja. Prijatelji, ribiči so nam dali za na pot še zaboj trlj (male, rdečkaste ribe).

Ko je ob osmih zvečer kapitan Nardi tretjič pritisnil na gumb trobila in glasno opozoril na naš odhod, smo izpluli.

Znočilo se je. Povsod nešteto luči. Lep pogled na kraje ob obali. Plovba 12 km na uro ni prav hitra, vendar dobiš občutek velike hitrosti. Ponoči pa še bolj. Voda pljuska ob bok ladje, se peni, ko ladja reže vanjo. Drsiš prek morske gladine. Noč na morju. Občutek zadovoljstva. Kapetan Nardi je na svojem mestu, Alija poleg njega. Ostali, Vili, Livio, Edo, Miro, Zoran, Štefan in Franc, pa na palubi.

Plovemo. Gostota luči na obali se spreminja. Po njej spoznamo Novigrad, Poreč, Vrsar, Rovinj. Ob pogovoru očistimo trilje. Ko smo nasproti Rovinja, je polnoč. Nekateri v podpalubi igrajo karte. Drugega za drugim zagradi spanec in se odpravi na svoje ležišče. Samo še glasba iz zvočnika, glas motorja in šumenje valov režejo v tišino noči. Kapitan Nardi in njegov pomočnik Alija ostaneta v komandni kabini, saj bomo pluli vso noč.

2. dan

Pot nas dalje ob obali vodi mimo Pulja (Pula) in Kamenjaka, najjužnejšega rtiča Istre. Ob vstopu v Kvarnerski zaliv se podamo na odprto morje. Vse bolj vetrovno postaja. Jugo postaja močnejši. Valovi so vedno višji. Ponoči se marsikdo večkrat zbudi, ker se barka zaguglje v neenakomernem ritmu. Vmes pa še kaj zaropče. Okrog šestih zjutraj smo v bližini otokov, veter ponehuje, valovi pojenjujejo, morje se polagoma umiri.

Zjutraj tudi zvemo, da sta bila večji del noči na palubi tudi Edi in Vili in pomagala pri navigaciji. Ob tako močnem vetru je v temi težko obvladati ladjo, pa še nevarno je. Srednji del je treba vedno uravnavati proti valovom. Zaradi močnega juga je bilo treba spremeniti smer in zgubili smo najmanj eno uro. Okrog sedmih prilezejo zadnji na palubo. Plovemo ob otokih Susak in Lošinj v smeri proti Iloviku.

V daljavi nas levo pozdravlja gorovje Velebit. Prav ve-

ličastno je, ko ga gledaš tako z morja. Opazujemo pokrajino na obali in vmes kaj popijemo. Po radijskem poročilu je temperatura zraka okoli 15 stopinj. Oblačno je. Kaže na dež. Livio in Zoran pričneta loviti ribe.

Ob devetih se zasidrano v pristanišču otoka Ilovik. Gremo v konobo. Travarica je dobra. Nekateri skočimo še na pošto. Eni napišejo razglednico, drugi telefonirajo.

Iz Ilovika odplovemo malo pred enajsto. Žal prične deževati. Na Silbi pristanemo ob dvanajstih. Dežuje. V tem kraju ima Vili strica Miloša. Blizu pristanišča ima gostilno. Vili in Nardi stavita, da ga stric ne bo prepoznal. Nardi zgubi. Stric Vilija res ni prepoznal, saj ga je

Avtor prispevka pred ladjo Vedrana

zadnjič videl pred osmimi leti.

Sedimo v gostilni, se pogovarjamo in šalimo. Zunaj še dežuje. Ob treh popoldne se zvedri.

Ko pristane ladja Jadranlinije Tuzla, se na pomolu zbere mnogo ljudi. Nekateri odpotujejo, drugi pričakajo znance. Nekaj domačinov se je na pomol pripeljalo z malimi traktorji s prikolicami. Odpeljejo precej najrazličnejšega blaga.

Kosilo na ladji. Večer je lep. Razmeroma toplo je in povsem brez vetra. Večerjamo v gostilni pri Vilijevem stricu Milošu. Jaz sem ostal na ladji za »čuvarja«. Sedim na palubi in pišem dnevnik. Ladja se rahlo ziblje. Zelo mi je prijetno. Ostanemo zasidrani na Silbi. Prespimo. Za nekatere je bila noč zelo kratka.

3. dan

Po podaljšanem večeru na kopnem je bilo vstajanje ob sedmih zjutraj zelo naporno. Vsi ga niso zmogli. Kraj zbiranja razkropljene posadke je bila Miloševa gostilna.

V pristanišču ne opaziš, da je vas tako velika. Tam stalno živi nekako 250 domačinov. Največ je starejših. Ostali so priseljenci in prebivajo na otoku le po nekaj tednov na leto. Mnogo je Slovencev. Pokupili so deloma razpadajoče hišice in jih popravili. Med priseljenci so tudi Avstrijci iz Celovca.

Na otoku ni avtomobilov. Dovoljeni so le mali traktorji, ki opravijo ves prevoz in delo na poljih. S prikolicami vozijo po večinioma zelo ozkih ulicah.

Vse glavne ulice so betonirane.

Mnogo hiš je v zelo slabem stanju in opuščeni. Posebnost vasi je 15 do 20 m visok razgledni stolp. Zgraditi ga je dal nek mornar, kapitan, da se je ob njegovem odhodu žena lahko povzpela nanj in mu mahala v slovo ali pa da je hodila na stolp ter se razgledovala po morju, ko je čakala na njegov povratek. Bolj verjetno pa se mi zdi, da je stolp nastal iz vojaških potreb.

Druga posebnost kraja sta dve pristanišči. Staro, iz časa Avstro-Ogrske, je v zelo dobrem stanju, a je za večje ladje preplitvo. Tudi veter se vanj bolj zaganja. Zato so povečali poprej majhno pristanišče na drugi strani vasi.

Po pomolu so prišle štiri študentke, se ustavile, gledale ladjo in se smejale. Eni je bilo kot naši ladji ime Vedrana. Nardi jih je povabil na kozarec bambusa (whisky-cola) in malico. Ob pogovoru in petju ob kitari je čas hitro minil.

Ob pol dveh smo legli. Menda je Nardi zaspal prvi in začel »žagati«. Po krajši zabavi in smehu smo zaspali tudi mi. Ladje ni prežagal.

4. dan

Zjutraj smo malo potegnili. Šele ob osmih je začelo migati. Padlo je nekaj kapljic dežja. Toliko, da je bilo vse mokro. Deževati je sicer prenehalo, a ostalo je oblačno. Upanje na sončen dan je splavalo po vodi.

Od Umaga do

SPOMINI NA PRETEKLO POLETJE SKOMINE ZA PRIHODNJE

Brez takega pristanišča bi bilo življenje na otoku skoraj nemogoče, saj edino z ladijami vzdržujejo zvezo s svetom.

Znamenitega ovčjega sira na otoku ni več. Ljudje so ovčjerejo opustili in se posvetili turizmu. Nanjo spominja le še razpadajoča zgradba vaške sirarne.

Malo pred poldnevom smo bili vsi na krovu Vedrane in odrinili smo proti Zadru. Spet je rosilo. Ob trinajstih je dež prenehal, morje se je povsem umirilo in se srebrno zalesketalo. Sonce je obsijalo Velebit. Ob pol štirih smo bili v zadarski luki.

Sprehodili smo se po starem delu mesta, popili kavo ali travarico. Ob šestih zvečer je kuhar Štefan pripravil večerjo: brancine na žaru, pečen krompir, solato. Brancini so nam posebno teknil.

Malo pred večerjo sta se nam pridružila še Franko in Fabio iz Umaga. Pripotovala sta z avtom. Vilija je obiskal Milošev sin z družino.

Poleg nas je bila zasidrana 30 metrov dolga potniška ladja. Njen kapitan in lastnik je bil prejšnji lastnik naše Vedrane. Prišel je na naš krov. Dalj časa smo se pogovarjali in nekaj popili.

Vojaški ali stolp hrepenenja v Silbi

Na tržnici za obrambnim zidom, ki nam je stal nasproti, je bila zelo živahno. V ribarnici je bilo mnogo vrst rib, lignje, sipe, hobotnice in školjke. Sprehod skozi prodajalno je bilo zanimivo, še bolj opazovanje vrveža.

Spet je začelo deževati. Ob desetih smo bili še vedno v luki. Pred enajsto krenemo proti Kornatskim otokom. Pol ure plovemo po Zadarskem kanalu do nekaj kilometrov dolge ožine med otokoma Ugljan in Pašman. Na enem mestu je tako ozko, da z ene obale na drugo vržeš kamen. Tam je zgrajen most, ki veže otoka. Ko smo zapeljali pod njim, se je pred nami odprl velik zaliv. Tam je našo pot prečkalo 15 jadrnic. Vse so bile enake, z belimi jedri. Lep pogled.

Nekako sredi otoka Kornat samevajo v malem zalivu Vrvulje, vasica z nizkim hišicami. Tja smo prispeli ob pol treh popoldne. Vedrano smo privezali na pomolu pred gostilno Ante.

mezne osle, ki se pasejo nekje na planjavah med do poldrugega metra visokimi suhokamnitimi zidovi. Prav ti dajejo pokrajini poseben videz. Za mediteransko rastlinstvo skoraj ni prostora. Korenine dreves le malokje najdejo pot do zemlje. Povsem drugačen svet, ki ga moraš videti, doživeti.

Mi smo na pomolu sedeli do polnoči. Eni so kvartali, drugi se pogovarjali. Mnogo smeha je bilo. Utrujenega kapitana to ni motilo, da ne bi zaspal pri mizi. Pridružila sta se nam tudi dva domačina. Pogovor in smeh ob dobri kapljici ni zamrl.

5. dan

Po sedmi uri zjutraj je na ladji spet oživel. Nekaj kapljic dež-

Pri zajtrku ugibamo o vremenu. Ob pol desetih se kapitan Nardi odloči za odhod. Pluli bomo med otoki proti Zadru, kakor daleč bomo pač prišli. Rahlo dežuje. Ker je vetrovno, dežne kaplje padajo tudi preko sredine palube. Treba je biti toplo oblečen in ogrnjen z gumijastim plaščem.

Otoki v teh krajih so porasli z nizkim grmovjem, borovci, pinijami, cipresami, oljkami, mandeljevci, ponekod je nekaj trte in drugih značilnih mediteranskih rastlin.

Zaplujemo v pristanišče Veliki lž. Koliko časa bomo v njem, ne vemo. Imamo dovolj časa, nobenih obveznosti, nobenega urnika.

Vode za umivanje nam je zmanjkalo, a kaže, da je tu ne bomo dobili. Na otokih jo primanjkuje. Vsaka hiša ima svojo dežnico. V mnoge kraje jo za potrebe marin ali v cisterne za mestne vodovode vozijo tudi z ladjami. Ta voda je seveda zelo draga, zato pa tembolj dragocena.

Prijetno je, ko te obsijejo in ogrejejo sončni žarki. Sedimo na palubi – igranje kart, branje, pogovor, opazovanje krajev, ob katerih plujemo. Ob pol štirih pristanemo v luki Mulina na Ugljanu. Ljudi nobenih. Sami smo.

Po kosilu se malo sprehodimo. Devet se nas odloči za pešačenje do 3 kilometre od-

nili. Zares je lepo. Čas ne pomeni nič. Nobenih obveznosti. Pravijo: »To je pravo odmarnje (počivanje).«

Ko sta ob enajstih gosta odšla, je bilo na vrsti kartanje in drugo, pa kopanje.

Potem spet štirje sedejo h kartam, eden kibica. Od te skupine v najkrajšem času slišim kot v nadaljevanju zbrane vse kletvice preteklih dni: je..., pi..., ku..., bo..., bem..., su... in podobne.

Na pomolu se kuha kotlovina, hrana iz severnih krajev Hrvaške. Kotlete nekaj časa pečijo na olju. Zaradi boljšega okusa dajo vmes še koščke slanin. Nato vse zalijejo z vodo in dodajo začimbe ter nekaj kozarcev vina. Zadnjih 20 minut meso odstavijo na rob kotla in v omako stresejo olupljen in razrezan krompir. Po treh urah je kotlovina gotova. Danes je šef kuhinje Edo.

Malo pred četrto odrinemo iz Mulina. V Zadru smo ob petih. Franko in Fabio se poslovita in se odpeljeta v Umag. Zanju je potovanje končano. Noč je zelo mirna.

8. dan

Prebujanje posadke se prične po sedmi uri. Zjutraj nas pozdravi lep dan. Razidemo se po luki in starem delu mesta. Ob luki je dobro ohranjeno popravljeno obzidje, visoko kakih 8 metrov. Na njem je zdaj cesta. V ribarnici in na trgu se pozna vreme. Ribiški čolni so bili na morju in ulov je bil bogat. Mnogo ulic ni širokih več kot tri metre. Vsi ljudje nekam hitijo, vsem se mudi. Le na pomolu, ob ladjah je življenski tempo bolj umirjen. Mornarji in ribiči se pogovarjajo. Navajeni so na čakanje.

V Zadru smo napolnili dva rezervarja z vodo, potem pa smo odpluli proti štiri ure oddaljeni Silbi. Sije sonce, piha rahla burja, morje je mirno.

V pristanu je zasidrana tovarna ladja Izvor iz Dubrovnika. V svojem trebuhu ima pesek in cement iz Umaga, gradben material, ki ga na Silbi nimajo. Po otoku ga domačini razvažajo z malimi traktorji in prav takimi prikolicami. Ostali bomo čez noč.

Gostilničar Miloš je osem let živel v Nemčiji, zato zna zelo dobro nemško. Zelo je prijazen, prava dobričina, poštenjak in zelo delaven človek. Taka je tudi njegova žena.

Kmalu začnemo prepevati, ob Zoranovi kitari se pesmi kar vrstijo. Vili in Alija sta posebno v formi. Na ladjo se vrnemo okrog polnoči, vendar še ne gremo spat. Prvi ležejo ob pol dveh zjutraj. Nekateri še posedijo. Ker je na ladji tudi Saša, nekateri upajo, da bo prišla tudi Marjanca. Ni je.

9. dan

Ob sedmih se prebuja krasen sončen dan. Nekateri se umijejo v čistem morju.

Dveurni sprehod po vasi in otoku Silba je zelo poučen. Vas

je raztegnjena od enega pristanišča do drugega. Četrte ure hoda, pa si tam. Povsod rože – v vrtovih in tudi na zapuščenih zemljiščih. Oleandri cvetijo verjetno že drugič, prav tako rožmarin. Nikjer nobenega avtomobila. Tudi to je nenavadno.

Zrak je sicer svež, a topel. Šele po sončnem zahodu postaja hladnejše.

Ob treh popoldne se srečamo pri Milošu. Za kosilo so dobra juha, ribji brodet s polento in pečene ribe s krompirjem. Nato še zavitek in slavonske palačinke. Te so posebno dobre. Skoraj bi zamudili delni sončni mrk, pa se je ob petih popoldne še nekoliko videl. Za jutri se obeta slabo vreme in treba bo zgodaj odriniti.

Zgodilo pa se je drugače. Večina se je od otoka Silbe in na njem doživetih čuda poslavljala v gostilni Jadran. Ene je močno zaposlila Mira, drugi so žalovali za Marjano, treji utapljali spomine v vinu, nekateri svoje neizpolnjene želje ugašali z rakijo. Bradač Alija se je ob slovesu topil od neizmerne žalosti.

Le nekaj nas je bilo ves večer na ladji. V pristan je priplula jadrnica z enajstimi študenti in študentkami iz Maribora. Ker jim je zmanjkalo plina, smo jim pogreli večerjo. Potem smo se pogovarjali. Uro pred polnočjo so spet odjadrili.

10. dan

Plovba. Po prečkanju Kvarnerja je krmilo prevzel Nardi. Poznega slovesa s Silbe niso vsi prenesli. Nenadoma je sredi dopoldneva izbruhnila globoka žalost. Neizmerna bolest je v ljudeh izzvala skriti pračloveški živalski nagon in strasti.

Trpeči posamezniki so si bolečine olajšali s tem, da je kar naenkrat zletela v morje ribiška palica, kmalu nato pa še čevlji, nekaj copat, več nogavic, kozarcev in steklenic.

Malo po poldnevu smo pristali v Poreču. Zakaj, ni vedel nihče. Ob dveh smo spet odrinili. Zdonela je žalostinka – kot godba pri pogrebu. Duše so se umirile. Vdale so se usodi. Kmalu nato se je iz naših grl izvila otožna pesem:

*Sve me nočas podsječa na tebe,
u svim mojim mislima si ti.
I da nisam voleo te tako,
bilo bi mi teško otići.*

Počasi se bližamo Umagu. Dan je čudovit. Ob treh popoldne se začne nad morjem zbirati meglica. Plovemo mimo Novigrada. Spet smo se z onega sveta vrnili v naš, v vsakdanjost. Ko zaplovemo skozi ožino med pomoloma v pristanišče, smo vsi na palubi. Vse je kot vedno; trg, cerkev, stolp, hiše, zasidrani čolni in ladje. Med čakajočimi vsakdo išče svojce. Roke se dvigujejo, slišati je vzklike.

Ostali nam bodo nepozabni spomini.

Med veselimi prijatelji

Kornatov in nazaj

Doživel in orisal
Franc Kukovica

Vreme ni bilo ravno najboljšo, a deževalo ni. Le sem pa tja kakšna kaplja. V zalivu in med otoki je bilo morje mirno do zmerno valovito, za otoki pa je jugo divjal z vso močjo.

Šli smo vsak po svoje. Trije na 89 metrov visok hrib, ki se dviga nad Vrvuljami in omogoča dokaj lep razgled na otoke in otočke po Kornatih. Štirje so se odpeljali s čolnom na tekmovalne v ribolovu. Ostali so posedli pri Antiju na domačo rakijo.

Vasica Vrvulje obsega nekako pol hektarja in ima štiri »ulice«. Hišice so v najmanjši velikosti. Verjetno ne merijo več kot 4 krat 6 metrov. Če pogledaš po nekako 40 metrov dolgi »ulici«, se ti zazdi, da so vse zlepljene ena z drugo. Nekaj jih je neuporabnih, napol porušeni, nekatere obnavljajo. Vodovoda in elektrike ni. Za razsvetljavo gostilniških prostorov imajo tok iz generatorja. Kuha jo na plin. Pozimi so hišice zaprte. Domačini delajo na celini in so si tam uredili življenje. Stari, ki so vztrajali na otoku, so pomrli. Zdajšnji lastniki pa pogosto prihajajo sem na počitek ali na delo na podedovana posestva. Obrati je treba fige, mandeljne, oljke in pogledati na napol divje ovce in posa-

ja, ki pa niso zmožile niti tal. Čeprav se je sonce skrivalo, je bilo topl. V zalivu mirno morje, za otoki močan jugo. Po zajtrku – kava, kruh, hrenovke, jajca, sadje – se je spet začelo običajno življenje.

Jaz sem se odpravil na pot, vsi drugi pa so ostali na nadmorski višini dva metra. Ponovni vzpon na prek 150 metrov(!) visok hrib se je izkazal za pametno odločitev. Čeprav je bilo oblačno, se mi je z vrha odprl čudovit pogled na Kornat in otoke, ki ga na obeh straneh obdajajo.

Na vrhu je vlekel močan jugo, da bi človeka skoraj odneslo. Med vrhom in sosednjim grebenom je kakih 200 metrov široka in 500 metrov dolga, skoraj ravna ploščad. Sama skala. Videti je, kot da bi jo kdo zoral in ponekod napravil posebno široke brazde. Tudi hribi so podobni. Sem in tja kako staro drevo, obžgano in zverženo, in nekaj grmovja. Če gledaš od daleč, se ti zdi, da si v puščavi ali na luni.

Naš cilj, pripluti do Kornatov, smo dosegli. Odslej se samo še vračamo.

6. dan

Vstanemo med sedmo in osmo. V pristanišču je veter poлегel, iz poročil pa zvemo, da jugo zunaj še močno peni valove.

daljenega kraja Ugljan. Grede se Vili spomni, da ima v 12 kilometrov oddaljenem Preku prijatelje, ki so bili svojčas v Umagu. Z mobilom kliče toliko časa, da končno dobi zvezo. Eden od njih pride v Ugljan po nas in nas v dveh skupinah odpelje do Preka. To je večji turistični kraj s 1500 prebivalci. Leži točno nasproti Zadru.

Morje je mirno. Sedimo pred »kafičem« na obali in se pogovarjamo. Ob desetih zvečer nas Drago spet zapelje do ladje in še ostane pri nas. Preden se porazgubimo spat, je polnoč spet mimo.

7. dan

Ko spijemo kavo, gremo v bližnjo hišo po vodo. Gospodar, gradbenik, jo ima v cisterni kakih 10 kubikov. V steklenice jo napolnimo kakih 40 litrov za kuhanje. Cisterna za sanitarno vodo ostane prazna. Hiša je predaleč. Imamo le 20 metrov dolgo cev.

Na obisk prideta še dva Vilijeva prijatelja iz Preka. Ob desetih vsi sedimo na ladji pri zajtrku in v pogovoru z gosti. Štefan je pravkar prinesel šesto steklenico vina, flaširano za taverno Vili v Umagu, dozorelo v vinski kleti pri Silvanu Basanese v Fjorinih.

Uživamo krasno dopoldne. Ne kaže, da bomo kmalu odri-

Pogovor s slikarjem Gustavom Gnamušem

RUBRIK
Samo Šave

V galeriji Falke v Libuĉah pri Pliberku, kjer razstavlja umetnik iz Roĉa Gustav Januġ in nekdanji MeĹiĉan, sedaj profesor na likovni akademiji v Ljubljani, Gustav Gnamuġ, je prvo decembrsko nedeljo s slednjim potekal tale razgovor.

Gospod Gnamuġ, kakġen je vtis z otvoritve razstave?

Zelo idiliĉen, pokrajina je prekrasna in tudi prostori so imenitni. Ta bivġi Falkejev atelje, spremenjen v galerijo, je zares lep, tako da sem prav vesel, da so v njem tudi moje slike.

Se nameravate sem še vraĉati?

Bom. Zdaj sem spoznal te moĹnosti, pa tudi svojo mamo teĹko vodim na razstave kam daleĉ.

Kakġni so sicer vaġi stiki s slovensko Koroġko v Avstriji?

Ja, pogosti, le da samo pri dem pa spet grem.

Kaj pa na podroĉju kulture?

Ne bi rekel, da obstajajo. Poglejte to tragiko! Samo tri kilometre ĉez mejo imajo lep galerijski prostor, pri nas pa v vsej MeĹiġki dolini v vseh teh letih niso mogli narediti niti enega. V koroġki regiji je Slovenj Gradec Źe tako kategorija zase. Prvo razstavo sem imel še v knjiĹnici v MeĹici in ne vem, ĉe so pozneje imeli še kako. Skratka, lepo bi bilo ime-

ti tak prostor, potem bi bilo tudi veĉ stikov ... Nam manjka kulturne infrastrukture.

Menite, da je to povezano prevsem z denarjem?

Eh, to je vedno povezano z ljudmi. Vzemimo manjġe kraje, kjer pa je nekaj zavzetih ljudi kot na primer Ribnica na Dolenjskem. Imajo eno najlepġih galerij z najveĉjo zbirko moderne umetnosti pri nas s preko 300 deli. Na Koroġkem smo imeli gigante – Źelezarno, rudnik ... a sredstva so šla v glavnem v šport.

Kaj pa likovne kolonije?

No, hvala bogu, da imamo te

kipe, to Źelezarsko formo vivo; to vedno rad pogledam. Prostor je z njimi dobro poseljen, naokrog je nekaj zelo lepih kipov. Mislim, da so jih ljudje sprejeli za svoje. Kar nekaj kipov je takih, ki bi jih zelo pogreġal. No ta forma viva je ena izmed oblik, ki se je delno uveljavila. Zato se moram popraviti, ko sem dejal, da ni bilo niĉ storjenega ... vendar galerija je kljub temu potrebna.

Bi lahko na preprost naĉin predstavili svoj stil ustvarjanja?

Ah, rekel bi, da je to povsem enostavno slikarstvo. Ne bi uporabil delitve na abstraktno

in figurativno, ker so te delitve samo umetne, sluĹijo bolj kot prometni znaki umetnostnim zgodovinarjem. Slika je slika, ĉe je narejena v slikarskem mediju. Dobra preĹivi.

Gre morda predvsem za barve?

Ne, ne, saj niso samo barve ... so barve, barve imajo ploskve, barve imajo robove, to je risba, to so notri skriti motivi, ki pa niso podani eksplicitno, da bi bili ĉitljivi. ĉe bi bili, se ljudje pri tem najprej ustavijo in to preberejo kot informacijo. Zato morajo biti te plasti v sliki skrite. Sliko v stanovanju dihaġ nekaj ĉasa.

Odkod navdih oz. odloĉitev za temo?

Mm, zdi se mi, da se vizuelni vtisi nekako usedajo in se kot zavedni ali nezavedni nalagajo v ĉloveka kot prah. Po doloĉenem ĉasu paĉ nastane slika. Vsaka slika ima vzrok, da je nastala, ali ne? Ni pa navdih vedno tako jaseen, da bi ga lahko opisal ... Velik del tega, kar vidimo, sprejemamo nezavedno in to se nalaga; vidimo veĉ kot si mislimo. In slikar iz tega robnega gledanja naredi vĉasih sliko. Za gledalca je to precej nenavadno, ĉeprav vsakdo to vidi, le da se tega ne zaveda.

Kako komentirate nameravano krĉenje obsega umetniġkih predmetov v osnovnih šolah?

To je katastrofa, idiotizem v tem smislu, ker celotna civi-

lizacija v zadnjem ĉasu vse bolj temelji na vizualnem, in krĉiti predmete, ki so temelj za razumevanje tega sveta ... in ĉe bo prihodnje tisoĉletje kaj naredilo, bo kveĹjemu v tem premiku h kreativnosti. Kreativnost pa ni le slikarstvo, je proces na vseh podroĉjih, to je en sam predmet. In ĉe vzameġ otroku moĹnost kreativnega miġljenja ..., no saj ti se sploh ne zavedajo, kaj poĉnejo! To je ĉista katastrofa. Miġljen je ta njihov enosmerni um. Ne zavedamo se, da je pedagogika dolgoroĉen proces, uĉinki tega bodo vidni ĉez dvajset let. Pri nas pa smo vajeni gledati samo na zdaj ... primi, vzemi, prestavi ... Tako se ne dela. To so duhovne dimenzije, ĉlovek ima veĉ polov, ĉloveka sestavlja sedem tipov inteligence, med katerim ni dominantne. To krĉenje je resen poseg. To je ĉisti nesporezum oz. nesenzibilnost tistih, ki se enega podroĉja ne zavedajo in vidijo prioriteto povsem druge. Take stvari je treba bolj premisliti.

Na otvoritev naj bi priġla tudi slovenski kulturni minister Janez Dular in meĹiġki Źupan Janez Praper, a ju ni bilo. Vaġ komentar?

Ne vem, zakaj meĹiġkega Źupana, ki je blizu doma, ni bilo; gospoda Dularja razumem, saj je zanj zelo daleĉ. Kaj jaz vem, politiki so bolj ali manj ... politiki, oni imajo svoj program. Jaz tega ne bi meġal zraven. Se tudi boljġe poĉutim, ĉe jih ni, ha, ha, ha.

Zanimiv simpozij o avstrijskih identitetah

Das Literaturhaus Mattersburg je nedavno priredilo simpozij o raznolikosti avstrijskih identitet pod naslovom »Die Maschekseite« (iz madĹ: a mġsik – drugi). Moritz Csġky, profesor za avstrijsko zgodovino v Gradcu, je izpostavil tujost kot globalni, z mobilnieto ljudi in vse hitreġim pretokom informacij tesno povezan pojav. Modernizacija, ki se je zaĉela z industrijsko revolucijo, je pripeljala do diferenciacije druĹbe in do nastanka tujosti tudi znotraj lastne skupnosti. Razvile so se pluralne identitete, ki so se v srednji Evropi potencirali zaradi narodnostne in verske mnogolikosti. Naraġĉanje mest oz. pestrost te pluralnosti na zelo ozkem prostoru je Csġky navedel kot vzrok za to, da se je pluralnost zaĉela obĉutiti kot nekaj ogroĹujoĉega. Drug drugega naj ne bi veĉ razumeli. V tem sklopu je spomnil tudi na to, da ravno nacionalizem prihaja iz mest, odkoder se je razġiril na podeĹelje in se od tam spet vrnil v mesta. Ocenil je, da

identiteto doloĉajo nasprotja in da pluralne identitete lahko posebno hitro zapadejo v krizo. Svoja razmiġljanja je Csġky zakljuĉil z opozorilom, da je treba gojiti kulturni spomin in da so narodne skupnosti pomemben del avstrijske identitete. Njihovo izginotje bi pomenilo izgubo lastne identitete. Hkrati je podĉrtal, da se iz avstrijske identitete ne sme izpeljati neka »avstrijska ideologija«, ker da identiteto oblikuje pluraliteta.

S praktiĹnimi posledicami identitetnih kriz v letih 1880 in 1937 se je v svojem prispevku ukvarjal Michael John, zgodovinar na univerzi v Linzu. Razvoj identitet je pokazal predvsem pod aspektom priseljevanja, mnogolikosti in asimilacijskega pritiska. Dunaj je bil tako talilni lonec kot mozaik. Velik vpliv na razvoj identitet je imelo takratno druĹbeno vzduġje, ki je zahtevalo od posameznika, da se mora odloĉiti ali za to ali za ono, kar je povzroĉilo osebnostne krize. John je naka-

Andreas Leben

zal, da so bili Źidi, ki so bili preteĹno nemġsko kulturizirani, pod posebnim pritiskom. Nemġskonacionalci so jih izobĉevali, obenem pa so tudi manjġine bile proti Źidom zaradi njihove nemġske kulture, ki so jo pojmovali kot nevarnost. John se je posebej posvetil razmerju med asimilacijo in menjavanjem oz. izbiranjem imen. Analiziral je statistiĹne vire za Linz in ugotovil, da so prav Źidi in ĉehi v preġšnjem stoletju v veliki meri dajali svojim otrokom nemġskonacionalna krstna imena kot Siegfried, medtem ko so Nemci raje izbirali nevtralna imena.

Jaroslav Souĉek je postavil usodnost imena v srediġe svojega »traktata o psevdonimih in drugih dvojnih eksistencah«. Souĉek, bolje poznan pod imenom Jan Tabor – arhitekt, kritik in pisatelj – je s primeri iz biblije, zgodovine in lastnih izkuġenj kot ĉeġki disident nazor-

no pokazal, da imajo imena kljuĹno funkcijo pri oblikovanju identitete in da izraĹajo in doloĉajo mesto posameznika v druĹbi in druĹbeni hierarhiji. ĉlovek brez imena, brez svojega rojstnega dneva, ki oznaĉuje samo njega, za druĹbo in oblast ni dosegljiv, ker ga nihĉe ne more identificirati. Na drugi strani so nacisti vzeli ujetnikom v taboriġih njihova imena in identiteto in jih obravnavali le še kot številke. Souĉek je iz tega izpeljal pravico do lastne identitete kot fundamentalno ĉlovekovo pravico, tudi ĉe izbrana identiteta morda ni resniĹna.

Germanistka in sociologinja Hazel Rosenstrauch je uporabnost pojma identiteta postavila pod vpraġaj. Raje je govorila o ĉloveku kot multiplo osebnosti. Predstavila je svoja še ne do kraja izdelana razmiġljanja o svetu kot globalni vasi, v kateri se mora ĉlovek prilagajati spremembam in podobno kot raĹunalnik vedno uporabljati najnovejġi »program«.

Fotografka in reĹiserka Lisl Ponger je pod naslovom »ksenografski pogledi« brala iz svojih knjig o tujcih na Dunaju in o »dunajskih tujcih« – Dunajĉanih, ki se doma nikoli niso poĉutili domaĉe in jih je vleklo v tujino, kjer so našli svojo pravo domovino. Simpozij je zakljuĉilo literarno branje Gabriele Petriĉek, ki je predstavila fragmente iz svojega nedokonĉanega romana »Meine Fahrt zum Fluchtpunkt«. Pripoveduje o iskanju in rekonstrukciji identitete mlade Źenske, ki je kot otrok priġla s starġi po koncu praġke pomladi na Dunaj.

Zanimivost ob robu je, da so se vsi udeleĹenci izogibali pojma multi- in interkulturalnost. Organizatorica prireditve, Traude Horvath, je menila, da danes nista veĉ uporabna. Navzoĉi so se tudi strinjali v tem, diskusijo o identiteti vodijo predvsem intelektualni krogi. Simpozij sam je to potrdil, saj je razen referentov in organizatorjev komaj kdo naġel pot v Mattersburg.

NOVOLETNA ANKETA PO KOROŠKI

»Kakšna so vaša pričakovanja«

Namesto uvoda naslednje izkušnje: ljudje raje govorijo o državi in poklicnem delu kot o zasebnosti. Težave nastanejo, ko želiš stopiti v stik s posamezniki iz socialno šibkih oz. obrobni skupin, ker morajo »zavodi« spoštovati tajnost osebnih podatkov. Sodelujoči so seveda le delček pestre sestave osnovne populacije.

Poslanske pisarne v vseh okrajih

Družina Majdič iz Črne na Koroškem šteje štiri člane, znamenovale pa so jih zdravstvene težave. Rajko Majdič je rudiški invalidski upokojenec, žena Karolina je gospodinja in zaradi zdravstvenih težav in kakšno službo niti računati ne more. Z mladoletnima hčerka Bernarda (14) in Valerijo (6) živijo v enosobnem socialnem stanovanju in večjega bi si težko privoščili. Starejša hči Bernarda namesto osnovne šole obiskuje bližnji Center za usposabljanje, delo in varstvo ter bo vedno potrebna pomoči. Z denarjem morajo ravnati skrbno in med drugim se starša ne moreta sprijazniti s sistemom prostovoljnega (dodatnega!) zdravstvenega zavarovanja. Zanju je to predrago. Zdravila, ki jih bolni veliko porabijo, pa je treba še dodatno plačevati, pri nizkih dohodkih je vse to preveč. Njuna največja želja je, da bi sistem zdravstvenega zavarovanja preuredili po meri vseh in ne le bogatinov. Rajka zanima tudi dejanska poraba denarja v zdravstvu. Tja pa bi ga usmeril več od tobačnih izdelkov in od dohodkov premožnih.

Kritičen je bil do sedanje vlade, ki dopušča neodgovorno delo direktorjem, medtem ko so kazni namenjene le malim ljudem. Davčna ureditev bi morala postati progresivnejša, plače za vse v državi pa odraz rezultatov. Po zadnjih volitvah se čuti opeharjen, saj celotna Mežiška dolina ne bo imela poslanca v državnem zboru in tako ne bo mogoče vplivati na odločitve, vsak okraj pa bi moral imeti poslanske pisarne. »Če bosta prihodnje štiri leta spet takšna vlada in parlament, nam bo še slabše na vseh področjih. Z vstopom v EU pa bo katastrofa; morali se bomo podrediti, še težje bomo prodajali, tujci pa se bodo lahko zastonj vozili preko našega hrbita, zato bom glasoval proti vključitvi v EU,« je bil odločen Rajko Majdič.

S samoizobraževanjem do priložnostnih del

Plestenjak Branko, metalurški inženir, iskalec zaposlitve brez nadomestila, Ravne na Koroškem: »Delovno razmerje sem prekinil sam, ker so me motili odnosi v delovnem okolju, saj se znanje in prizadevnost nista cenila. Ves čas se tudi dodatno izobražujem. V času brezposelnosti se tako preživljam s pogodbenim avtorskim delom na področju poučevanja računalniških programov. Sicer pa še čakam na kadroviski razpis, ki se bo zavlekel v prihodnje leto. Veliko mi pomeni stik z naravo, ki ga redno negujem z različnimi športi.

Med ljudmi zadnje čase opažam precej sprememb. Moti me močno razširjeno »jamranje« namesto konkretnih dejanj.

nutno težave. V šolstvu nas vedno bolj omejujejo, čeprav se že pol leta veliko govori o avtonomiji in svobodi učiteljev, o celovitem razvoju otrok in o starših kot delu vzgojnega procesa. Sam zakon sicer vse to deklarira, vendar se v pravilnikih stvari postavlja zelo ozko, kar zbuja dvome. Kljub stiskam, ki jih doživljajo mladi, pa na račun strokovnega svetovanja dela opravljam vedno več administrativnega. In ob pogledu na iznajdljivejšo učence se zdi, da se bodo vendarle znašli v življenju. V razmerah pretiranega reguliranja odnosov bom pri poklicnem delu morala cilje oblikovati znova. Po štirih letih prostovoljnega terapevtskega dela na področju zlorabe drog sem si vzela predah; seveda individualnih prošelj ne odkla-

senimi. Zakonu o kulturi navkljub pa niso jasno določeni vzvodi za uveljavljanje zakona na področju organiziranja ustanov. Vzemimo pristojnost na raznih nivojih, npr. nekatere regionalne kulturne ustanove država v celoti plačuje iz proračuna, ustanoviteljske pristojnosti (potrjevanje programov, imenovanje direktorjev) pa opravljajo lokalne skupnosti, ki pa tem ustanovam praviloma ne namenijo niti tolarja. Situacija je absurdna do take mere, da so spremembe nujne.

Verjamem!

Zmaga Prošt, direktorica Centra za socialno delo na Ravnah: »Verjamem, da bo v deželi kralja Matjaža zasijalo sonce vedrine, optimizma in razvoja! Da bodo Matjaževi vojščaki

Majdičevi: Rajko, Valerija, Bernarda in žena Karolina iz Črne na Koroškem

Ljudje, ki morajo delati za majhen denar ali »na črno«, se zadovoljijo s kritiziranjem, namesto da bi se organizirali. Poleg tega želim oz. pričakujem, da bi se znova cenili poštenje in znanje, kar naj bi se čutilo tudi iz oblastnih struktur; pa v podjetjih, ki še niso propadla. Vsi bi potrebovali pozitivno energijo, ki si jo pridobiš z različnimi aktivnostmi in druženjem z ustvarjalnimi in potrpežljivimi ljudmi. V nasprotnem se bodo ljudje obračali le k problemom in manj k rešitvam. Sam si v prihodnje obetam redno zaposlitev, kjer si bomo sodelavci zaupali.

Namesto pričakovanj sprememba ciljev

Karla Mithans Lamprecht, pedagoginja na ravnem osnovni šoli: »Pričakovanjem in željam se izogibam, ker so povezana z razočaranji in življenje jemljem takšno kot je. Tudi s cilji so tre-

njam, a vztrajam le pri trdno odločenih. Med konjički pa sem odkrila slikanje na svilo.«

Kdor plača, naj tudi odloča

Marko Košan, umetnostni zgodovinar, Slovenj Gradec: »Menim, da nas naša politična dogajanja le preveč razburjajo, zato si želim, da bi se politika stabilizirala v sferah oblasti kot je to v normalnih demokracijah po svetu. Postane naj profesionalna dejavnost, da se bo razvila civilna družba neodvisno od dogajanj v političnih vrhovih. Zdi se mi, da se v političnih strasteh odražajo najslabše lastnosti ljudi kot sta provincialna zaplankanost in pregovorna slovenska »favšija«, kar pa ni čudno, saj je naša dežela posejana z mesteci, ki so lahko pravo gojišče malomeščanskega razmišljanja. Zaradi tega je pomembno naše vstopanje v Evropo, saj bomo s tem postali bolj svetovljanski, široki v razmišljanju. Sem pa tudi »evroskeptik«, saj malim državam ne bo lahko najti prostora bodisi na gospodarskem, kulturnem in drugih področjih. Kar se tiče kulture, si želim predvsem nacionalne muzejsko-gledališke mreže, ki bo vzpostavila povezave med osrednjimi državnimi ustanovami in ostalimi raztre-

našli čudežni ključ za odpiranje novih delovnih mest, da bodo v dolino pripeljali tržno uspešne ter ljudem in naravi prijazne proizvodne programe. Da bodo delodajalci svojim delavcem zagotovili redno in dostojno plačilo za vloženo delo. Da bosta država in občina poskrbeli za nemoteno, ustvarjalno delo vrtcev, šol, sociale, knjižnic, športnih in socialno-humanitarnih društev. Da bo dovolj denarja za pokojnine, družine z otroki in podporo tistim, ki si sami ne morejo prislužiti za preživetje. Da bodo mlade in revne družine dočakale socialna stanovanja.

Želim, da bi ljudje, še bolj kot doslej, iskali in našli v sočloveku človeka. Da bodo odprli svoja srca, si vsak dan posebej podarili prijazen pogled, nasmeh ali besedo, se spoštovali, si pomagali in se bodrili med seboj, si vlivali upanje in zaupanje, brez strahu odpirali skrite kotičke svojih duš, kjer domujeta dobrota in ljubezen. Le tako odprti, strpni in povezani med seboj bomo, Matjaževi vojaki, zavezniki in prijatelji. In potem bo zares lepo, ko nas bo grelo skupno sonce.

V letu, ki prihaja, želim vse lepo vsem ljudem dobre volje!

Samo Šavc

IZ ŽENSKEGA VIDIKA

Božični mir!

Piše dr. Štefka Vavti

Sicer smo tik pred božičem, vendar pa se v meni glede na dogajanja v preteklih tednih nikakor ne poraja tako imenovani božični mir. Kot verjetno tudi vas, me je prizadel nov val pisemskih bomb in grozilnih pisem, predvsem pa napad na redakcijske prostore Slovenskega Vestnika. Saj sem pred nekaj leti še sama sedela v prostorih, ki so zdaj upostošeni od požara... nekako bridko mi je pri srcu in ne vem, kako naj ocenim vsa ta dogajanja v najbližji okolici?

Neodvisno od tega, da so se s temi dogodki bistveno poslabšali delovni pogoji mojih redakcijskih kolegov in kolegic, se sprašujem, kako naj živimo s takšnimi grožnjami...

In kaj stoji za tem? Brezbrižni mladostniki, ki v življenju ne najdejo pravega smisla in orientacije in se zato priključijo desničarskim krogom? Sprašujem se, ali se storilci sploh zavedajo, kaj delajo, ali pa so sami žrtve, morda prav žrtve tega današnjega časa, ko vsak dirja za uspehom in denarjem, ni pa več časa za otroke, za podporo, ki jo potrebujejo doraščajoči mladostniki, morda prav tisti, ki se priključijo (ker v svojem življenju ne najdejo drugega smisla) skupinam, ki nas ogrožajo.

Veliko otrok bo našlo pod božičnim drevesom kompjuterske igre polne nasilja. S pritiskom na gumb vsak lahko pokonča na kar najbolj krut način sovražnika ali pa tistega, ki ga ima za sovražnika. Obenem pa veliko število teh otrok ne najde in nima več pravega »gneзда«, v katerem se bi lahko počutil varnega. Naša družba (in z njo tudi mi) se razvija v smer, kjer štejejo le še imetje, denar in uspeh, za dosego teh ciljev pa kaže, da je vsako sredstvo dovoljeno in upravičeno. Tako zapuščamo za seboj žrtve, vse tiste, ki so šibkejši in se za to niso znali uveljaviti.

Pogled v razne časopise ali pa na televizijski ekran pa nam kažejo sliko, ki v meni ne zbuja optimizma za bodočnost. Brezposelnost (predvsem tudi mladostnikov) narašča, s tem pa tudi borba na delovnem trgu. Tisti, ki imajo vsega dovolj (delo, uspeh, denar) pa velikokrat niso pripravljeni dati vsaj drobtinico tistim, ki jih je usoda (ali pa socialni problemi) prikrajšala.

Letos pod bogato okrašenim božičnim drevesom in ob darilih ne bi želela pozabiti na vse tiste, ki potrebujejo našo pomoč, bodisi kanček ljubezni ali pa tudi finančno podporo.

IZJAVA

Toženec Tomaž Hudl se zavezuje, da bo pri poslovanju v Avstriji opustil navajanje podatkov v zvezi s svojimi osebnimi pooblastili in svojo dejavnostjo, ki bi lahko vodili v zmoti, in sicer »arhitekt« in/ali »DI« in/ali »Ing« v polni ali skrajšani obliki ter da bo opustil opravljanje tistih dejavnosti, ki so po Zakonu o civilni tehniki dovoljene le zapriseženim, in sicer vse dotlej, dokler ne bo izkazal za to potrebne upravičenosti.

PRIREDITVE

ČETRTEK, 19. 12.

ŽELEZNA KAPLA, pri Podobniku v Beli – Slov. planinsko društvo, ŠS SPD »Zarja«

- 19.30 Predavanje z diapozitivi: alpinist z Jezerskega Davo Karničar »S smučmi do najvišje gore sveta«

PETEK, 20. 12.

BOROVLJE, na Glavnem trgu – občina Borovlje

- 14.00 Kmečki trg; prodaja kmečkih pridelkov
ŠENTILJ, v farni cerkvi
18.30 Adventni koncert, sod. cerkveni zbor, farna mladina, Vaščani pojo ter Angelika in Eva Liebau
OBIRSKO, pri Župancu – Alpski klub Obir
19.00 Občni zbor Alpskega kluba Obir

SOBOTA, 21. 12.

ŽITARA VAS, Kulturni dom – KUMST

- 20.00 Butalci, monogroteska, nast. Marijan Hinteregger

NEDELJA, 22. 12.

ŠENTJAKOB, v farni dvorani – Društvo upokojencev

- 14.00 Redni občni zbor Društva upokojencev
BOROVLJE, pri Cingelcu na Trati – SPD »Borovlje«
17.00 Premiera otroške igre »Zaklad kapitana Ahaca«, nastopa domača otroška skupina; režija M. Kropiunig
ŽELEZNA KAPLA, v farni cerkvi
18.00 Adventni koncert zborov in solistov občine Železna Kapla

ČETRTEK, 26. 12.

ŠTEBEN, pred farno cerkvijo – fara Šteben

- 11.00 Blagoslovitev konj
ŠMIHEL, v farni dvorani – KPD Šmihel in MePZ Gorotan
14.30 Koncert mešanega pevskega zbora »Danica« iz Šentprimoža
SELE, v farnem domu – KPD »Planina«
15.00 Premiera L. Suhodolčan: Narobe stvari v mestu Petpedi
DOBRLA VAS, v kulturnem domu – SPD »Srce«, KSŠ
16.00 Muscial Highlights, ponovitev ob 19. uri
SELE, v gostilni Malle – DSG Sele
20.00 Športni ples; igra Trio Zarja

SOBOTA, 28. 12.

ŽELEZNA KAPLA, v farni dvorani – SPD »Zarja«

- 19.30 Moliere: George Dandin; gostuje igralska skupina SPD »Srce«, režija Poldej Zunder
ŽITARA VAS, kulturni dom – KUMST
20.00 Kumst na ples – Hausball
VOGRČE, pri Florjanu – MePZ »Podjuna«
20.00 Ples pred Silvestrom; igra ans. »Rosa« iz Slovenj Gradca

NEDELJA, 29. 12.

DOBRLA VAS, v kulturnem domu – SPD »Srce«

- 14.30 Ponovitev »George Dandin«, režija Poldej Zunder
BOROVLJE, pri Cingelcu na Trati – SPD »Borovlje«
16.00 Ponovitev igrice »Zaklad kapitana Ahaca« in božičnica, ki jo sooblikujejo učenci glas. šole oddelka Borovlje

PETEK, 3. 1.

TINJE, v Domu

- 19.30 Predavanje in pogovor; mag. Bojan-Ilija Šnabl: Evropski parlament – pomen in delovanje
ŽITARA VAS, Kulturni dom – KUMST
20.00 Mike Supancic – kabaret (nem.)

SOBOTA, 4. 1.

CELOVEC, v Domu sindikatov – SPZ

- 20.00 45. Slovenski ples; igrata ansambla »Štajerskih 7« in »Alpe-Adria-Sekstet«. Rezervacija miz na SPZ, tel. 0463/51 43 00-22

NEDELJA, 5. 1.

LIBUČE, v galeriji Falke

- 11.00 Matineja z G. Janušem (pesmi); sod. »Slovenski baročni trio«
ŠENTJAKOB, v farni cerkvi
14.30 Božični koncert Ljubljanskih madrigalistov

PONEDELJEK, 6. 1.

ŠENTPRIMOŽ, v kulturnem domu – SPD »Danica«

- 14.00 Novoletni koncert SPD »Danica«; sod. MePZ in otroški zbor »Danica«, Ansambel Korotan, tamburaši SPD »Šentjanž«

PETEK, 10. 1.

ŠENTJAKOB, v kulturnem domu – VŠGP

- 20.00 Maturantski ples višje šole za gospodarske poklice; igrajo »Die Pitschgauer« in »D. J. Oknaj«

SOBOTA, 11. 1.

ŠENTJANŽ, v k & k centru – SPD »Šentjanž«

- 19.30 Novoletni koncert

- ŽITARA VAS, Kulturni dom – KUMST
20.00 Koncert Ljubljanskega okteta; vstop. 80 šil.
LOČILO, nad Posojilnico – SPD »Dobrač«
20.00 Dario Fo: »Burkaški misterij – Mistero buffo«; režija Sergej Verč
CELOVEC, v Domu glasbe – SPÖ
20.30 Ples SPÖ; rezervacije kart tel. 0463/57788-79

Pri Cingelcu na Trati

Zaigral bo društveni odrski naraščaj

Prvič v več kot 90-letni oz. 125-letni zgodovini Slovenskega prosvetnega društva »Borovlje« bo v nedeljo, 22. decembra 1996, ob 17. uri (petih popoldne) pri Cingelcu na Trati nastopila društvena otroška skupina z lastno igro. Pod režijo Magde Kropiunigove, mentorstvom Marjana Bevka in vodstvom Vere Wutti-Inckove bo boroveljski odrski podmladek zaigral »Zaklad kapitana Ahaca« brazilske pisateljice Marie-Claire Machada. Ponovitev igre bo skupno z božičnico v nedeljo, 29. 12. 1996, ob 16 uri, prav tako pri Cingelcu. Že danes smemo reči, da je nastop otroške igralske skupine za boroveljsko društvo velik podvig in tudi zgodovinski dogodek.

Dober dan, Koroška

NEDELJA, 22. 12. 13.30 ORF 2

PONOVI, 23. 12.

Ponedeljek, 02.35 ORF 2 in 15.55 TV SLO1

■ Pred božičnimi prazniki bomo spremljali kvartet ROŽ na veliki festival v Szekesfehervar. Predvajali bomo del reportaže, ki jo je posnela madžarska televizija MTV in smo jo časovno priredili v našem studiu. Sodoživeli bomo nastop kvarteta Rož kot zastopnika Avstrije na mednarodnem glasbenem festivalu Euromusica 96.

NEDELJA, 29. 12. 13.30 ORF 2

PONOVI, 30. 12.

Ponedeljek, 02.15 ORF 2 in 16.20 TV SLO1

■ To je bilo leto! Mnogo se je zgodilo v tem letu 1996. Nekaj dogodkov bomo lahko podoživeli v tej zadnji televizijski oddaji tega leta. Videli bomo, da se je zgodilo mnogo veselja in zabavnega, pa tudi resnega in zaskrbljujočega v minulih 12 mesecih.

Praznujejo

Lucija Kassl iz Štriholč – osebni praznik; Olga Trodt iz Ščedma pri Šentjakobu – osebni praznik; Štefka Amrož iz Štebna – rojstni dan; Zofka Kordež iz Podjune – rojstni dan; Manč Močnik iz Šmihela – rojstni dan; Rozina Zankl iz Male vasi – rojstni dan; Franc Mečina z Reke pri Šentjakobu – 19. rojstni dan; Kristina Pavlič z Obirskega – rojstni dan; Tomi Ogris, Tomej Potočnik in Kristi Schellander iz Šentjakoba – rojstni dan; Lucija

Paul iz Lepene – 80. rojstni dan; Mici Ogris – Kovačeva s Šajde – rojstni dan; Urši Oraže – Ražarca s Kota – 71. rojstni dan; Berta Kropivnik s Kota – rojstni dan; Ingo Nečemer iz Lepene – 38. rojstni dan; Hanzl Lutschounig iz Šmarjete v Rožu – 81. rojstni dan; Pepi Kelich iz Sel – 60. rojstni dan; Adele Gril s Plaznice – rojstni dan; Beti Piček iz Loč pri Šentilju – dvojni praznik; Rozalija Tschernitz iz Čirkovč – 88. rojstni dan.

Radio Koroška

SLOVENSKE ODDAJE

Četrtek, 19. 12.

- 18.10 Rož – Podjuna – Zilja.

Petek, 20. 12.

- 18.10 Kulturna obzorja.

Sobota, 21. 12.

- 18.10 Od pesmi do pesmi – od srca do srca.

Nedelja, 22. 12.

- 6.08 Dobro jutro, Koroška – Guten Morgen, Kärnten! / Duhovna misel (prov. J. Tratar).
18.00 6 x 6 – Domače uspešnice.

Ponedeljek, 23. 12.

- 18.10 »Kratki stik«: Hitra pomoč najbolj učinkuje! Pater dr. Marjan Šef zbira za družine v Sarajevu.

Torek, 24. 12.

- 18.10 Božične pesmi in božični nagovor krškega škofa.

Sreda, 25. 12. 97

- 6.08 Dobro jutro, Koroška – Guten Morgen, Kärnten! / Duhovna misel.
18.00 Srednjeevropski obzornik.

Četrtek, 26. 12.

- 18.10 Rož – Podjuna – Zilja.

Petek, 27. 12.

- 18.10 Kulturna obzorja.

Sobota, 28. 12.

- 18.10 Od pesmi do pesmi – od srca do srca.

Nedelja, 29. 12.

- 6.08 Dobro jutro, Koroška – Guten Morgen, Kärnten! / Duhovna misel
18.00 6 x 6 – Domače uspešnice.

Ponedeljek, 30. 12.

- 18.10 To je bilo 1996 ...

Torek, 31. 12.

- 19.01 Silvestrovski klub (Dvoj. glasbena oddaja)
Sprejemamo tudi novoletna vožila po telefonu.

Sreda, 1. 12. 97

- 6.08 Dobro jutro, Koroška – Guten Morgen, Kärnten! / Duhovna misel.
18.00 Veselo v novo leto!
21.04 Večerna.

SLOVENSKI VESTNIK

Uredništvo

Tarviser Straže 16
9020 Celovec/Klagenfurt, Avstrija
tel. 0 46 3/51 43 00-30, 33, 34 in 40
faks 0 46 3/51 43 00 71.

Usmerjenost lista

seštevek mnenj izdajatelja in urednikov s posebnim poudarkom na narodnopolitičnem interesu.

Uredniki

Glavna urednica Sonja Wakounig;
uredniki Jože Rovšek, Franc Wakounig,
Mirko Štukelj

Izdajatelj in založnik:

Zveza slovenskih organizacij na
Koroškem, Tarviser Str. 16
9020 Celovec/Klagenfurt
tel. 0 46 3/51 43 00, faks 0 46 3/51 43 00 71

Tisk

Založniška in tiskarska družba z o. j.
Drava, Tarviser Straže 16
9020 Celovec/Klagenfurt, Avstrija
tel. 0 46 3/50 5 66, faks 0 46 3/51 43 00 71

MELVIČE, BRDO NA ZILJI

Slovo od župnika Rudija Safrana

Prejšnji petek, 13. decembra, so v Bilčovsu položili k večnemu počitku duhovnega svetnika Rudija Safrana, župnika v Melvičah in na Brdu pri Zilji. Pokojni se je rodil aprila 1927 v Bilčovsu in bil leta 1953 posvečen v mašnika, kaplanoval je v Dobrli vasi, administrator pa je bil v Štebnu, v Šentpavlu ter v Blačah v Ziljski dolini. Tri leta, od 1962 do 65 je bil tajnik na Dušnopastirskem uradu v Celovcu, nato je prevzel z Melvičami in Brdom obe fari na slovenski jezikovni meji in je bil več kot trideset let vzoren in vnet dušni pastir tamkajšnjim vernikom.

Pred nekaj meseci ga je med božjo službo zadela kap, od nje si ni več opomogel. Umril je na Marijin praznik, 8. decembra letos. Pogreb pokojnega duhovnika Rudija Safrana je pokazal, kako so ga spoštovali tisti, ki so poznali njegovo delo, ter ga tudi cenili. Rudi Safran je na Zilji občutil, kaj se pravi biti duhovnik in Slovenec obenem. Kljub temu, da je bil dober kot kruh in skušal biti pravičen in ugoditi zahtevam ljudi, je bil določenim krogom trn v peti

zato, ker ni vrgel slovenščine iz cerkve in na smetišče, ampak jo je čuval kot svetinjo in neprecenljivo dragocenost ter je tudi v tem vprašanju navajal ljudi k strpnosti in medsebojnemu spoštovanju in h globoki veri v Boga in tudi v dobro v človeku. Sploh je to, kar je učil, živel sam z zgledom. Pokojni Rudi Safran je delal v prepihu na jezikovni meji in marsikaj kaže na to, da je bil za

dolgo časa poslednji župnik na Brdu in v Melvičah. Njegova smrt je v vrste slovenske duhovščine na Koroškem vrezala novo vrzel, rojaki na našem skrajnem jezikovnem ozemlju pa bojo pogrešali njegovo podporo in njegovo modro in opogumljajočo besedo. Naj pokojni melviški župnik Rudi Safran počiva v miru, vsem pa, ki ga bojo pogrešali, pa izrekamo naše sožalje!

ODLIKOVANJE

Mirko Bogataj

Pretekli teden je deželni glavar Christof Zernatto podelil Mirku Bogataju, glavnemu uredniku slovenskih sporedov Avstrijske radiotelevizije veliki zlati častni znak dežele Koroške. Mirko Bogataj se je rodil leta 1942 in je bil med prvimi absolventi slovenske gimnazije v Celovcu. Lani je bil izvoljen za predsednika Evropske asociacije radiotelevizijskih ustanov malih narodov in narodnosti in za člana prezidija Evropske regionalne televizije.

Jože Partl

Prav tako pretekli teden je minister za kmetijstvo Wilhelm Molterer podelil Jožetu Partlu z Bistrice pri Pliberku naziv ekonomski svetnik. Kmetovalec Jože Partl se je kot občinski odbornik EL baval predvsem z vprašanji kmetijstva in veliko prispeval v dobrobit svojega poklicnega stanu. Bil je tudi predsednik Slovenske kmečke zveze in od leta 1976 je predsednik Zveze slovenskih izseljencev.

Obema odlikovancema čestita tudi uredništvo SV

Umrila Hauptmanova mama

Presunila nas je žalostna vest, da je po daljši bolezni prenehalo biti srce 60-letni Ani Bister, pd. Hauptmanovi Anici z Otoža nad Šentiljem. Mož Peter jo je za ženo pripeljal z Gorenjske z Brezij. Hitro se je vživela v naše razmere in bila zaradi prijaznosti in skromnosti nasploh priljubljena. Živela sta srečno in zadovoljno in skrbela, da je bilo na kmetiji, ki sta jo lepo vodila, vse v najboljšem redu. Ker je bila Anica zelo pridna, je še dodatno prevzela delo šivilje v Beljaku, kjer je uživala ugled zelo sposobne sodelavke. V prostem času, ni ga bilo mnogo, pa sta rada potovala in

se celo z lastnim avtom podala do daljnega Kavkaza v Rusiji. Prav sedaj, ko sta bila oba v pokoju in ko bi lahko uživala sadove dolgoletnega dela, pa se je pojavila bolezen, ki se je končala s smrtjo Anice. In tako je Peter ostal sam. Težko si predstavljamo žalost in obup moža, kateremu je žena bila vse.

Od pokojne smo se ob veliki udeležbi žalujočih poslovili na šentiljskem pokopališču, kjer je našla svoj zadnji mir. Prijazno in prikupno Anico bomo ohranili v lepem spominu, težko prizadetemu Petru pa ob tej težki izgubi izrekamo naše sočutje in sožalje.

Umrila je Dora Jelen

V nedeljo 15. decembra, smo se poslovili od Dore Jelen, roj. Kraut. Potem ko se je skupno s svojo družino vrnila iz pregnanstva na Hesselbergu v Nemčiji, kamor je morala leta 1942, je pred petdesetimi leti prišla gospodinjit v družino svoje sestre Drage, zdravnice na Bistrici v Rožu. Mladi zdravnikovi družini je bila v veliko oporo skozi mnoga leta. Po rani sestrični smrti je še bolj

prevzela vlogo družinskega središča. Njeno življenje je zaznamovalo delo in pokončna zvestost. Še v oporoki nam je to sporočila. Slovo od nje je bilo pred cerkvijo v Svečah.

Dora Jelen je bila tudi dolgoletna članica Zveze slovenskih žena in zvesta obiskovalka njenih seminarjev in prireditev. Žalujočim sorodnikom izrekamo iskreno sožalje.

				SREČNO!	MAKEDONSKO MESTO OB JEZERU	IZRASTEK NA KOŽI	MINERALNA MAST BREZ VONJA	NEPONOV-LJIVOST	MLEČNI IZDELEK	ŽARNICA NA PLINSKO RAZELEKTRENJE	UČNI ALI VZGOJNI ZAVODI	LIV, LIJAK	ORIENTALSKE UTEŽNE MERE
				SPOROČILO NAZNA-NILO									
				ŠPAROVČEK									
				ODKRITJE TAJNE									
				LOJZE OBLAK									
				POLITIČNI VODITELJ									
				TOPOVSKI IZSTRELEK									
PETER NOVAK			SOLMI-ZACIJSKI ZLOG	DRUŽINA GLASBIL							PODELITEV IMENA		
				KRAJ NA KOČEVJEM									
MEDICINSKO IME ZA JAJČNIK					POLITIK GLIGOROV	VIJAK PRI SADNI PREŠI				HRVAŠKO MOŠKO IME			
LAMI PODOBEN PREŽVEKO-VALEC						TIROLSKA REKA				PONIKALNICA NA KOČEVJSJEM	HUMORIST BUCHWALD		
						SIDRO. KOTVA				DOLGOREPA PAPIGA			
UPRAVNI ODBOR			PRVI RAČUNALNIK					GOVORNIK, PRIDIGAR					
			ZEMELJSKI PLIN										
ZBIRALNICA MLEKA								DRŽAVA NA B. VZHODU					
								PISATELJICA PEROCI					
LJUDSKI IZRAZ ZA ZAKOVICO				REČNA STRUJA			VULKAN NA SICILIJU				KRAJ PRI LJUBLJANI		
				VLADO JARC			OLGA JARC				EDWIN ROBINSON		
SENO DRUGE KOŠNJE					GRŠKI BOG VETROV				DEL GRLA				
DUH, AROMA					SESTAVIL JOŽE PETELIN	ŽELEZOV OKSID			IME AMER. SKLADATELJA COPLANDA				

ŠENTVID - NOGOMET V DVORANI

Moštvi SAK razočarali

Na petem nogometnem turnirju v dvorani, ki ga je priredila Kleine Zeitung je letos sodelovalo 26 moštev iz cele Koroške. Za veliko preseženo so poskrbeli novinci - moštvo K & K Weinkeller iz Lendorfa, ki je osvojilo prvo mesto in Assinger/Rož ki je postalo drugo.

SAK je nastopil v Šentvidu z dvema moštvoma: Posojilnica Bank in turistična agencija Sommeregger. Obe moštvi, ki sta se dobro pripravili na tekmo, sta v pred rundi v soboto dosegli kvalifikacijo za nastop najboljših šestnajst moštev. V nedeljo popoldne pa je ekipa z Lippuschem Co doživela hud poraz v srečanju proti Shell Fabsits iz Mostiča in gladko podlegla z 0:7. Moštvo Sommeregger je po podaljškju premagalo favorita iz predrunde Gösser Team Lienz s 2:1. V četrt finalu so nastopili proti močni ekipi Impexa/Bankrott iz Velikovca in podlegli z 0:3. S tem

Igralci Posojilnice (v temnih dresih) so bili v osminkem finalu brez šanse

so bile sanje po uvrstitvi vsaj enega moštva v polfinale ali v finale mimo. Na turnirju je bilo videti nekaj zelo napetih tekem, skupno je bilo 66 srečanj in tudi številna publika je bila kar zadovoljna in skrbela za dobro razpoloženje v dvorani.

Izidi tekem moštev SAK

PREDRUNDA

GH Huditz - Sommeregger	3:4
Sommeregger - Zechnerwirt	2:1
GH Adele - Sommeregger	2:5
Bankrott - Sommeregger	4:2
Cafe Greti - Posojilnica	0:1
Posojilnica - GH Puck	2:2
Cafe Monika - Posojilnica	2:3
Team Lienz - Posojilnica	2:0

OSMIŃSKI FINALE

Lienz - Sommeregger	1:2
Posojilnica - Shell Fabsits	0:7

ČETRTINSKI FINALE

Bankrott - Sommeregger	3:0
------------------------	-----

M. Š.

ŠKAKANJE

SD Zahomc - prvo tekmovanje najmlajšega naraščaja

Po odpovedi tekmovanja na 75 metrski skakalnici je domače športno društvo uspešno izvedlo tekmovanje na 20 in 35-

metrski skakalnici, ki je štel za industrijski pokal. Na startu je bilo približno 30 skakalcev iz domačih in sosednjih društev,

SV Beljak, SZ Vrba in ŠD Zahomc, ki so se pomerili v treh starostnih skupinah. M. Š.

SMUČANJE

Točke za Unika

Pretekli teden so se smučarji preselili z Mokrin na južno Tirolsko, v Obereggen, kjer sta bili na sporedu super veleslalom in veleslalom. Konkurenca je bila izredno močna, nastopili so smučarji iz Avstrije, Italije, Slovenije, Francije in Švice.

Zmagal je Avstrijec Eberhart, ki se nahaja v dobri formi in ima dobre možnosti, da se povrne v A - kader. Danijel je po dobri vožnji osvojil 10. mesto in s tem tudi točke za evropski pokal. Dan navrh, v veleslalomu, je Užnik v prvem teku napravil hudo napako in se uvrstil kot drugi najboljši Avstrijec na 29. mesto.

ODBOJKA

Najboljša tekma Dobljanov

Na zadnji tekmi osnovnega kola prvenstva v 1. zvezni ligi so Dobljani odigrali najboljšo tekmo v tej sezoni. Srečanje je bilo napeto in na visoki ravni, igralci so dali vse od sebe, zmagal pa je močnejši Enns s 3:1. Dobljani pa so napovedali protest pri ÖVV, ker je menda pri igri pomagal sam trener

Ennsa, kar pa ne bi smel, ker je bil zaradi prekrška izključen.

Za konec tedna pa bodo Dobljani nastopili v pokalni tekmi proti celovškemu Hypo VBK.

1. Donaukraft	15	15	0	45:3	30
2. Salzburg	15	13	2	41:12	26
3. Enns	15	11	4	33:15	22
4. Dob	15	10	5	26:29	20

REZULTATI:

OTROCI I

1. Mathias Jonach (SV Beljak), 193,8 (18/18 m)
2. Patrick Reichmann (SZ Vrba), 150,2 (14/15)
3. Doris Jarnig (ŠD Zahomc), 146,8 (14/14,5)

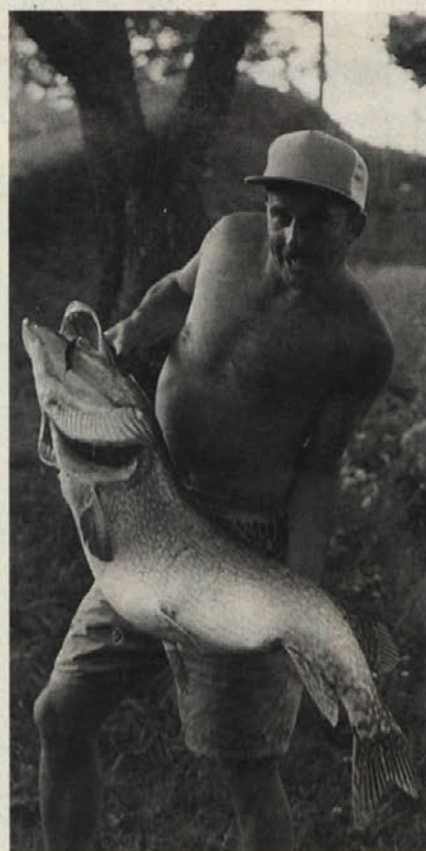
OTROCI II

1. Martin Kuglitsch (ŠD Zahomc), 218,5 (20/20)
2. Thomas Morgenstern (SV Beljak), 209,4 (19/19)
3. Marko Godec (ŠD Zahomc), 204,6 (18/19)

ŠOLARJI I

1. Philip Höher (SV Beljak), 251,0 (32,5/32,5)
2. Martin Kuglitsch (SD Zahomc), 237,0 (31,5/32,5)
3. Gerald Nageler (SV Beljak), 235,0 (32/31,5)

Ulov leta '96

Ulov leta 1996 je uspel navdušenemu ribiču, blagajniku Kluba koroških ribičev Janku Ottowitzu: v Dravi pri Podgorjah je 29. julija ob 17.15 ujel 17,8 kilograma težko in 1,23 metra dolgo ščuko. Uspešnemu ribiču, ki je iz vode potegnil eno največjih rib v svojem življenju, ter vsem ostalim članom slovenskih ribiških druščin - na Koroškem obstaja poleg Kluba koroških ribičev še Podjunski ribiški klub - želimo tudi za leto 1997 »Dobro prijem«.

Slika: Ivko Fern

Vesele božične praznike in srečno novo leto želi vsem svojim članom, kupcem in prijateljem

ZADRUGA
market

PLIBERK

s poslovalnicama v **ŠMIHELU**
in **ŽVABEKU**

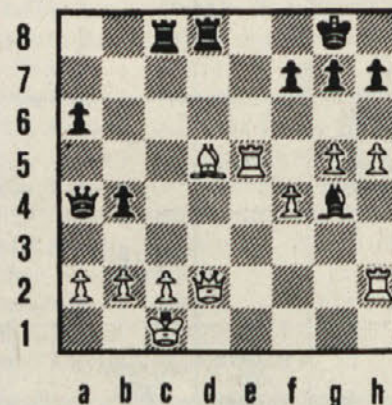

ŠAHOVSKI OREH ŠTEV. 58

Rozman - Kovač / Bilčovs 1994

Za aktivno igro na daminem krilu je črni žrtvoval kmeta na polju d5, ki ga

je zasedel beli lovec. Tudi drugo vrsto ima beli dobro zavarovano, tako da črnemu, ki je na potezi, ni lahko odkriti nadaljevanja, ki bi ga vodilo k prednosti. Toda pozicija skriva možnost, ki črnemu omogoča pot do zmage!

Rešitev štev. 57

S pravim topovskim izstrelkom - potezo 1.Te7!! je beli zrušil črno pozicijo! Prav nenavadne poteze so značilne pri spregledavščinah v partijah, za katere niso imuni tudi najboljši šahisti. Dr. Vidmar je spoznal, da na 1...De7: sledi 2.dd5+ z matom, na jemanje bele trdnjave z lovcom ali skakačem sledi 2.Df7 mat. Črni se je zato vdal!

1997

JANUAR	FEBRUAR	MAREC	APRIL	MAJ	JUNIJ
1 Sr Novo leto	1 So Ignac	1 So Albin	1 To Hugo	1 Če Praznik dela 18	1 Ne Fortunat
2 Če Makarij ◀	2 Ne Svečnica	2 Ne Janja ◀	2 Sr Frančišek	2 Pe Boris	2 Po Erazem
3 Pe Genovefa 1	3 Po Blaž	3 Po Marin	3 Če Ljuba 14	3 So Filip i. Jakob	3 To Pavla
4 So Angela	4 To Andrej	4 To Kazimir	4 Pe Izidor	4 Ne Florijan	4 Sr Franc
5 Ne Simeon	5 Sr Agata	5 Sr Gerda	5 So Vinko	5 Po Angela	5 Če Valerija ● 23
6 Po Sv. 3 kralji	6 Če Rotija 6	6 Če Nika 10	6 Ne Viljem	6 To Janez ●	6 Pe Norbert
7 To Zdravko	7 Pe Egidij ●	7 Pe Tomaž	7 Po Darko ●	7 Sr Stanko	7 So Robert
8 Sr Severin	8 So Janez	8 So Dan žena	8 To Albert	8 Če Vnebohod 19	8 Ne Medard
9 Če Julijana ● 2	9 Ne Polona	9 Ne Frančiška ●	9 Sr Tomaž	9 Pe Gregor	9 Po Primož
10 Pe Gregor	10 Po Viljem	10 Po Viktor	10 Če Mehtilda 15	10 So Izidor	10 To Marjeta
11 So Pavlin	11 To Pust	11 To Krištof	11 Pe Stanko	11 Ne Materin. dan	11 Sr Srečko
12 Ne Tatjana	12 Sr Pepelnica	12 Sr Gregor	12 So Julij	12 Po Pankracij	12 Če Janez 24
13 Po Veronika	13 Če Gregorij 7	13 Če Kristina 11	13 Ne Ida	13 To Servacij	13 Pe Anton ▶
14 To Srečko	14 Pe Zdravko ▶	14 Pe Matilda	14 Po Justin ▶	14 Sr Bonifacij ▶	14 So Vasilij
15 Sr Pavel ▶	15 So Jurka	15 So Klemen	15 To Helena	15 Če Zofka 20	15 Ne Vid
16 Če Marcel 3	16 Ne Julijana	16 Ne Hilarij ▶	16 Sr Bernarda	16 Pe Janez	16 Po Beno
17 Pe Anton	17 Po Silvin	17 Po Jerica	17 Če Rudi 16	17 So Jošt	17 To Dolfe
18 So Marjetka	18 To Simeon	18 To Ciril	18 Pe Konrad	18 Ne Binkošti	18 Sr Marko
19 Ne Marij	19 Sr Konrad	19 Sr Jožef	19 So Leon	19 Po Binkoštni pon.	19 Če Julijana 25
20 Po Boštjan	20 Če Leon 8	20 Če Srečko 12	20 Ne Neža	20 To Bernard	20 Pe Silverij ○
21 To Neža	21 Pe Irena	21 Pe Benedikt	21 Po Simeon	21 Sr Feliks	21 So Alojz
22 Sr Vincenc	22 So Marjeta ○	22 So Vasilij	22 To Leonida ○	22 Če Milan ○ 21	22 Ne Ahac
23 Če Rajko ○ 4	23 Ne Marta	23 Ne Cvetna nedelja	23 Sr Vojko	23 Pe Željko	23 Po Zeno
24 Pe Felicijan	24 Po Matija	24 Po Katarina ○	24 Če Jurij 17	24 So Suzana	24 To Janez
25 So Darko	25 To Sergij	25 To Minka	25 Pe Marko	25 Ne Urban	25 Sr Hinko
26 Ne Pavla	26 Sr Aleksander	26 Sr Emanuel	26 So Marcel	26 Po Zdenko	26 Če Stojan 26
27 Po Janez	27 Če Gabrijel 9	27 Če Rupert 13	27 Ne Jaroslav	27 To Avguštin	27 Pe Ema ◀
28 To Peter	28 Pe Leander	28 Pe Janez	28 Po Pavel	28 Sr Viljem 22	28 So Hotimir
29 Sr Valerij		29 So Ciril	29 To Peter	29 Če Rešnje telo ◀	29 Ne Peter i. Pavel
30 Če Martina 5		30 Ne Velika noč	30 Sr Katarina ◀	30 Pe Ivana	30 Po Emilja
31 Pe Janez ◀		31 Po Velikon.pon. ◀		31 So Angela	

JULIJ	AVGUST	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER
1 To Bogoslav	1 Pe Peter	1 Po Tilen	1 Sr Julija ●	1 So Vsi sveti	1 Po Marian
2 Sr Marija	2 So Štefan	2 To Štefan ●	2 Če Bogumil 40	2 Ne Verne duše	2 To Bibijana
3 Če Tomaž 27	3 Ne Lidija ●	3 Sr Dora	3 Pe Terezija	3 Po Silva	3 Sr Franc
4 Pe Urh ●	4 Po Dominik	4 Če Rozalija 36	4 So Frančišek	4 To Karel	4 Če Barbara 49
5 So Ciril, Metod	5 To Ožbalt	5 Pe Lovrenc	5 Ne Marcel	5 Sr Elizabeta	5 Pe Sava
6 Ne Bogomil	6 Sr Ljubo	6 So Zaharija	6 Po Vera	6 Če Lenart 45	6 So Miklavž
7 Po Vilibald	7 Če Kajetan 32	7 Ne Regina	7 To Marko	7 Pe Engelbert ▶	7 Ne Ambrož ▶
8 To Evgen	8 Pe Miran	8 Po Marija	8 Sr Brigita	8 So Bogomir	8 Po Brezm. spoč.
9 Sr Veronika	9 So Jaroslav	9 To Peter	9 Če Abraham ▶ 41	9 Ne Teodor	9 To Valerija
10 Če Ljuba 28	10 Ne Lovrenc ▶	10 Sr Nikolaj ▶	10 Pe Daniel	10 Po Andrej	10 Sr Smiljan
11 Pe Olga	11 Po Suzana	11 Če Erna 37	11 So Milan	11 To Martin	11 Če Danijel 50
12 So Mohor ▶	12 To Klara	12 Pe Gvido	12 Ne Maks	12 Sr Emil	12 Pe Aljoša
13 Ne Henrik	13 Sr Lilijana	13 So Filip	13 Po Edvard	13 Če Stanislav 46	13 So Lucija
14 Po Kamil	14 Če Demetrij 33	14 Ne Rastko	14 To Veselko	14 Pe Nikolaj ○	14 Ne Dušan ○
15 To Vladimir	15 Pe M. vnebovz.	15 Po Nikodem	15 Sr Terezija	15 So Leopold	15 Po Kristina
16 Sr Marija	16 So Rok	16 To Ljudmila ○	16 Če Jadviga ○ 42	16 Ne Jerica	16 To Albina
17 Če Aleš 29	17 Ne Pavel	17 Sr Lambert	17 Pe Marjeta	17 Po Gregor	17 Sr Lazar
18 Pe Miroslav	18 Po Helena ○	18 Če Irena 38	18 So Luka	18 To Odon	18 Če Teo 51
19 So Vincenc	19 To Ludvik	19 Pe Suzana	19 Ne Etbin	19 Sr Elizabeta	19 Pe Urban
20 Ne Marjeta ○	20 Sr Bernard	20 So Svetlana	20 Po Irena	20 Če Srečko 47	20 So Evgen
21 Po Danilo	21 Če Ivana 34	21 Ne Matevž	21 To Urška	21 Pe Marija	21 Ne Tomaž ◀
22 To Majda	22 Pe Timotej	22 Po Mavricij	22 Sr Kordula	22 So Cecilija ◀	22 Po Mitja
23 Sr Branislav	23 So Filip	23 To Helena ◀	23 Če Severin ◀ 43	23 Ne Klemen	23 To Viktorija
24 Če Kristina 30	24 Ne Jernej	24 Sr Nada	24 Pe Rafael	24 Po Janez	24 Sr Adam i. Eva
25 Pe Jakob	25 Po Ludvik ◀	25 Če Zlata 39	25 So Darja	25 To Katarina	25 Če Božič 52
26 So Ana ◀	26 To Viktor	26 Pe Damjan	26 Ne Nac. praznik	26 Sr Konrad	26 Pe Štefan
27 Ne Sergij	27 Sr Monika	27 So Vincenc	27 Po Sabina	27 Če Virgil 48	27 So Janez
28 Po Zmago	28 Če Avguštin 35	28 Ne Venčeslav	28 To Simeon	28 Pe Jakob	28 Ne Ned. otroci
29 To Marta	29 Pe Janez	29 Po Mihael	29 Sr Narcis	29 So Radivoj	29 Po Tomaž ●
30 Sr Julita	30 So Roza	30 To Sonja	30 Če Alfonz 44	30 Ne Andrej ●	30 To David
31 Če Ignac 31	31 Ne Rajko		31 Pe Volbenk ●		31 Sr Silvester

SLOVENSKI VESTNIK

Veseli božič in srečno novo leto 1997!

Vam želijo

POSOJILNICA-BANK

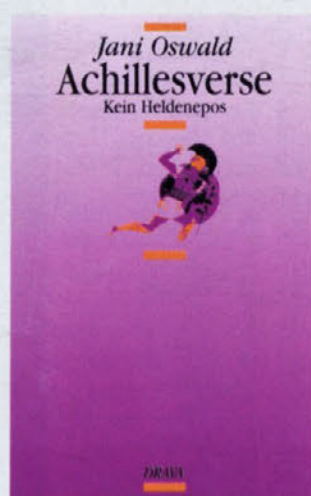

ZVEZA BANK

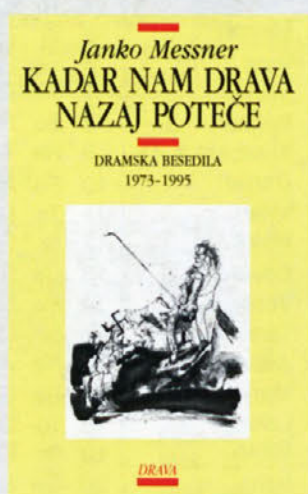

ZADRUGA-market

Moja knjiga – tvoja knjiga:

80 str., ATS 197,-

224 str., ATS 270,-

160 str., ATS 197,-

144 str., ATS 198,-

144 str., ATS 197,-

216 str., ATS 263,-

176 str., ATS 248,-

672 str., ATS 394,-

DRAVA – Naša knjiga

paulitschgasse 5-7, 9020 klagenfurt/celovec, fon 55464, fax 55464-20